

bört. — Syn. Afskura. — **Bortskurande**, n. 4. o. **Bortskurning**, f. 2.

BORTSKUTTA, v. n. 1. (mindre brukl.) Skuttande aflägsna sig. — Älv *Skutta bort.* — **Bortskuttande**, n. 4.

BORTSKYFFLA, v. a. 1. Medelst skyffling borttaga. *B. ogräs ifrån ett potatesland.* — Älv. *Skyffla bort.* — Syn. *Afskylla.* — **Bortskyfflande**, n. 4. o. **Bortskyffling**, f. 2.

BORTSKYMMA, v. a. 2. 1) Genom att befinna sig emellan två föremål hindra åsynen af det ena eller andra. *Parcken b-mmer stället för våra blickar. Skogen b-mmer utsigten till staden.* — Ledigare: *Skymma bort.* — Syn. *Undanskymma, Skymma.* — 2) (föga brukl.) Göra alltför skum, mörk. *Den spanska vägen b-mmer alldeles ena hälften af rummet.* — I denna bem. säges icke Skymma bort. — Syn. *Skymma, Göra skum, mörk.* — **Bortskymmande**, n. 4. o. **Bortskymning**, f. 2.

BORTSKYNDÄ, v. a. 1. Skynda från ett ställe. — Älv. *Skynda bort.* — Syn. *Borthasta, Bortila.* — **Bortskyndande**, n. 4.

BORTSKÄMMA, v. a. 2. 1) (om sak) Genom värdslöshet eller orätt behandlingssätt förderfva, göra oduglig. *B. ett arbete. Skräddaren har alldeles b-mt rocken för mig.* — Bättre *Skämma bort.* — Syn. *Se Förderfva.* — 2) (fig. om människor) Genom efterlitenhet, klemighet, svaghet eller orätt behandlingssätt förderfva, göra sämre till lyana, bøjelser och karakter. *Föräldrar b. ofta sina barn.* — Älv. *Skämma bort.* — Syn. *Förklema, Demoralisera.* — **Bortskämmande**, n. 4. o. **Bortskämning**, f. 2.

BORTSKÄMD, a. p. 2. Som antingen genom andras förvållande eller till följe af omständigheterna blifvit förderfvad, förkleamad. *EU b-t barn. Hvem förnär åter gifva kraft och dygd åt detta b-a folk!* — Syn. *Förderfvad, Demoraliserad.*

BORTSKÄMTA, v. a. 1. Med skämt fördrifva (tid, bekymmer, o. s. v.). — Älv. *Skämta bort.* — **Bortskämtande**, n. 4.

BORTSKÄNKÄ, v. a. 2. Lemna bort till skänks. *B. något till, åt någon.* — Älv. *Skänka bort.* — Syn. *Se Gifva.* — **Bortskänkande**, n. 4. o. **Bortskänkning**, f. 2.

BORTSKÄRA, v. a. 5. (böjes som Skära) Medelst skärning borttaga. — Älv. *Skära bort.* — Syn. *Afskara.* — **Bortskärande**, n. 4. o. **Bortskärning**, f. 2.

BORTSKÖLJA, v. a. 2. Genom sköljning borttaga (orenlighet o. s. v.) från ytan af ett föremål. — Älv. *Skölja bort.* — Syn. *Afskölja, Afskola, Bortspola.* — **Bortsköljande**, n. 4. o. **Bortsköljning**, f. 2.

BORTSLÄGNING, f. 2. Handlingen, då något bortslås (ej i fig. mening). *En varus b. på auktion.* *B. af ett ur, med lärningar.*

BORTSLÄRFVA, v. a. 1. (fam.) På ovärdsamt sätt, genom slarf låta komma bort. — Älv. *Slarfva bort.* — **Bortslarfvande**, n. 4.

BORTSLÄKA, v. a. 2. (prov.) eller

BORTSLICKÄ, v. a. 1. Med tungan borttaga. — Älv. *Slicka bort.* — Syn. *Afslicka.* — **Bortsläckande**, n. 4. o. **Bortsläckning**, f. 2.

BORTSLIPA, v. a. 1. Se *Afslipa*, 1. — Älv. *Slipa bort.* — **Bortslipande**, n. 4. o. **Bortslipning**, f. 2.

BORTSLITA, v. a. 5. (böjes som Slita) Genom slitning afskilja något ifrån ett föremål. — Älv. *Slita bort.* — Syn. *Afslita, Afrycka, Bort-*

rycka. — **Bortslitande**, n. 4. o. **Bortslitning**, f. 2.

BORTSLUDDRA, v. a. 1. 1) Sälja utan all beräkning, till hvad pris som helst. *B. ett varulager.* — 2) Bortslösa, förspilla på lappri. *B. sina pengar på lumpna nöjen.* *B. sin tid.* — I begge bemärkelsema säges äfven *Sluddra bort.* — Syn. *Se Förslösa.* — **Bortsluddrande**, n. 4.

BORTSLUMPA, v. a. 1. Sälja från sig slumpen af en vara, af en mängd saker, till jemförelsevis billigare pris, blott för att blifva af dermed. — Älv. *Slumpa bort.* — **Bortslumpande**, n. 4.

BORTSLUNGA, v. a. 1. Slunga från sig något, slunga något ifrån ett ställe. — Älv. *Slunga bort.* — Syn. *Se Borthasta.* — **Bortslungande**, n. 4. o. **Bortslungning**, f. 2.

BORTSLUTA, v. a. 2. (handel.) Genom mätlare försälja. *Han har b-t 100 tunnor råg till herr O. på leverans d. 15 Juni, å 10 R.d.r. tunnman.* — Älv. *Sluta bort.* — **Bortslutande**, n. 4. o. **Bortslutning**, f. 2.

BORTSLÄ, v. a. 5. (böjes som Slå) 1) Bortkasta genom slag med något. *B. en boll med en käpp.* — Älv. *Slå bort.* — 2) Utslå, utgifva något flytande ämne, så att det förloras och ej mera kan användas; Älv. slå i annat ki. *B. fiskspad, skämd saft, o. s. v.* — Älv. *Slå bort.* — Syn. *Utslå, Borthälla, Bortlösa.* — 3) Genom klubbslag, på auktion, förklara den högst eller lägst bjudande såsom rättare ägare af den upphjudda saken och skyldig att betala, hvad han derför bjudit. Säges om auktionsförrättaren. *B. ett parti bomull åt någon.* *Leveransens bortslags till herr N.* — 4) Afyttra en sak på det sätt, att ett visst antal täringkast säljas till lika pris för hvarje, hvarefter den af köparen, som vid slagningen får högsta ögonen, blir ägaren. — 5) (fig. a) Fördrifva. Yttas om sorg, bekymmer o. d. — Vanligare i denna bem. och nästan endast brukligt är *Slå bort*, t. ex.: *Slå bort sina bekymmer.* — Syn. *Se Fördrifva.* — b) *B. med skämt, se Slå bort (under Slå).* — **Bortslående**, n. 4.

BORTSLÄPA, v. a. 1. 1) Släpa från ett ställe. Säges både om sak och person. *B. en askuggen eketning.* *Han b-de den döda kroppen.* — 2) (fig. om person) Med våld bortföra. *B. någon i fängelse.* — I begge bemärkelsema brukas äfven *Släpa bort.* — **Bortsläpande**, n. 4. o. **Bortsläpning**, f. 2.

BORTSLÄPPA, v. a. 2. 1) Släppa något, så att det förloras. *Han b-ppte låget i sjön.* — 2) Låta någon slippa undan, låta fly, låta gå, låta fara. Säges äfv. i figurlig mening. *B. en fånge.* *Åter b. en fisk, som man fångat.* (Fig.) *B. ett gynnande tillfälle.* — I begge bemärkelsema brukas äfv. *Släppa bort.* — Syn. *Se Släppa.* — **Bortsläppande**, n. 4.

BORTSLÖSA, v. a. 1. o. 2. Genom slöseri förlora (penningar, ägodelar, tillhörigheter). *B. sina penningar på lappri, på nöjen, på okloka företag.* Brukas äfven figurligen, t. ex.: *B. sina krafter onyttigtvis, på onyttiga företag.* *B. sina talanger, sitt snälle, sin förmåga, sin verksamhet på idel lappri.* *B. sin tid på nöjen.* — Älv. *Slösa bort.* — Syn. *Se Förslösa.* — **Bortslösande**, n. 4.

BORTSMIDA, v. a. 2. Vid smide genom värdslöshet eller oskicklighet låta något komma till spillo. *B. jern, kol.* — Älv. *Smida bort.* — **Bortsmidande**, n. 4.

BORTSMYGA, v. n. 5. (böjes som Smyga) Smygande aflägsna sig. — Älv. *Smyga bort.* — Syn. *Smyga sig bort, Stjåla sig bort.* — V. a. 1 smyg olofligen borttaga. — Älv. *Smyga bort.* — Syn. *Se Bortstjåla.* — *B. sig, v. r. Smygande*, i hemlighet begifva sig bort, undan, ur vägen. — Bättre *Smyga sig bort.* — **Bortsmygande**, n. 4.

BORTSMÄLTA, v. n. 2. 1) Helt och hållet försvinna eller förloras genom smältning. *All snön har b-t genom det starka övädret. Hela hans dyrbara silfverservis b-tte vid eldsådan.* — Syn. *Se Smälta.* — 2) (fig.) Allt mer och mer minskas, tills slutligen intet finnes öfrigt. Säges om penningar, egendom, tillgångar, förråd, nödenheter, trupper (i krig), o. s. v. — I begge bemärkelsema brukas äfv. *Smälta bort.* — Syn. *Se Afminkas.* — V. a. 1. Genom smältning låta försvinna, afskilja. *B. talgen från en ljusstake.* — Älv. *Smälta bort.* — Syn. *Afsmälta.* — **Bortsmältande**, n. 4. o. **Bortsmältning**, f. 2.

BORTSNAPPA, v. a. 1. (fam.) Oförmärkt, antingen lofligen eller olofligen borttaga. — Älv. *Snappa bort.* — Syn. *Se Bortstjåla.* — **Bortsnappande**, n. 4.

BORTSNATTA, v. a. 1. Olofligen borttaga, tillgripa något af så litet värde, att tillgreppet kommer under benämningen af Snatteri (se d. o.). — Älv. *Snatta bort.* — Syn. *Se Bortstjåla.* — **Bortsnattande**, n. 4.

BORTSNYTTA, v. a. 5. (böjes som Nyta) Genom nytning borttaga. Brukas föga. *B. snor, slem, som täpper näsan.* — Älv. *Snyta bort.* — **Bortsnyttande**, n. 4.

BORTSNÄSA, v. a. 2. (föga brukl.) På ett snäsande sätt aflösa. — Älv. *Snäsa bort.* — **Bortsnäsande**, n. 4.

BORTSOFVA, v. a. 5. (böjes som Sofva) 1) Genom sömn förspilla. *B. en hel dag.* *B. sin tid.* — 2) Genom sömn befria sig ifrån. *B. bekymren, sorgen, grillerna.* — I begge bemärkelsema säges äfv. och ledigare: *Sofva bort.* — **Bortsofvande**, n. 4.

BORTSOMNA, v. n. 1. (föga brukl.) Somna in, under det man har något för sig eller något sysselsätter ens tankar. *Han b-de från alltihop, från sina bekymmer.* — Vanligare *Somma bort.* — **Bortsomnande**, n. 4.

BORTSOPA, v. a. 1. 1) Se *Afsopa*, 1. — 2) (fig.) På ett våldsamt sätt borttaga, låta försvinna, döda. *Digerdöden b-de en stor del af Sveriges befolkning.* — I begge bemärkelsema säges äfven *Sopa bort.* — **Bortsofvande**, n. 4. o. **Bortsofvning**, f. 2.

BORTSPARKÄ, v. a. 1. Sparka någon eller något ifrån sig, eller från ett ställe. *B. en hund.* *B. en sten från vägen.* — Älv. *Sparka bort.* — **Bortsparkande**, n. 4. o. **Bortsparkning**, f. 2.

BORTSPELA, v. a. 1. o. 2. 1) Genom spel förlora (penningar eller penningar värde). *Han har b-t 1000 R.d.r. allt hvad han äger och har, på divi, lotteri, tärningspel.* — 2) Genom fel, misstag, värdslöshet vid spelning förlora (ett spel, parti). — 3) *B. på lotteri*, till viss, bestämdt pris sälja ett visst antal lotter på en sak, hvilken tillfaller den, hvares lott vid dragningen utkommer. — I alla bemärkelsema brukas äfv. *Spela bort.* — **Bortspelande**, n. 4. o. **Bortspelning**, f. 2.

BORTSPILLA, v. a. 2. 1) Utspilla något, så

att det förloras. *Hon stötte emot, så att hon b-lde hälften af mjölken ur bunken.* — Syn. *Spilla, Utspilla.* — 2) (fig.) Förspilla. *B. tiden på lappri.* *B. sin lycka, sin eviga välfärd.* — Syn. *Se Förspilla.* — I begge bemärkelsema säges äfv. *Spilla bort.* — **Bortspillande**, n. 4.

BORTSPOLA, v. a. 1. (sjö.) 1) Bortskölja. — Syn. *Se Skölja.* — 2) (om vägar, störtfjår) Kasta från däck, öfver bord. — Syn. *Afspola.* — I begge bemärkelsema brukas äfv. *Spola bort.* — **Bortspolande**, n. 4.

BORTSPOTTA, v. a. 1. Genom spotting aflägsna ur munnen (något, som man dit infört, t. ex. mat, medicamenter, eller något som kummit upp ur bröstet eller magen). *B. piller.* *B. slem, som man hostat upp.* — Älv. *Spotta bort.* — **Bortspottande**, n. 4. o. **Bortspottning**, f. 2.

BORTSPRINGA, v. n. 5. (böjes som Springa) Springande aflägsna sig ifrån någon, ifrån ett ställe. — Ledigare säges: *Springa bort.* — Syn. *Bortlöpa, Bortläna, Bortskata, Kila af, Qvista af, Sno af, Skata af, Barka af.* — **Bortspringande**, n. 4. o. (mindre brukl.) **Bortspringning**, f. 2.

BORTSPRUTA, v. a. 1. 1) Genom sprutning göra stult på (det ämne, som sprutas). *Allt vattnet är b-t.* — 2) Spruta ut ur munnen. *Sedan man gurglat sig tillräckligt, bör man b. gurgelvattnet.* — Syn. *Utspruta.* — I begge bemärkelsema säges äfv. *Spruta bort.* — **Bortsprutande**, n. 4. o. **Bortsprutning**, f. 2.

BORTSPRÄNGA, v. a. 2. Genom sprängning lossa, borttaga, låta försvinna. *B. ett stort stycke ur berget.* *B. en klippa, som är hinderlig för ett byggnadsföretag.* — Älv. *Spränga bort.* — **Bortsprängande**, n. 4. o. **Bortsprängning**, f. 2.

BORTSPRÄTTA, v. a. 1. o. 2. Se *Afsprätta*, 1. — Älv. *Sprätta bort.* — **Bortsprättande**, n. 4. o. **Bortsprättning**, f. 2.

BORTSPY, v. a. 2. (föga brukl.) Genom spyende förlora, besträfs ifrån. *Hon har b-t medicamentet, som hon tog in.* *Lyckligtvis fick han b. det mesta af den osunda mat, han förtärt.* — Älv. *Spy bort.* — **Bortspyende**, n. 4.

BORTSTJÅLA, v. a. 5. (böjes som Stjåla) Olofligt borttaga. *B. något ifrån någon.* *Halten har bitvit b-stulen ifrån mig.* — Älv. *Stjåla bort.* — Syn. *Bortsnatta, Bortsnappa, Bortkoppa, Bortfiska, Bortkuipa.* Se f. 3. *Stjåla.* — *B. sig, v. r. Smyga sig bort.* — Bättre *Stjåla sig bort.* — **Bortstjålände**, n. 4.

BORTSTRYKA, v. a. 5. (böjes som Stryka) Genom strykande borttaga, bortföra. *B. häret ifrån pannan.* — Ledigare: *Stryka bort.* — **Bortstrykande**, n. 4. o. **Bortstrykning**, f. 2.

BORTSTRÖ, v. a. 2. (föga brukl.) Strö ut något, så att det förloras. — Älv. *Strö bort.* — **Bortströende**, n. 4.

BORTSTRÖMMA, v. n. 1. 1) Strömma, flyta från ett ställe. *Vattnet har nu b-t från ången.* — 2) Strömma, flyta, tillhids ingenting återstår. *All blodet i hans kropp b-de ur det djupa såret.* — I begge bemärkelsema säges äfven: *Strömma bort.* — Syn. *Se Bortflyta.* — **Bortströmande**, n. 4.

BORTSTÄLLA, v. a. 2. Ställa undan, afsides ifrån ett ställe. — Älv. *Ställa bort.* — Syn. *Se Bortställa.* — **Bortställande**, n. 4.

BORTSTÖTA, v. a. 2. Genom stötning drifva från sig eller ifrån ett ställe till ett annat.

B. någon ifrån sig. B. något, som står i vägen. — Äfv. *Stöta bort.* — Syn. *Bortskuffa, Bortkauffa, Undanstöta, Undanskuffa, Undanknuffa.* — *Bortstötande, n. 4. o. Bortstötning, f. 2.*
BORTSUCKA, v. a. 1. (i högre stil, poet. o. skämtv.) Med suckande tillbringa, förspilla. Brukas i fråga om tid. *B. sin tid, sina dagar.* — Äfv. *Sucka bort.* — *Bortsuckande, n. 4.*
BORTSUDDA, v. a. 1. Med en sudd borttaga. — Äfv. *Sudda bort.* — 2) Se *Bortslarfa* o. *Bortsludda*, 2. — *Bortsluddande, n. 4.*
BORTSUGA, v. a. 3. (höjes som *Suga*) Medelst sugning draga ett flytande ämne, en vätska ur något. *Man kan b. giftet ur ett sår efter ormbett. B. bläcket ur pennan.* — Äfv. *Suga bort.* — Syn. *Utsuga.* — *Bortsugande, n. 4. o. Bortsugning, f. 2.*
BORTSVEDA, v. a. 2. Medelst syedning borttaga. *B. dunet af en fågel.* — Äfv. *Sveda bort.* — Syn. *Afsveda.* — *Bortsvedande, n. 4. o. Bortsvedning, f. 2.*
BORTSVEPA, v. a. 2. 1) Genom slängande eller släktande med något åstadkomma ett häftigt luftdrag, som bortför lätta föremål. *När han släktade med näsduken, bortsvepes korthuset och alla korten föllo på golvet.* — 2) Genom häftig slängning med något borttrycka. *Under dansen kom han för nära ett bord, och, då han svängde om, b-pte frackskjörlet ett par ostindiska tekoppar, som stodo på bordet.* — 3) Säges äfv. om vinden, då den vålsamt bortrycker något, helst lättare föremål. *Det kom en våderil, som b-pte hennes hatt, den hon hade satt ifrån sig på en bänk.* — I alla bemärkelserna säges äfven *Svepa bort.* — Syn. Se *Borttrycka.* — *Bortsvepande, n. 4.*
BORTSVIMMA, v. n. 1. (mindre brukl.) Se *Afsvimma.*
BORTSVÄFVA, v. n. 1. Sväfvande aflägsna sig. — Äfv. *Sväfva bort.* — *Bortsväfvande, n. 4.*
BORTSVÄRFJA, v. a. 3. (höjes som *Sevärja*) Genom mened öfverlemlna åt djulvulen. *Han har b-svurit sin själ.* — Äfv. *Svärja bort.* — *B. sig, v. r.* Genom mened göra sig hemfallen till helvetets straff. — Vanligare *Sevärja bort sig.* — *Bortsvärfjande, n. 4. o. Bortsvärfjning, f. 2.* (båda för v. a.)
BORTSÄGA, v. a. 1. Genom sägning afskilja en del ifrån ett helt. — Äfv. *Säga bort.* — *Bortsägande, n. 4. o. Bortsägning, f. 2.*
BORTSÄLLA, v. a. 1. Se *Fränsälla.*
BORTSÄLJA, v. a. 2. (höjes som *Sälja*) Genom försäljning lemna från sig. *B. något åt någon.* — Öfware *Sälja bort.* — Syn. Se *Sälja.* — *Bortsäljande, n. 4. o. Bortsäljning, f. 2.*
BORTSÄNDA, v. a. 2. Sända, skicka någon eller något ifrån ett ställe. — Äfv. *Sända bort.* — Syn. Se *Sända.* — *Bortsändande, n. 4. o. Bortsändning, f. 2.*
BORTSÄTTA, v. a. 3. (höjes som *Sätta*) 1) Sätta undan, afsides ifrån ett ställe. *B. en stol. B. en butelj ifrån bordet.* — Syn. *Bortställa, Undanställa, Undanställa.* — 2) (fam.) Lemna bort i pant. *Hon har b-satt alla sina kläder.* — Syn. Se *Pantsätta.* — 3) *B. ett fartyg*, säges om en sjökapiten, då det fartyg, han fört, går förlorat genom skeppsbrott, antingen med eller utan hans förvillande. *Han hade den olyckan att b. sitt fartyg, så att för närvarande har han intet att föra.* — I alla tre bemärkelserna

brukas *Sätta bort.* — *Bortsättande, n. 4. o. Bortsättning, f. 2.*
BORTTAGA, v. a. 3. (höjes som *Taga*) 1) Flytta något ifrån den plats, det innehar. *B. maten, duken af, från bordet.* — Syn. *Bortföra, Bortflyta.* — 2) Med öppet våld eller hemligen taga och bortföra något, som tillhör annan man. *Med våld b. något ifrån en person. Hemligen b. pennningar ur någons gömmor.* — Syn. Se *Rifva, Stjåla.* — 3) Göra, att något alldeles försvinner. *B. släcker, bokstäfver, ströck, tecken, figurer, o. s. v.* — Syn. *Utplåna, Uttaga, Utstryka, Radera, Utradera.* — I alla tre bemärkelserna nyttjas äfv. *Taga bort.* — *Borttagande, n. 4. o. Borttagning, f. 2.*
BORTTAGEN, a. p. 2. neutr. — *et. 1)* Som genom slaganfall förlorat all känsl i kroppen, så att alla lemmar äro kraftlösa. — Syn. *Lam.* — 2) Säges äfv. om kroppsdelar, som sålunda förlorat känsln. — Syn. *Lam, Förlamad.*
BORTTÄGENHET, f. 5. Egenskapen att vara borttagen.
BORTTAPPA, v. a. 1. Förlora en sak derigenom, att den under gång, åkning eller annat slags förelse oförmärkt faller bort ifrån det ställe på kroppen, der den suttit eller förvarats, så att man sedan icke får rätt på den. *B. en schal, en näsduk, en plånbok. B. något ur rockfickan.* — Äfv. *Tappa bort.* — Syn. Se *Tappa.* — *Borttappande, n. 4. o. Borttappning, f. 2.*
BORTTESTAMENTERA, v. a. 1. Genom testamente bortgifva. — Äfv. *Testamentera bort.* — *Borttestamentierande, n. 4. o. Borttestamentiering, f. 2.*
BORTTINGA, v. a. 1. 1) Genom muntlig öfverenskommelse med vissa vilkor lemna åt någon utförandet af arbete, företag, o. s. v. — 2) Löfva en person att få köpa, hyra, lega något, till betingadt pris och på öfverenskomna vilkor. *Jag har b-t hela spannmålspartiet till våren mot 10 Rdr tunnans. Han har redan b-t alla lägenheter i sitt hus. B. en häst till ett slädparti.* — För begge bemärkelserna säges äfven *Tinga bort.* — *Borttingande, n. 4. o. Borttingning, f. 2.*
Anm. *Bortstata* sker genom mäklare; *Bortackordero*, medelst skriftligt affattat ackord; *Borttinga*, genom muntligt eller skriftligt löfte.
BORTTORKA, v. a. 1. Medelst torkande borttaga (något vätt, dam, o. s. v.). *B. något utspildt af ett bord. B. dammet af möblerna. B. släcker efter något spildt.* — Äfv. *Torka bort.* — Syn. *Aftorka.* — *V. n. 1)* Genom torka försvinna. *Vattnet har alldeles b-t i dammen.* — 2) Genom torkning förlora all saft, vissna. *Den förfärliga smittan har gjort, att allting b-t, både säd och grönsaker; till och med löfven på träden hafva här och der b-t.* — Syn. *Förtorka.* — I begge bemärkelserna brukas äfv. *Torka bort.* — *Borttorkande, n. 4. o. Borttorkning, f. 2.*
BORTTRASSLA, v. a. 1. Genom trassel göra svår att utreda. Brukas mest i fig. mening. *B. en process. Han har genom sin oskicklighet b-t den enklaste sak i världen.* — Äfv. *Trassla bort.* — *Borttrasslande, n. 4. o. Borttrassling, f. 2.*
BORTTROLLA, v. a. 1. (föga brukl.) 1) Genom trolleri låta försvinna. — 2) (fig.) Genom slughet, list eller konstler jaga, att något aflägsnas, försvinner. — I begge bemärkelserna kan äfven sägas: *Trolla bort.* — *Borttrollande, n. 4.*

BORTTRUGA, v. a. 1. Genom trug göra sig af med något. — Äfv. *Truga bort.* — *Borttrugande, n. 4. o. Borttrugning, f. 2.*
BORTTRÄNA, v. n. 1. Småningom, till följe af sjukdom eller själslidande, förlora helsta, lifskraft och glädje. — Äfv. *Träna bort.* — Syn. *Aftyna, Tvina, Tvina bort.* — *Bortträande, n. 4.*
BORTTRÄNGA, v. a. 2. Tränga undan ifrån sig eller ifrån något ställe. — Äfv. *Tränga bort.* — Syn. *Undantränga.* — *Bortträngande, n. 4. o. Bortträngning, f. 2.*
BORTTVAGA, v. a. 3. (höjes som *Teaga*) Se *Bortvälla*. — Äfv. *Traga bort.* — *Borttvagande, n. 4. o. Borttvagning, f. 2.*
BORTTVINA, v. n. 1. Se *Bortträna*. — Bättre säges *Tvina bort.* — Syn. Se *Bortträna.* — *Borttvindande, n. 4.*
BORTTVÄ, v. a. 2. Se *Bortvälla*.
BORTTVÄTTA, v. a. 1. Genom tvättning borttaga. — Äfv. *Vätta bort.* — Syn. *Aftvätta, Aftvaga, Årtvä, Borttvaga, Borttvä.* — *Borttvättande, n. 4. o. Borttvättning, f. 2.*
BORTTÄG, n. 5. (föga brukl.) Se *Aftåg*.
BORTTÄGA, v. n. 1. Bortgå i tågande trupp, tågvis. Säges mindre om krigsfolk, än om processjoner o. d. samt skämtvis. — Äfv. *Täga bort.* — Syn. *Aftäga, Afmarschera, Bortmarschera, Aftrappa.* — *Borttägande, n. 4.*
BORTTÄLJA, v. a. 2. Genom tällning med knif borttaga. — Äfv. *Tälja bort.* — Syn. *Aftälja, Ålkreta.* — *Borttäljande, n. 4. o. Borttäljning, f. 2.*
BORTTÖA, v. n. 1. Till följe af tövader bortsmälta. *All snön har b-t af marken.* — Äfv. *Töa bort.* — Syn. *Aftöa, Aftena, Bortlena.* — *Borttöande, n. 4.*
BORTVANDRA, v. n. 1. 1) Vandra från ett ställe. — Äfv. *Vandra bort.* — Syn. Se *Bortgå.* — 2) (fig.) Dö. — *Helre Vandra bort.* — Syn. Se *Dö.* — *Bortvandrande, n. 4. o. Bortvandring, f. 2.*
BORTVEXLA, v. a. 1. Genom växling lemna från sig, göra sig af med. *B. en hundrärksdalers-sedel emot smärre sedlar.* — Äfv. *Vexla bort.* — *Bortvexlande, n. 4. o. Bortvexling, f. 2.*
BORTVIFTA, v. a. 1. Genom viftning undandriiva, fördriiva. *B. dam, flugor.* — Äfv. *Vifta bort.* — *Bortviftande, n. 4. o. Bortviftning, f. 2.*
BORTVIKA, v. n. 3. o. 2. (höjes som *Vika*; föga brukl.) Se *Afrika*, v. n. 3. — Bättre *Vika bort.* — Syn. Se *Rymma.* — *Bortvikande, n. 4.*
BORTVISA, v. a. 1. o. 2. 1) Visa ifrån sig, antyda någon att aflägsna sig ifrån ett ställe. — Syn. *Afvisa, Aftöra, Bortföra, Aftärda, Afskeda.* — 2) (fig.) Icke godkänna, icke antaga för giltig, ogilla, aflägsna. *Du bör b. dessa tankar, eljest skola de göra dig olycklig.* — I begge bemärkelserna säges äfven *Visa bort.* — *Bortvisande, n. 4. o. Bortvisning, f. 2.*
BORTVISSNA, v. n. 1. Se *Förvissna*. — Vanligare *Vissna bort.* — Syn. Se *Vissna.* — *Bortvissnande, n. 4.*
BORTVRÅKA, v. a. 3. o. 2. (höjes som *Vråka*) Häftigt eller föraktligt bortkasta, hafva undan, undantröjja. Säges egentligen och vanligast om tunga saker. — Äfv. *Vråka bort.* — Syn. *Undanvråka.* — *Bortvråkande, n. 4. o. Bortvräkning, f. 2.*
BORTVÄG, n. 2. sing. (mindre brukl.) Bort-

resa. Har afsedde endast på tiden, som under resan till ett ställe förflyter. *På b-en hände, att . . .*, d. v. s. under bortresan.
BORTVÄLTA, v. a. 1. o. 2. Väla från ett ställe. — Äfv. *Vältra bort.* — Syn. *Bortvältra, Undanvältra, Undanvältra.* — *Bortvällande, n. 4. o. Bortvälting, f. 2.*
BORTVÄLTRA, v. a. 1. Se *Bortvälta*. — Äfv. *Vältra bort.* — Syn. Se *Bortvälta.* — *Bortvältrande, n. 4. o. Bortvältring, f. 2.*
BORTVÄNDA, v. a. 2. 1) Vända åt annan sida, åt annat håll. *B. ansigtet, ögonen.* — Äfv. *Vända bort.* — 2) (fig.) Gifva annan betydelse, syftning åt (ord, mening, o. s. v.). *B. mening. B. ens ord.* — Bättre *Vända bort.* — Syn. *Förvända.* — *Bortvändande, n. 4. o. Bortvändning, f. 2.*
BORTVÄNJA, v. a. 2. (höjes som *Vänja*) Låta någon få vona att vara bort. Brukas föga och mindre väl.
BORTÅKA, v. n. 3. (höjes som *Åka*) Åkande aflägsna sig. — Vanligare *Åka bort.* — *Bortåkande, n. 4. o. Bortåkning, f. 2.*
BORTÅT, prep. (bårtåt) 1) Till en aflägsen, ej uppgifven ort i grannskapet af en annan uppgifven, som ligger något längre bort. *Jag vet icke riktigt, hvarthän han rest, men b. Göteborg är det.* — 2) I, på en aflägsen, ej närmare uppgifven ort, trakt, i grannskapet af en annan, till namnet uppgifven och längre bort belägen. *B. Göteborg är vägen ganska vacker. Han bor b. Göteborg på något ställe.* — 3) Omkring, vid pass, ungefär. *De voro b. tio eller tolf. Det kan komma att kosta b. 100 Rdr.* — Syn. Se *Omkring.* — Adv. 1) (bårtåt) *Der b.* ditåt, åt det hållet. *För b.* hitåt, häråt. — 2) (bårtåt) *Så b.*, så ungefär, så vid pass. *En tid b.*, för någon tid.
BORTÅTA, v. a. 3. (höjes som *Åta*) Se *Aftåta*, 1. — Äfv. *Åta bort.* — *Bortåtande, n. 4.*
BORTÖDA, v. a. 2. På ett slöskaktigt, ovårdssamt, oförståndigt sätt göra slut på något. *B. skog.* — Bättre *Öda bort.* — *Bortödande, n. 4.*
BORTÖNSKA, v. a. 1. Önska, att någon eller något måtte aflägsnas, komma bort, begifva sig bort. — Vanligare *Önska bort.* — *Bortönskande, n. 4.*
BORTÖSA, v. a. 2. Ösa ut något våttämne ur ett kärl, o. s. v. — Äfv. *Ösa bort.* — Syn. Se *Bortslå.* — *Bortösande, n. 4.*
BORUP, börupp, m. 2. sing. 1) (fam.) Sista spelet vid ett spelparti. *Nu går b.* — 2) (fig.) Det sista af någonting.
BOSÄTT, a. 1. (egentl. part. pass. af *Bosätta*) Som har bo, hushåll på ett ställe. För att kunna sägas vara bosatt, fordras att hafva eget bo, hushåll, hvilket varaktigt är fastadt på ett ställe och ej flyttas omkring, såsom *Lapparnes, Ziguarnues, m. fl. En b. man. Hon är b. i Jönköping.*
BOSKAP, m. 2. pl. *bosar*. Svart orm af Äspingslättet.
BOSKAP, m. 3. sing. 1) (uti inskränkt bem.) Samtliga nötkreatur, som tillhöra ett bo eller hushåll. — 2) (i utsträckt bem.) Samtliga husdjur, som tillhöra ladugården på ett ställe, således äfv. får, svin och getter. Man gör då skillnad emellan *Stor B.*, *Hornboskap* eller *Nötboskap*, hvarmed menas endast nötkreatur, och *Småboskap*, d. v. s. får, svin och getter.
BOSKAPSAFVEL, m. 2. sing. Se *Boskaps-sköttsel.*

BOSKAPSDJUR, n. 3. Se *Boskapskreatur*.
BOSKAPSDRIFT, c. 3. Flere boskapskreatur, som tillsammans drivas ifrån en ort till en annan derifrån aflägsen.

BOSKAPSHANDEL, m. 2. sing. Handel, som drivs med boskap.

BOSKAPSHANDLARE, m. 3. En, som driver handel med boskap.

BOSKAPSHERDE, m. 2. pl. — *herdar*. (mindre brukl.) Herde, som valdar boskapskreatur. Säges till skillnad ifrån Fårherde, Svinherde.

BOSKAPSHJORD, m. 2. Hjord, bestående af boskapskreatur. Säges till skillnad ifrån Fårjord, Svinjord, m. fl.

BOSKAPSKREATUR, boskapskreatur, n. 3. Djur, större eller mindre, som räknas till boskapen (se d. o.). Under denna benämning komma icke hästar och småkreatur (får, getter, svin).

BOSKAPSLÄKARE, m. 3. En, som har till yrke att bota boskapsjukdomar. Kallas numera vanligare Djurläkare, Veterinär.

BOSKAPSMARKNAD, m. 3. Sådan marknad, hvarvid hufvudsakligast boskap säljes.

BOSKAPSPENNINGAR, m. 2. pl. (kameral.) Afgift, som är 1620 beviljades att utgå för hvarje hemtamot kreatur i hela landet, till betalning af rikets gäld och försvarsverkets underhållande. Förvandlades slutligen till ordinario skatt, som borde utgå med 2 daler af hvarje helt krono- och skattelemman.

BOSKAPSPEST, m. 3. Ganska farlig och härjande smittans boskapsjuka.

BOSKAPSSJUKA, f. 1. Allmänt gängse, långvarigare sjukdom bland boskapen, af svårare beskaffenhet.

BOSKAPSSJUKDOM, m. 2. Sjukdom, som angriper boskapsdjur. — *Syn.* Boskapsjuka, Boskapspest.

BOSKAPSSKÖTSEL, m. 2. sing. Boskaps uppfödande och underhållande till nytta och bruk. *Idka b. Idkare af b.*

BOSKAPSSTÖLD, m. 3. Stöld, då boskap lömligen borttages ur fåhusen eller drivs bort ifrån betesplatser, o. s. v.

BOSKAPSTJUF, m. 2. pl. — *tjuftar*. En, som stjälar annans boskap.

BOSKAPSVAKTARE, m. 3. Person, hvars göromål är att vakta boskap.

BOSKIFTE, n. 4. 1) Delning af död persons bo mellan arvingarna. — 2) Delning af ett gemensamt bo mellan delägarna.

BOSKILNAD, f. 5. Boets upplösning och delning emellan äkta makar, som skiljas åt. *Ansökning om b. Böma till b.*

BOSS, n. 3. sing. Spillda lemningar (raf) af utröskad halm, på loogen, i stall eller fåhus. [Bäss.]

BOSSA, f. 4. (sadelm.; föga brukl.) Puta, dyna under sadel.

BOSSA, v. n. 1. *B. för, under boskapen*, strö halm, bossa, på golfvet i båsen.

BOSSRÖNST, bässrökust, f. 3. Konsten att af lera eller yax forma modeller.

BOSTAD, m. 3. pl. — *städer*. 1) Ställe, der någon har sina boningshus, hus och hem. *En väl belägen b.* — *Syn.* Boningsplats. — 2) Sjelfva boningshusen. *En nybyggd, väl underhållen b.* — 3) (fig.) Hemvist. Brukas i denna hem. Äfven för den, som hvarken har gård eller grund.

Hafva sin b. i stad, på landet. Hans b. är för närvarande i en vindskammare. — *Syn.* Hem, Hemvist, Boning.

BOSTON, hästänn, m. 3. sing. Ett slags kortspel på fyra, stundom äfven på tre (Köpboston) man hand.

BOSTÄLLE, n. 4. En med embete, tjänst förenad gård eller boning, anslagen som en del af lönen och till bostad åt den embets- eller tjänsteman, som innehar sysslan. Boställen äro af tre slag, nämligen: Militä-, Civil- och Eklestastik-boställen. — Säges äfven i fråga om personer, som äro i enskilt persons tjänst och bebo särskilt byggd med tillhörande uthus och jordlägenhet. *Bruksinspektörer hafva ofta b-n.* — *Ss. Boställsgård, -rum.*

BOSTÄLLSINNEHAFVARE, m. 3. Person, hvilken som lön innehar ett boställe.

BOSTÄLLSKASSA, f. 1. Särskilt kassa, inrättad till kronoboställens underhåll.

BOSTÄLLSORDNING, f. 2. Författning, som stadgar, huru med kronoboställen lagligen förhållas skall.

BOSTÄLLSSYN, f. 3. Laga syn, huseäru 8 boställe.

BOSÄTTA SIG, v. r. 2. (höjes som *Sätta*) Sätta bo och hushåll på något ställe. *B. sig i en stad, en köping, en by, i ett annat land; i en ort, ett landskap, en provins; på landet, på en ö, en holme, en herrgård.* — *Syn.* Nedsätta sig, Nedså sina hopålar.

BOSÄTTANDE, n. 4. och **BOSÄTTNING**, f. 2. Handlingen, då man bosätter sig.

BOT, c. 2. sing. 1) Botemedel (både i andlig och lekamtig måtto). *Skaffa, finna b. för, emot något.* (Talesätt) *Söka b., der man tagit sot, af detsamma, som varit orsaken till något ondt, söka botemedel deremot.* — 2) (i kyrklig stil) Syndbot (se d. o.). *Göra b. och bättring.* Jfr. *Bot- och Bönedag.* — 3) (lagt.) Penningstraff. Jfr. pluralen *Böter. Vid b. af 2 daler, vid äfventyr att till straff betala 2 daler. I gammal lagstil säges: Ej orka botum* (gam. ablativ plur.), ej förmå erlagga plikten. — Ordet ingår i åtskilliga sammansättningar, hvilka på sina ställen ses. — *Syn.* Böter, Penningbot, Penningstraff, Plikt.

BOTA, v. a. 1. 1) Genom botemedels användande återställa till helan (i lekamtig eller andlig måtto). *B. någon för frossan, för en villfarelse.* *Den der ovanan skall jag nog b. dig för.* — *Syn.* Låka, Kurera, Hela. — 2) Genom botemedel fördrilva. *B. en sjukdom.* — 3) (för-äldr.) Laga, upplaga, upphjelpa. *B. kläder.* — 4) (fig. fam.) Afhjelpa, ersätta, godtgöra. *Det der var en förarglig händelse, men jag skall nog veta att b. öfvekan.* — 5) (gam. lagt.) Se *Böta*.

BOTANDE, n. 4. Handlingen, då man boter.

BOTANIK, -ik, f. 3. sing. Vetenskap, som handlar om växtrikets alster. Jodclaus i Ren och Tillämpad, af hvilka den förra framställer växtalsters natur och egenskaper i allmänhet; den sednare åter behandlar endast de växter, som på något sätt begagnas till människans nytta. Örtkänkap.

BOTANIKUS, botanikuss, m. 2. ell. **BOTANIKER**, botäniker, m. 3. En, som är kunnig i botaniken. Örtkunnig, Växtkunnig.

BOTANISERA, v. n. 2. Uppsöka, samla och undersöka växter. — *Botanisera*nde, n. 4. o. *Botanisering*, f. 2.

BOTANISK, a. 2. Som tillhör, bar afseende på örtkänskapen eller siser att befämlja dess studium. *B. benämning, afhandling. B. trädgård,* en sådan, som innehåller en ordnad samling af isynnerhet främmande länders växter.

BOTANIST, -nist, m. 3. 1) Se *Botanikus*. — *Syn.* Örtkunnig. — 2) En, som botaniserar; en, som ofta utgår på botanisering, är öfvad och skicklig i detta slags forskning.

BOTEMEDEL eller **BOTMEDEL**, n. 3. 1) Medel, hvarigenom något kroppsligt eller andligt ondt hälfves och botas. *B. för, emot en sjukdom.* *Jag skall nog finna b. för din sturskdom.* *Visheten är ett b. emot lifvets sorger.* — 2) (fig.) Syn. Bot, Läkemedel, Medikament. — 3) (fig.) Utväg, medel till afhjelpande af något. I denna bem. brukas Medel allmänare.

BOTFÄRDIG, a. 2. Villig och benägen att göra bot och bättring. *En b. syndare.* — Brukas äfv. substantiellt: *En b. de b-e.* — *Botfärdigt*, adv. — *Syn.* Ångerfull, Botgörande; (för subst.) Botgörare.

BOTFÄRDIGHET, f. 3. sing. Egenskapen att vara botfärdig. — *Syn.* Bot och bättring, Ånger, Ruelste.

BOTGÖRARE, m. 3. — *RERSKA*, f. 1. En, som gör kyrkbot (se d. o.). — *Syn.* Penitent.

BOTGÖRELSE, f. 3. eller **BOTGÖRING**, f. 2. Kyrkobots görande; se *Kyrkbot*. — *Syn.* Penitens.

BOTGÖRINGSDAG, m. 2. o. **BOTGÖRINGSTID**, m. 3. Viss dag, tid, då en botgörare blifvit ålagd att göra bot (penitens). Jfr. *Kyrkbot*.

BOTING, n. 3. Se *Böhogsting*.

BOTKLÄDNING, f. 2. Särskilt dragt, hvarti botgörare, enligt katolska kyrkans bruk, äro klädda.

BOTLIG, a. 2. (föga brukl.) Som kan botas.

BOTLÖS, a. 2. (föga brukl.) Se *Öbotlig*.

BOTMEDEL, se *Botemedel*.

BOTNING, f. 2. (föga brukl.) Se *Botande*. — *Ss. B-skräft.*

BOT- OCH BÖNEDAG, m. 2. Utomordentlig, af regeringen påbuden högtidsdag, då allt folket bör göra bot (se *Kyrkbot*) och besöka Herrans hus, för att bedja om nåd och syndaförlåtelse.

BOTPREDIKAN, f. 2. sing. indef. (för plur. brukas *Botpredikningar*) 1) Predikan, hålles förnämligast till uppväckande af ånger och beredvilighet att göra bot och bättring. I denna sin egentliga mening hör ordet till den katolska kyrkostilen. — 2) (fam.) Sträng predikan, då predikanten dundrar med lagens hammare och hårdt tilltalar sina åhörare, för att väcka dem till ånger. — *Syn.* Straffpredikan. — 3) (fig. fam.) Tal, innehållande skarpa förebråelser och tillrättavisningar. *Hålla en b. för någon.* — *Syn.* Se *Straffpredikan*, 2.

BOTPREDIKANT, botpredikant, m. 3. En, som vanligtvis ifrån predikstolen håller ganska stränga tal till sina åhörare.

BOTPSALM, bötsålm, m. 3. 1) (i katolska kyrkan) Psalm, som sjunges af botgörare. — 2) (i evangeliska kyrkan) Psalm, passande att sjungas af en ångerfull och botfärdig människa, isynnerhet vid den hel. nattvardens begående. — 3) *Konung Davids b-er*, andeliga poemer i bibeln, hvilka ursprungligen afsjünges med beledsagande af musik, och innehålla en förkrossad, ångerfull och botfärdig syndares utgjtelser och suckan till Gud om nåd och hagsvarelse. Kallas äfv. i def. form *Botpsalmerna*.

BOTRÅD, n. 3. Benämning på vissa sedan urgamla tider helighållna träd, så kallade, emedan en ande tros bo uti dem.

BOTSÅNG, m. 3. Se *Botpsalm*, 2.

BOTTEN, m. 2. pl. *bottnar*. Hvad som utgör det understa, grunden af något. 1) Yta, som inunder begränsar ett ofvanöfver flytande ämne

(vatten; luft, o. s. v.). *Hofvets, sjöns, flodens, kärrets b. B-nen af ett svalg, en ofgrund. Sandig, stenig, hård, lös b. Sjunka, gå till b. Nå, råka, finna b. Förlova b., förlova förlåste.* (Fig.) *Stå på god b.*, hafva goda affärer, vara i goda omständigheter. *Gå till b. med något*, grundligt undersöka, utforska, pröfva, inhämta något. — Bildar flera sammansättningar, såsom: Sandbotten, Lerbotten, Stenbotten, m. fl. — *Syn.* Grund. — 2) Den understa sidan af en sak (ett kärl, o. s. v.). *B-nen af, på, i ett fat, en dosa, en tunnna, ett bläckhorn, en luktvattensflaska. B-nen af en lärta, en pastej. Svag, tunn, stark b. Sätta b. i en tunnna. Slå b-nen ur ett kärl. B-nen gick ur tunnna. Dricka i b., urdricka helt och hållet.* (Fig.) *Komma till b-nen af buteljen*, hafva urdruckit buteljens hela innehåll. *I b.*, adverbialt uttryck, som betyder: i grund, helt och hållet, fullkomligt, t. ex.: *I b. god, hederlig, ärlig, elak, fulsk. Kämma någon ell. något i b.* —

Ingår i en mängd sammansättningar, såsom: Träbotten, Jernbotten, m. fl. Se äfv. *Botterrik*, *Bottenärlig*. — 3) Grund och mark: a) Område. *På svensk, främmande b.* (Fig.) *Stå på egen b.*, ej hero af någon. — *Syn.* Jord, Mark, Område. — b) Jordmån. Förekommer i denna bem. mest i sammansättningar, t. ex. *Mergelbotten, Kalkbotten.* — *Syn.* Jordmån, Grund. — 3) a) Den afdelning af rummen i ett hus, som ligger närmast grunden, nedanunder första våningen. *Bo på b. i ett hus.* — *Syn.* Jordvåning, Bottenvåning. — b) Trossbotten i ett hus. *Bo på samma b. som någon*, i samma våning. *De bo på samma b. På nedersta b-nen*, i jordvåningen. — *Syn.* Våning. — 5) Underliggande yta, underlag: a) för tyger, vid sömnad, t. ex.: *Tapisseri sys på en b. af stramalj.* — b) Grundfärg på väf, papper, trä o. s. v. för ritning, målning, bildhuggeri. — c) Den färg på ett tyg, hvilken utbreder sig i slämhänet öfver hela dess yta och bildar liksom grunden för de öfriga. *Blårandig på gul b.* — 6) (tekn.) Ruud, i midten vanligen iockare kopparskifva. — 7) (jäg.) Eftersta och breda ändan af en jagtplats. *B. af en büsspipa*, dess nedersta och öfver godsets ytre tjockaste del.

BOTTENBEKLÄDNING, f. 2. (skeppsb.) Beklädnad med plankor under ett fartyg.

BOTTENBJELKE, m. 2. pl. — *hjelkar*. 1) (byggn.k.) Grof hjelke, som tjevar till underlag i byggnader. — 2) Se *Bottenstock*.

BOTTENBRÅDE, n. 4. Bråde, som utgör botten eller en del af botten på något. *B. i en säng.*

BOTTENBÄDDNING, f. 2. Underlag af hjelkar o. s. v.

BOTTENDEG, m. 2. Deg, som utgör botten i en lärta, pastej, o. s. v.

BOTTENDY, m. 3. sing. Dy på botten af sjö, träsk, o. s. v.

BOTTENFÄLL, n. 3. Se *Rottenfällning*.

BOTTENFISK, m. 2. Fisk, som med svårighet uppstiger till vattenytan och mest håller sig på botten.

BOTTENFALLE, n. 4. eller **BOTTENFÄLLNING**, f. 2. Hvad, som sätter sig på botten af ett kärl, deruti flytande ämnen förvaras. — *Syn.* Fällning, Grums, Nederslag, Bottensats, Precipitat.

BOTTENFRYSA, v. n. 3. (höjes som *Frysa*) Frysa ihop ända ned till botten. Säges i fråga om vatten och andra flytande ämnen, men har äfv. rummet eller kärlet, hvarti de förvaras, till

subjekt. Nyttjas helst i part. pass. *Vattnet i sån är b-fruset. Sjön, sån, flaskan är b-frusen.*

BOTTENFYND, n. 5. Nedgräfd skatt, som blifvit funnen.

BOTTENFYRK, m. 2. 1) (fig.) Sammansparad penningssamma. — *Syn.* Bottenpenning. — 2) *Se Grundkapital.*

BOTTENFÄRG, m. 5. *Se Grundfärg.*

BOTTENGÅTA, f. 1. (fig.) Den uthuggna hnen vid bottnen (se *Botten* 7).

BOTTENHJUL, n. 5. Benämning på tvenne slags hjul i ett urverk: *det Stora* eller *Minuthjulet*, och *det Lilla*, eller *Mellanhjulet*.

BOTTENHVARF, n. 5. 1) Understa hvarfvet af något, t. ex. af sill eller ströming i en packad tunna. — 2) Jordlager på bottnen af haf, sjö, o. s. v.

BOTTENHÅL, n. 5. Hål i bottnen af något, t. ex. på ett fartyg.

BOTTENHÅLL, f. 2. Håll, som utgör bottnen eller del af bottnen på något.

BOTTENIS, m. 2. Is, som är närmast bottnen i sjö, kärl, o. s. v.

BOTTENJORD, f. 2. sing. *Se Alf*, m. sing.

BOTTENKÅLE, m. 2. sing. Fruset tillstånd på djupet i åker-, ångs- eller trädgårdsmark.

BOTTENLÅG, n. 5. 1) (i allm.) Nedersta laget. — 2) Nedersta hjulklaget i en byggnad.

BOTTENLAG, m. 2. sing. Det närmast bottnen befintliga af en lag, som kokas, och som blifvit ställd i ett kärl att sätta sig.

BOTTENLAX, m. 2. sing. (kollektivt) 1) Den närmast bottnen i en tunna befintliga laxen. — 2) Saltad och i tunna nedpackad lax.

BOTTENLÖS, a. 2. 1) (egenl.) Som är utan botten: *hvars botten blifvit utslagen. En b. tunna.* Brukas i denna bem. mindre. Man säger hellre: *en tunna utan botten.* — 2) Som har så djup botten, att den antingen alls icke eller åtminstone med största svårighet af människor kan nås. *Hafvet är på många ställen b-t. Ett b-t djup, svalg, en b. afgrund.* — *Syn.* Oändligt djup, omålig. — 3) (fig.) a) Hvars slut man ej kan emotse. *Det är ett b-t arbete.* — b) Öfverdrivet stor. *B. skuld.* — *Syn.* Oändlig, Omålig. — c) *Halva en b. pung* (i gamla språket: *en b. taska*) säges om den, som är så rik, att han aldrig kommer i förlägenhet, han må gifva ut så mycket penningar som helst; äfv. om den, för hvilken aldrig några penningar vilja försås, d. v. s. en storslösare.

BOTTENLÖSHET, f. 5. Egenskapen att vara bottenlös.

BOTTENMUS, m. 5. pl. — *möss.* En taggfenig beufisk af 6 till 7 tumas längd, bredt sammantryckt hufvud, hård sextkantig kropp, på öfra sidan gråbrun, på den undre hvit. *Agonus cataphractus.*

BOTTENPLANKA, f. 1. (skeppsb.) Planka i bottnen på ett skepp.

BOTTENPLÅT, m. 2. *B-ar*, ett slags jernplåt, vanligen af 3 lispunds vikt, som utskippas, för det mesta till Holland.

BOTTENRIK, a. 2. Utomordentligt rik. — *Syn.* Rik som *Cresus*, *Stenrik*, *Mörrik*.

BOTTENSALT, n. 5. Salt, som bildar sig på bottnen af salthammar.

BOTTENSATS, m. 5. *Se Bottenfällning.*

BOTTENSKÅL, m. 2. (fig.) *Se Vikare.*

BOTTENSTAKE, m. 2. pl. — *stakar.* Ett slags städ med stor sferisk yta, hos kopparslagare.

BOTTENSTOCK, m. 2. (skeppsb.) Benämning på de grofva, krumma bjelkar, som gå tvärs öfver kölen och formera fartygets botten; nedersta delen af ett spant.

BOTTENSTYCKE, n. 4. 1) Stycke, som utgör bottnen af kärl, o. s. v. — 2) (artil.) Den del af en kanon, som är emellan drufvan och bottnen af kulleppet.

BOTTENSTÄFVER, m. 5. pl. Stäfver, som utgöra bottnen på ett laggkärl.

BOTTENVÄNING, f. 2. Understa våningen af ett hus, närmast intill grunden.

BOTTENVÅNING, a. 2. Såges någon gång i stället för: *I botten årlig*, d. v. s. fullkomligt årlig.

BOTTENFÖRER, båtfrärer, m. 5. pl. Utan-stölar.

BOTTIN, båttin, m. 5. Fruntimmers-hållstovel; snörkånga, som går upp på halva benet.

BOTTNA, v. n. 1. 1) Nå botten, hinna till botten. *Der b-r ingenting*, der är bottenlös; (fig.) der försår ingenting. *Det b-r ingenting för honom*, ingenting vill räcka till, förså för honom.

BOUIM, se *Bot*, 3.

BOUYG, n. 5. (gam.) *Se Bohag.*

BOUÖPNING, f. 2. (i katolska kyrkan) Religjös handling, antingen ålagd af kyrkan eller fritt åtagen, för att spåka kroppen och utdrifva synden, eller såsom straff för begångna fel, i ändamål att vinna syndaförläste.

BOUDOIR, budoar, m. 5. (fr.) Fruntimmers-kabinet.

BOULLON, se *Buljong*.

BOULEVARD, boulevard, m. 5. (franskt ord) 1) (ursprungligen) Bålværk, bastion. — 2) Trädplanterad promenadplats kring en stad.

BOUPPTECKNING, f. 2. 1) I laga form skeende uppteckning af afliden persons kvarlåtenskap. *Förrätta b.* — 2) Sjelfva förteckning, som innehåller allt, hvad dertill hörer. *Upprätta b.* — *Syn.* Boupptecknings-instrument.

BOUPPTECKNINGSS-INSTRUMENT, -----
männ, n. 5. o. 3. Förteckning, innehållande allt hvad som tillhör boet efter en afliden person. — *Syn.* Bouppteckning.

BOUPPTECKNINGSMAN, m. 5. pl. — *män.* Man, som förrättar bouppteckning och dervid äskter värdet af hvarje sak särskilt.

BOVEN. Benämning i sjöväsendet, som egentligen betyder: Öfver, och förekommer i flera sammansättningar, hvilka hafva afseende på det öfre af masterna. — *Bovenbramlåsegel*, n. 5. Låsegel, som i läber kullje tillåtses utanför bovenbramseglet. — *Bovenbramvä*, f. 5. pl. — *rår.* Rån på bovenbramstängan. — *Bovenbramstäng*, f. 5. pl. — *stänger.* Stång, som står näst öfver bramstängan, med sin rotända genom dennas eselhufvud. — *Bovenbramsegel*, n. 5. Seglet på bovenbramrån. — *Bovenbramstag*, n. 5. Tåg, som förför slutar bovenbramstängan. — *Bovenbramstagsegel*, n. 5. Öfversta seglet emellan stor- och fockresningen. — *Bovenbramvant*, n. 5. Benämning på tåg, som sitta omkring bovenbramstängens topp och tjena dels att stötta bovenbramstängan, dels för folket att ånra upp uti. — *Bovenkryssvä*, f. 5. Rån på bovenkryssstängan. — *Bovenkrysssegel*, n. 5. Seglet på bovenkryssrån. — *Bovenkryssstäng*, f. 5. pl. — *stänger.* Den stång, som är näst uppöfver kryssstängan. — *Bovensegel*, n. 5. Benämning på hvarje af de öfversta stag- och råseglen.

BOVIST, se *Bofist*.

BOXARE, m. 5. 1) En, som gör yrke af sin färdighet att boxas. — 2) En, som är öfverdenna konst.

BOXAS, v. d. 1. Slås med knytnäfvarna.

BOXERA, **BOXERING**, se *Bogsera*, *Bogsering*.

BOXNING, f. 2. Kamp med knytnäfvarna mellan två personer. — *Se. B-skonsk.*

BOYORT, m. 5. Benämning på ett slags fordom brukliga fartyg.

BOÖRT, f. 5. Örtslägte af fam. Compositæ. Senecio. *Allmän B.*, ört af detta slägte, med gula blommor. S. vulgaris.

BRÅ, adj. 1. (af fr. *Brave*) 1) Hederlig, rättsskaffens, god. *En b. karl, människa, kamrat.* *En b. flicka.* — 2) Duglig, rask. *En b. arbetare.* — 3) Frisk och sund. *Blifva b. igen efter en sjukdom.* — 4) Tjenlig, nyttig. *Delta medel är b. mot feber.* — 5) Mycken, stor, ojliten. *En b. bit, ett b. stycke, en b. stund.* — *Adv.* 1) Vål, godt, förträffligt. *Stå sig b. Blå b. Det smakar b. Det var b. gjordt. Det var b., att du kom.* — 2) Raskt, dugtigt. *Gå på b. Arbete b.* — 3) Mycket, ganska. *Han är b. sjuk, b. god, elak. Det är b. vackert väder i dag.* — 4) *Se b. ut*, halva ett fördelaktigt utseende.

A. m. Ordets gamla skrifsätt är *Bras*, som dock nu kommit nästan alldeles ur bruk.

BRACK, m. 2. (af fr. *Braque*) Ett slags jagthund. Ordet brukas föga.

BRACKA, f. 1. 1) (gam.) Kortbyx, knäbyx. Brukas i denna bem. helst i plur.: *Brackor.* — 2) Skällsord, som stundom begagnas om borgare. *Jfr. Skinnbracka.*

BRÅF, adj. o. adv. *Se Bra.*

BRÅGD, m. 5. (i fornspråket: List, konst) 1) Krigisk bedrift. *Carl XI:s b-er.* Bildar äfv. sammansättningar. *Hjettebragd* och *Illbragd.* — *Syn.* *Se Bedrift*, 1. — 2) (iron.) Dålig, uedrig handling. *Han stal en ost: det var hans första b.* — *Syn.* *Se Bedrift*, 2. — 3) *Se Fiskebragd.*

BRAGE, nom. propr. m. (nord. myt.) Skaldkanstens och vältalighetens gud.

BRAGEBÄGAREN, m. 5. def. I äldsta tider, då en konung tillrättade regeringen och frade sin förträdarens grafvl, tömde han till dess minne en bägere och afgaf dervid ofentligen ett löfte om de bragder, han under sin regering ville utföra, hvarföre denna handling kallades att *tömma Bragebägaren.*

BRÄHMA, bråma, nom. propr. m. Enligt indiska mytologien, det första af de tre förstfödda gudomliga väsenden, skapar kraftens och vishetens gud. [Brama.]

BRÄHMAISM, brahmism, m. 5. sing. def. Indiens äldsta religion, som antog Brama för den högste guden. [Bram -.]

BRÄHMÄN, brahmän, eller **BRÄHMİN**, brahmän, m. 5. Brahmas prest. [Braman, Bramin.]

BRÅK, n. 5. 1) (egenl.) Starkt buller, som uppkommer, då större föremål brytas af, krossas, ramla omkull eller falla sönder. *B-et af ett träd, som faller af stormen. B-et af ett instörtande hus.* — 2) (i allmänhet) Starkt buller, dån. *Åskans b. B-et af skjutgevär.* Bildar sammansättningen *Vapenbråk.* — *Syn.* *Se Buller.*

BRÅKA, v. n. o. impers. 4) Gifva starkt buller, dån. *Jfr. Bråk. Hör, hur de hullfallande bräden b. omkring oss, hur åskan b-r! Det b-r i stolen, i isen.* — *B. itå*, med brak

brista sönder i två delar. — *B. lös, sönder*, med brak lossna, gå sönder. — *B. ned*, falla ned med brak. — *B. till*, plötsligen gifva ett brakande ljud. — *Syn.* *Se Bullra.*

BRÅKA, f. 1. Spricka i jern.

BRÅKANDE, n. 4. Ljudet, som uppkommer, då något brakar. — *Syn.* *Brak.*

BRÅKPÄGEL, m. 2. pl. — *fåglar.* *Se Spof.*

BRÅKTEAT, brackteat, n. 5. I äldre tider brukligt, tunt bleckmynt, stämplat blott på ena sidan.

BRÅKVATTEN, n. 5. Vatten, som af naturen har en saltaktig, vämjelig smak.

BRÅKVED, m. 5. sing. Buskväxt af slägtet *Toste*; växer i skogar; bark och hån användas till färgning; barken är äfven ett förträffligt laxermedel. Kallas äfv. *Språkved*, *Toste*, *Brågon*. *Rhamnus frangula.*

BRÅM, uttryck, i sjöväsendet, som förekommer i en mängd sammansättningar och utmärker eller har afseende på mastens förlängning näst under de delar af masterna och tacklingen, som få namn af *Boven*: — *Brambråduner*, m. 5. pl. Tåg, som på ömse sidor stötta bramstängan. — *Bramdrejrep*, n. 5. Tåg, som är fästade vid midten af bramrån och på återkant vid öfra blocket af bramfallet. — *Bramfall*, n. 5. Talja, som i förening med drejreppet tjänar att hissa och sira bramrån. — *Bramgöling*, m. 2. Block, som tjänar till hissing och strykning af bramrån och bramstängan. — *Bramrack*, m. 2. Tåg, som fasthåller bramrån vid bramstängan. — *Bramrå*, f. 5. pl. — *rår.* Rån på bramstängan. — *Bramsegel*, n. 5. Seglet på bramrån. *Bramsegelskultje*, m. 5. Lagom vind för ett fartyg att föra bramseglen. — *Bramstag*, n. 5. Tåg, som tjänar att förföra stötta bramstängan och går emellan bramstängens topp och antingen förstängens fot (*Storbramstag*) eller klyfvarhommens nock (*Förbramstag*). — *Bramstagsegel*, n. 5. Stagssegel emellan toppen af storbramstängan och toppen af förstängan. — *Bramstäng*, f. 5. pl. — *stänger.* Stång, näst öfver fasta stängan, samt genom dennas eselhufvud och hvilande mot dess fångsalningar. — *Bramtopplanta*, f. 1. Topplanta, som går ifrån ändan af bramrån. — *Bramvant*, n. 5. Benämning på hvarje af tre eller fyra tåg, som tjena dels att stötta stängan med, dels för folket att ånra upp uti, farande på ömse sidor af bramstängens topp genom stångtvärsalningarna.

BRÄMARBÄS, bramärrbass, 1) Benämningen på en feg storskrutare, i ett af Holbergs lustspel. — 2) (fig.) En, som skruter af sin tapperhet, utan att äga verkligt mod. — *Syn.* *Menschenschreck.*

BRÄMARBASERA, v. n. 1. Såges om en i grunden feg människa, som skruter öfver sin tapperhet och de storverk, han föregifver sig hafva utfört eller säger sig ämnat utföra.

BRAND, m. 5. pl. *bränder.* 1) (utan plur.) Naturverknigen, då något brinner. Brukas i denna bem. helst om större föremål. *B-en af de fädda träden upplyste hela trakten. B-en af ett hus, en stad, ett träd, en skog, ett fartyg.* *Skeppets b. gaf en rystigt skön anblick. Sticka, sätta i b. Råka i b. Hela staden stod i b.* — *Syn.* *Brinnande.* — 2) (utan plur.) Tillfallet med alla dess omständigheter, då en antingen af yda uppkommen eller anlagd eld förstör hus, skog, fartyg. *Hamburgs, Trojas, Riddarholms-tornets b. Jag var närvarande vid b-en. Jag glömmmer aldrig denna förfärliga b., som för-*

störde hela min egendom. — *Syn.* Eldsvåda, Vådel. — 3) (med plur.) Trästycke, som antingen brinner, eller som har brunnit, men slocknat och ännu röber, eller som är alldeles stäckt. *Det var en så förfärlig storm, att b-er från de brinnande husen flögo öfver strömmen och antände hus på andra sidan. En rykande b. Eldsvådan är alldeles stäckt; det ryker ej ens ifrån b-erna på den afbrända tomten.* Ingår i sammansättningarna Eldbrand, Flybrand, m. fl. — 4) (med., utan plur.) Se *Inflammation*. Bildar för denna bem. sammansättningen Kallbrand. — 5) (utan plur.) Ett slags svamp, som under stundom sätter sig på säd, isynnerhet byete, och hvacigenom frökärnan förvandlas till en svart, illaluktande massa, och säden sålunda till större eller mindre del går förlorad. *Skadad af b.* Kallas äfv. *Sot*. Uredo.

BRÄNDANSTÄLTER, m. 3. pl. Se *Eldsläckningsanstalter*.

BRÄNDASSEKURANS, ---- ränngs, f. 3. Se *Brandförsäkring*.

BRÄNDAX, n. 3. Sådesax, skadadt af brand eller sot.

BRÄNDBOMB, brännbåmb, m. 3. (artil.) Bomb, som begagnas till antändning och är fylld med brandsats samt försedd antingen med ett stort eller flera smärre hål, hvarur lågan slår ut.

BRÄNDBOTTEN, m. 2. pl. — *bottnar*. Med mursten tätt belagd trossbotten, som elden, i händelse af eldsvåda, ej kan genomtränga.

BRÄNDBREV, n. 3. Af vederbörande myndighet utfärdadt intyg om liden skada genom vådel.

BRÄNDCORPS, brännkår, m. 3. Trupp eller förening af personer i en stad, som äro älgade eller frivilligt åtagit sig att biträda vid eldsvådor med eldens släckande. *Frivilliga b-er hafva på sednare tiden i flera städer blifvit inrättade.* A. n. m. För ordets stamningsätt, jemför *Corps*.

BRÄNDERZ, brändert, m. 3. (tyst ord) Lerskiffer, som innehåller mycket kol, jemte cinober eller gycksilfver.

BRÄNDFLAGGA, f. 1. Röd flagga, som utstickes öfverst ifrån ett kyrktorn, vid tillfälle af vådel.

BRÄNDELOTTA, f. 1. (gam. krigsk.) Stor timmerflotta, som antändes och släpptes ner med strömmen emot fästningar.

BRÄNDFLÄCK, m. 2. Ställe på huden, som bär märke efter brännskada.

BRÄNDFEL, a. 2. Som ej af eld kan förstöras. Säges i fråga om byggnadsdelar. *En b. botten. Ett b-ut hvalf.*

BRÄNDFUX, m. 2. Häst af det slag, som kallas *Fux* (se d. o.), med liksom brända hårspetsar. [- fuchs.]

BRÄNDFÖRSÄKRA, v. a. 1. Emot en viss på förhand erlagd afgift betinga sig godtgörelse af ett brandförsäkringsverk för möjligen inträffande förluster på hus och lösegendom genom eldsvåda. — *Brandförsäkrande*, n. 4.

BRÄNDFÖRSÄKRING, f. 2. 1) Handlingen, då man brandförsäkrat något. — 2) Se *Brandförsäkringssumma*.

BRÄNDFÖRSÄKRINGSKASSA, f. 1. Kassa, bildad af försäkringspremierna för brandförsäkrad egendom, och hvarur till brandskadade delägare utbetalas det belopp, de äga att påfordra.

BRÄNDFÖRSÄKRINGSKONTOR, ---- kändtör, n. 3. Anstalt, der enskilda kunna få försäkra sin egendom mot brand.

BRÄNDFÖRSÄKRINGSMÄRKE, n. 4. Liten bricka med inskrift, som försättes hus, då de blifvit brandförsäkrade.

BRÄNDFÖRSÄKRINGSSUMMA, f. 1. Den summa, hvartil hus, gård eller lösören blifvit brandförsäkrade.

BRÄNDFÖRSÄKRINGSVERK, n. 3. Offentlig, af staten garanterad anstalt till försäkring emot brand.

BRÄNDGRANÄT, brändgranät, m. 3. (artil.) Grauat, fylld med brandsats, och som begagnas till antändning.

BRÄNDGUL, a. 2. Af en gul, ljusröd färg, nästan liknande guldets. *B. Lilja*, ett slags lilja med brandgula, inuti prickiga blommor. *Lilium bulbiferum*.

BRÄNDGÅS, f. 3. pl. — *gäss*. En art af Andsläktet, med purpurrod, uppåt bugtig näbb, hufvud och hals svarta, skimrande i grönt, ett bredt, hvitt hålte omkring kråfa och axlar, samt ett annat af hjert, brun färg omkring mage och rygg, i allmänhet hvit fjäderbeklädnad, ben och fötter ljusst rosenröda. Kallas äfv. *Grafand*. *Anas Tadorna*.

BRÄNDHÅKE, m. 2. pl. — *hakar*. 1) Lång stång, med en stark jernhake i ändan, och som begagnas vid eldsvådor. — 2) Lång stång med hake i ändan, på bogsprödet af en brännare, för att haka fartyget fast vid ett fendelligt.

BRÄNDHÅL, n. 3. (artil.) Hål på en bomb eller granat.

BRÄNDJERN, n. 3. 1) Jern, hvarpå veden lägges i en spisel. Brukas numera sällan. — 2) Se *Brandring*. — 3) Jern, hvarmed elden omlagas i smedjor.

BRÄNDKASSA, f. 1. Se *Brandförsäkringskassa*.

BRÄNDKLIPPARE, m. 3. Häst af det slag, som kallas *Klippare* (se d. o.), och till fört Brandfux (se d. o.).

BRÄNDLOCKÅ, f. 1. (öga brukl.) Så kallas en tornklocka, då hon begagnas till klämtning vid eldsvåda. *B-ns ljud*.

BRÄNDKLÄMTNING, f. 2. Klämtning med en tornklocka till tecken, att elden kommit lös. I allmänhet säges blott *Klämtning*.

BRÄNDKORN, n. 3. Af brand eller sot skadad säd.

BRÄNDKULA, f. 1. (artil.) Kurkass af fyra stycken starka jernbyglar, fastnitade vid en stark bottenplåt, samt öfverklädd med buldan, fylld med brandsats och doppad i smält beck. Nyttjades fordom till antändning, i stället för nu brukliga brandbomber och brandgranater.

BRÄNDMUR, m. 2. Massiv mellanmur, som skiljer ett stenhus ifrån ett annat, för att vid eldsvåda kunna hämma eldens utbredande.

BRÄNDMÄSTARE, m. 3. 1) Person, som vid eldsvådor har tillsyn öfver eldsläckningsanstalterna och deras användande. — 2) (ford.) Person, som i krig bestyrde om brandskattens indrivande.

BRÄNDORDNING, f. 2. Reglemente, som föreskrifver, hvad vid inträffande eldsvådor iakttagas bör, och i öfrigt innehåller stadgar för dermed gemenskap ägande ämnen.

BRANDOS, n. 3. Os, lukt af något, som brinner eller blifvit brändt.

BRÄNDPIL, m. 2. (gam. krigsk.) Rörpil, emellan spetsen och själva röret försedd med brännbara ämnen, hvilka antändes, då man afsköt den, och hvarigenom hus i belägrade städer o. s. v. sattes i brand.

BRÄNDPORT, m. 2. Port med jerndörr, för att i händelse af eldsvåda kunna hindra eldens framträngande.

BRÄNDRÅKET, brändrakét, m. 3. Rakét, som i krig begagnas till antändning.

BRÄNDEDSKÅP, n. 3. o. m. 3. 1) (neutr.) Ett verktyg, redskap, som användes till eldens släckande vid eldsvådor. — 2) (maskulin; kollektivt) Samtliga verktyg, som dervid användas. *B-en bör alltid vara till hands och i ordning.*

BRÄNDRING, m. 2. Jernring, hvilande på tre eller fyra fötter, som begagnas att i en köks-spisel sätta under stekpannor, kastruller, o. d.

BRÄNDRÅF, m. 2. pl. — *råfvar*. Benämning på ett slags råf, som är mera jemnröd än den vanliga råfven.

BRÄNDRÖK, m. 2. Rök ifrån en brand eller eldsvåda.

BRÄNDRÖR, n. 3. (artil.) Svarfvadt trärör, hvarj brandförsäts, vanligen bestående af krut, salpeter och svafvel, inslås. Nyttjas, för att antända bombars och granaters spränggladdningar. [Brändrör.]

BRÄNDRÖRSLYFTARE, m. 3. (artil.) Klämma af metall att uttaga brändrör ur bomber och granater.

BRÄNDRÖRSSÅG, f. 2. (artil.) Såg, som begagnas till brändrörs afsågande.

BRÄNDSÄTS, m. 3. (artil.) Fyllning till brandbomber och brandgranater, tillredd af talg, beck, krut och sönderskuren hampa.

BRÄNDSGEL, n. 3. Segel, hvarmed vid eldsvådor tak eller väggar af hus, som stå nära intill branden, öfvertäckas, för att skydda dem för elden.

BRÄNDSIGNAL, brändsignål, m. 3. Signal, hvarigenom tillkännagifves, att eldsvåda utbrastit. **BRÄNDSKADA**, f. 1. Förlust af egendom, som någon lidit genom en eldsvåda.

BRÄNSKATT, m. 3. Skatt, som i krig pålågges en intagen fientlig stad, hvilken derigenom löskoper sig ifrån att blifva uppräänd. *På-lägga, betala, erlagga b.*

BRÄNSKATTÅ, v. a. 1. Påläggna brandskatt. *B. en stad.* — *Brändskattande*, n. 4.

BRÄNSKATTNING, f. 2. 1) Påläggande af brandskatt. — 2) Penningsumma, som en stad blifvit ålagd att betala i brandskatt. Det samma som *Brändskattningssumma*, f. 1.

BRÄNSKEPP, n. 3. Skepp, begagnadt till brännare (se d. o.).

BRÄNSKOTT, n. 3. Brandsignal medelst aflossande af skott.

BRÄNSPRUTA, f. 1. Stor vattenspruta, som begagnas till eldens släckande vid eldsvådor.

BRÄNSTAKE, m. 2. pl. — *stakar*. I ändan jernskodd stake, hvarmed man lagar om eld.

BRÄNSTEGE, m. 2. pl. — *stegar*. Lång och stark steg, som begagnas vid eldsvådor, för att komma upp till öfre våningarna eller taket af ett brinnande hus.

BRÄNSTIFTARE, m. 3. En, som låter anlägga brand. — *Syn.* Mordbrännare.

BRÄNSTOD, m. 3. Afgift, som på landet erlagges, i afsigt att lemna ersättning för laga hus, som genom vådel afbrunnit. — *Se. B-sersättning.*

BRÄNSTODS-FÖRENING, f. 2. Öfverens-kommelse mellan hemmansbrukarne i ett Brandstodslag, hvarigenom bestämmes, huru mycket skall gifvas i ersättning för laga hus, som genom vådel afbrunnit.

BRÄNSTODSLAG, n. 3. Förening af hemmansbrukarne i en socken eller ett härad, i ändamål att genom sammanskott lemna ersättning åt dem inom socknen eller häradet, som lidit förlust genom eldsvåda.

BRÄNSTÄLLE, n. 4. Ställe, der vådelid härjat. **BRÄNDSYN**, f. 3. Årlig, laga syn, hvarigenom utrones, huruvida byggnaderna i en stad med deri befintliga eldstäder äro i det skick, som brandordningen föreskrifver.

BRÄNDRUMMA, f. 1. Trummande till tecken af en utbruten eldsvåda. *Hör b-n! Röra b-n*, gifva sådan signal.

BRÄNDRÖR, m. fl., se *Brändrör*, m. fl. **BRÄNDRUNNÅ**, f. 1. Vattenunna, som enligt brandordningen hvarje hus- eller gårdsägare i en stad bör hafva tillhands vid tillfälle af eldsvådor.

BRÄNDUGGLA, f. 1. Se *Kattuggla*.

BRÄNDVÅKT, f. 3. Särskilda i en stad antagna nattvakter, som på vissa tider om natten gå genom gatorna, för att gifva tillkänna, om vådel utbrutit på något ställe. — *S. m. 3.* Hvarje särskilt person ibland dem. Äfv. *Brändvakt-karl*, m. 2.

BRÄNDVAKTSCORPS, -- kår, m. 3. Särskilt i en stad upprättat corps af brandvaktskarl med befäl. A. n. m. För ordets stamning, se *Corps*. **BRÄNDVAKTSSKRÄMMA**, f. 1. Skrämma, hvarmed brandvakter tillföre en försedd, för att dermed gifva hvarandra signal.

BRÄNDÄMBAR, n. 3. Vattenämbar af jernblock, som det åligger hvarje gårds- eller husägare i en stad att alltid hafva tillhands för händelse af eldsvåda. [- embar.]

BRÄNKULA, -n' --, f. 1. sing. 1) Ett slags folklek, till en del liknande långpolska. — 2) Musiken eller melodien dertill. **BRÄNKÅRD**, brännkård, m. 3. (fr. *Brancard*) Svanktrå på ett vagnsunderrede. [Blankard.]

BRANT, a. 4. Som mot den jemna jordplanen bildar en stark vinkel; tvärt sluttande. Säges i fråga om markens, hafs- eller sjöbottens läge; äfv. om trappor, stegar o. d. *Ett b. berg, ställe. En b. klippa, backe, väg, trappa. Strandbotten är mycket b.*

BRANT, m. 3. 1) Lodrät eller nästan lodrät sluttning, der man ej utan fara kan falla utför. *B-en af ett berg, en klippa.* — *Syn.* Brådjup. Brådstupa. — 2) Sjelfva kanten, brädden af en sådan sluttning. (Fig.) *Stå på b-en af sill förderf*, vara nära sitt förderf.

BRANTHET, f. 3. Egenskapen att vara brant.

BRASA, f. 1. (förkortadt af *Eldbrasa*) 1) Hög af brinnande vedtrån i kakelugn eller på spisel. *Tända, göra upp en b. Sitta vid b-n och gussa sig.* — 2) Vedtrån, som på en gång insättes i kakelugnen eller läggas på en spisel. *Gå efter en b. ved. (Vedbrasa är den påsatta och brinnande veden).*

BRASA, v. n. 1. (fam. o. pop.) Gifva stark läga. — *B. på*, lägga på eller sätta in mycket ved, så att det blir stark eld. — *Brasande*, n. 4.

BRASILETRÄ, n. 4. Veden eller sjelfva trä-ämnet af:

BRASILETRÄD, n. 3. Ett i Brasilien växande trädslag, hvaraf bresilja (den raspade veden) fås. *Cassalpinia brasiliensis*.

BRÅSKA, v. n. 1. (fam. o. pop.) 1) Ståta, tefva stort, slå stort på. — 2) Söka utmärkelse,

vilja lysa. *B. med sin lärdom.* — 3) (om väderleken) Medföra stark köld. *När Anders slaskar, då Julen b-r.* — *Braskande.* n. 4.

BRÄNNING, f. 2. (tekn.) Lötning med koppar.

BRASS, m. 2. (sjöf.) Benämning på kvartirerna af de tåg, som äro fästade vid nockarna af en rå och tjena att horisontelt vända den (*brassa*) eller dess segel. Brassarna i lä kallas Läbrassar och de vid vindsidan Lovartsbrassar.

BRASSA, v. a. o. n. 1. *B. rå* eller blott *b.*, medelst brassarna vända rån horisontelt. *B. dikt bi-de-vind* eller *skarpt*, brassa rånna eller seglen så mycket på ena sidan som möjligt, så att de göra minsta möjliga tillfallsvinkel i seglen. *B. fullt*, brassa en rå så, att seglet fylles af vinden. *B. fyrkant*, brassa en rå rätt tvärs. *B. lefvande*, brassa ett segel så, att vinden blåser längs rån, så att seglet fladdrar. *B. in*, brassa rånna mera snedt. *B. om*, brassa seglen öfver andra bogen. *B. upp*, brassa seglen mera tvärs. *B. på mast, på stång*, äfv. *B. back* ell. *förkert* (verkehrt), brassa ett segel så, att vinden blåser på dess förkant och trycker det emot masten eller stängen. — *Brassande*, n. 4. o. *Brassning*, f. 2.

BRATT, a. 1. (pop.) Se *Brant*, adj.

BRAYAD, -ad, m. 3. (fr. *Bravade*) Trots, öfversittari.

BRÄVERA, v. n. 1. (fr. *Braver*) Trotsa, spela öfversittare.

BRAYSSIMO! int. (ital.) Ganska bra.

BRAYO! int. (ital.) Bra!

BRAYO, m. (ital.) Legd lönnmördare; person, som gör ett yrke af att emot betalning lönnmörda folk.

BRAYOROP, n. 3. Rop af »bravo»

BRAYOR, bravyr, f. 3. (fr. *Bravoure*) Tapperhet. — Skrifves äfv. af några *Bravyr*.

BRAYURARIA, bravyraria, f. 3. (i musik) Svår aria, der sångaren har tillfälle att visa sitt mästerskap.

BRAXEN, m. 2. pl. *braxnar*. Fisk af Cyprinslägget, med tvärhuggat hufvud, hvass, svartblå rygg, samt på sidorna gul, hvit och svart. Cyprinus Braxa. — *Ss. B-fiske, -nät.*

BRAXENGRÄS, n. 3. (bot.) Växt i sjöar och elfvar, af Ormbunkarnes klass. Lösrifves af braxen vid dess lektid och uppflyter på vattenytan. Isoetes lacustris.

BRAXUNMYGG, f. 1. Se *Vattenmätare*.

BRAXENPÅNKÄ, f. 1. 3) fullvuxen braxen.

BRECCIA, bräckcia, f. 3. pl. *breccier*. (mineral.) Mer eller mindre kantigt eller rundadt brottstycke eller ruststen, bestående af olikartade ämnen med en sandstensartad massa till hindmedel.

BRECHE, m. 3. pl. *brécher*. Se *Bresch*.

BRED, a. 2. 1) Angiver eller har afseende på längdmåttet af den rätta linie, som går tvärs öfver ifrån ena sidan till den andra af en yta, ett föremål. I denna bemärkelse, motsatsen till *Läng*. *Tre mil lång och en mil b.* *Tygget är en aln b-t.* *Vägen är lagom b. för två personer.* *Delta bord är fyra tum b-are än det der.* — 2) (utan åtföljande bestämningsord) Uttrycker ett, i förhållande till andra ytor eller föremål, betydligt längdmått af den rätta linien tvärs öfver en yta eller ett föremål. Motsats till *Smal*. *Ett b-t band, ett b-t bord, en b. flod, mun, näsa.* *B. i ansigtet.* *B-a axlar*, mycken bredd öfver ryggen ifrån ändan af en axel till ändan af den andra. *B. öfver axlarna*, se *Axelbred*. *B. öfver bröstet.* *Göra, blifva b., b-are.* *B-t*

uttal, då man öppnar munnen mycket på bred-den, när man talar. *B-t ljud*, i fråga om bokstafsljud, kallas ett sådant, vid hvars uttalande munnen bredt öppnas. *B. pensel*, säges om en målares sätt att pålägga färgerna, då det sker i stora drag, i massor, med djert hand, utan rädsla och petighet. (Fig.) *Göra sig stor och b.*, bröstas sig, gifva sig min af betydningen. (Ordspr.) *Stå på b-a stenen*, viga i kyrkan.

BREDA, v. a. 2. Gifva en sak, ett ämne utsträckning öfver ytan af ett föremål. *B. läcket på sängen.* *B. smör på bröd.* *B. en pels öfver en sjuk.* — *B. på.*, se *Påbreda*. — *B. upp en säng*, uppbyggda den. — *B. ut, öfver*, se *Ut-breda*, *Öfverbreda*. — *Syn.* *Utbreda*.

BREDANDE, n. 4. Händlingen, då man breder.

BREDAXLAD, a. 2. Som är mycket bred emellan axlarna.

BREDBENT, a. 1. Som håller benen vid utspärrade från hvarandra.

BREDBLADIG, a. 2. 1) (om växter) Som har breda blad (hem. 1). — 2) (om skärande verktyg) Som har bredt blad (hem. 3). *B. knif, såg.*

BREDBRÖSTAD, a. 2. Som har bredt bröst.

BREDD, f. 3. 1) En yta, ett föremåls utsträckning tvärs öfver ifrån sida till sida. Motsatsen till *Längd*. *B-en af en flod.* *Klippt på b-en af tyget.* *Två fingres b.* *På längden och b-en.* — *I b.*, adverbialt uttryck, som betyder: sida vid sida. *Gå i b.*, gå bredvid hvarandra; (fig.) vara jemngoda. *Gå i b. med någon*, gå vid sidan af någon, lika långt fram; (fig.) lika mycket utmärka sig, vara lika kunnig, skicklig, hedrad, ansedd som någon. *Sätta i b. med*, jemföra med. — 2) (geogr.) Se *Latitud*.

BREDBLINE, f. 3. (skeppst.) Ett fartygs bredd tvärs öfver vid midten.

BREDDSGRAD, m. 3. (geogr.) Graden af en orts bredd eller latitud, d. v. s. afstånd ifrån polen.

BREDEVID, se *Bredvid*.

BREDFOCK, m. 2. Råsegel, som hissas på jakter eller andra små fartyg, då vinden kommer rätt ifrån aktern eller öfver mycket rum.

BREDPOTAD, a. 2. Som har breda fötter.

BREDHACKA, f. 1. (tekn.) Hacka med bredt jern.

BREDHAMMARE, m. 3. (tekn.) Se *Räckhammare*.

BREDBJERN, n. 3. (bildh.) Mejsel med rak egg, för att jemna gröda ytor.

BREDKANTIG, a. 2. Som har bred kant eller breda kanter.

BREDKORN, n. 3. Ett kornslag, med från i två rader. Kallas äfv. *Skyffelkorn*, *Plumagekorn*, *Flättring*. *Hordann* zeocriton.

BREDKRASSE, m. 2. sfing. En art Krasse med hvita blommor. Kallas i bibeln *Bittersalso*. *Lepidium latifolium*.

BREDNÄSIG, a. 2. Som har bred näsa.

BREDRÄNDIG, a. 2. Som har breda ränder.

BREDRYGGIG, a. 2. Bred öfver ryggen.

BREDSCHAS, m. 2. Schäs med plats för tvæne personer i sitsen. [-chaise.]

BREDSIDA, f. 1. Sida på ett föremål, tvärs för, på bredden. *Ett fartygs b.* (Sjöf.) *Vända till b-n*, vända ena breddsidan af ett fartyg emot ett annat eller emot ett föremål (fästning, skans, batteri, äfven trupper), för att deremot aflossa den sidans kanoner.

BREDSLÄDA, f. 1. ell. **BREDSLÄDE**, m. 2. pl. — *stälvar*. (föga bruk.) Tvåsitsig släda (i motsats till *Kappsläda*).

BREDSTUSSIG, a. 2. (pop., lågt) Bred öfver bakändan.

BREDSVANSIG, a. 2. (nat. hist.) Som har bred svans.

BREDT, adv. Med stor utsträckning på bredden. Brukas föga utom i uttrycket: *Vidd och b.*, se *Vidd*. *Tala b.*, öppna munnen ganska mycket på bredden, då man talar.

BREDTÅNG, f. 3. pl. — *tänger*. (tekn.) Stor tång med breda knipändar, hvarmed deglar insätts i en brännugn.

BREDDVID, adv. 1) Vid sidan af någon eller något. *Sitta b. någon, b. ett träd.* *Trädgård, betägen b. min.* *Spjelorna i ett staket stå b. hvarandra.* *Hans hus ligger b. mitt.* *Vinklar, som ligger b. hvarandra.* *Tält b. heartonnat.* (Fig.) *Tala b. munnen*, prata utan eftertänka. *Det faller alltid något b.*, det är alltid något fördel att draga af saken; man kan dervid alltid påräkna någon biförtjänst, någon inkomst utom den öfverenskomna lönen, arvodelt, o. s. v. *Göra sig, hafva något b.*, så laga, att man har en liten biförtjänst, en smygspottel, en liten hemlig andel af vinsten. — *Syn.* Vid sidan af, Sida vid sida med, Utmed, Utjemte. — 2) Se *Vid*, 1. — *Adv.* På sidan vid, nära intill. *Rummel b. Här b.*, der b. — *Syn.* Invid, Utmed, Intill.

BREDYXA, f. 1. (gam. krigsk.) Tvöeggad stridsyxa.

BREF, n. 3. 1) a) Skrifvelse, som förslegad afsändes ifrån en person till en annan, eller ifrån en regering, ett embetsverk o. s. v., för att meddela underrättelser, tillkännagifvanden, upplysningar, order, befällningar, förmaningar, o. s. v. *Skrifva, sända, skicka, afskicka ett b. till någon.* *Få, bekomma, erhålla b. ifrån någon.* *Lenna in ett b. på posten.* *Pauli b. till de Romare.* — Ingår i en mängd sammansättningar, såsom: Höfghetsbref, Afårsbref, Handbref, Handelsbref, Rekommendationsbref, Sändebref, Rundbref, m. fl., hvilka ses på sina ställen. — *Syn.* Skrifvelse, Epistel. — b) Kort litterär skrift, på vers eller prosa, i brefform. *Lärda, vetenskapliga, moraliska b. Didos b. till Æneas. Eulers b.* — *Syn.* Epistel. — c) Öppen skrifvelse, utfärdad af regering, embetsmyndighet, i ändamål att för allmänheten kungöra förman, beviljande, privilegium, som enskilt person erhållit. Kallas äfven och oftare *Öppet b.* *Få, hafva b. på något.* (Fig. ordspråkvis) *Ingen har b. på sitt lif*, lifstiden är ovis. — Bildar åtskilliga sammansättningar, såsom t. ex.: *Adelsbref*, *Doktorsbref*, *Kaparebref*, m. fl., hvilka ses på sina ställen. — *Syn.* *Diplom.* — d) Skrift, utfärdad af enskilt person eller bolag, i ändamål att för dem, som vederbör, tillkännagifva något. Brukas för denna bem. endast i sammansättningar, såsom *Fraktbref*, *Vexelbref*, *Kreditbref*, *Jernbref*, m. fl., hvilka ses på sina ställen. — 2) Sammanviket litet papper, innehållande ett visst antal knapp- eller synålar. *Ett b. knappåttar, synålar.* — Bildar sammansättningar: *Kälibref*, *Knappåttbref*, *Synåttbref.* — *Ss. B-bunt, -packe, -paket, -samling, -sigill, -skrifning.*

BREFBOK, f. 3. pl. — *böcker*. 1) Bok, der bref afskrifvas, som skola sändas på posten. Brukas isynnerhet på handelskontor. — 2) Se *Brefstallare*.

BREFBÄRARE, m. 3. 1) Person, som öfverbringa ett bref från en person till en annan. — 2) Vaktmästare vid ett postkontor, som här omkring bref till deras ägare.

BREFDRAGARE, m. 3. Se *Brefbärare*, 2.

BREFDUFVA, f. 1. (nat. hist.) En art af Dufveläget, något större än de vanliga tama dufvorna, med starkt färgstämmer kring halsen och dunklädda ben. Användes fördom till öfverbringande af bref emellan aflägsna orter. Columbia tabellaria.

BREFFORM, m. 3. Form af bref, antingen till det yttre eller i afseende på själva innehålllet. *Affattad i b.*

BREFKOPIERINGSBOK, f. 3. pl. — *böcker*. Se *Brefbok*, 1.

BREFKUVERT, brökhuvär, n. 3. Omslag af papper kring bref. — Äfv. *Brefomslag*.

BREFLÅDA, f. 1. 1) Låda, hvori bref förvaras. — 2) Låda, hvori bref läggas, som skola afsändas med post, fartyg o. s. v.

BREFOMSLAG, n. 3. Se *Brefkuvert*.

BREFPAPPER, n. 3. Se *Postpapper*.

BREFPENNINGAR, m. 2. pl. eller **BREFPORTA**, n. 4. Se *Postporta*.

BREFPOST, m. 3. Offentlig inrättning till öfverförande af bref emellan alla orterna i ett land och äfven till och ifrån utrikes orter. Det förkortade uttrycket: *Post*, brukas allmännare. Jfr. d. o.

BREFPRESS, m. 2. Press, hvarmed bref pressas ihop, för att vid afsändning intaga möjligast minsta rum.

BREFSKRIFTSTÄLLARE, m. 3. Författare, som utgifvit skrifter i form af bref.

BREFSKRIFVARE, m. 3. -*VERSKA*, f. 1. 1) En, som skriver eller skrifvit bref. — 2) En, som ofta och gärna skrifver bref.

BREFSKÄP, n. 3. Skäp, hvori bref förvaras.

BRESTIL, m. 2. sfing. Det slags stil eller skrifvsätt, som brukas i bref. [-styling.]

BRESTÄLLARE, m. 3. Samling af formulärer till bref, hvarigenom man får anvisning, huru bref i olika ämnen och till olika personer böra affattas.

BREFVEXLA, v. n. 1. Skrifva bref till hvarandra. *De hafva länge b-t.* *B. med hvarandra.* *B. med någon.* Stundom säges äfven: *Vexla bref.* — *Brefvexlande*, n. 3.

BREFVEXLARE, m. 3. Se *Korrespondent*.

BREFVEXLING, f. 2. 1) Omständigheten, att man brefvexlar. *Stå i b. med någon*, se *Brefvexla*. — 2) Bref, som blifvit vexlade mellan personer. *Här finner du hans b. med herr N., deras b.*

BREFVÄSKA, f. 1. 1) Väska, hvori bref förvaras af enskilt man eller i embetsverk. — 2) Postväska, hvori bref läggas, som skola afsändas med posten; äfv. väska, hvori enskilt man eller embetsverk låter afhämta från posten eller dit afsända bref.

BREMS, m. 2. Trems, som sättes på en ostyrig häst, för att styra honom vid skoning, m. m. [Broms. Bröms.]

BRESCH, bräsch, m. 3. (fr. *Brèche*) Öppning i mur eller vall, gjord genom mina eller skott, för att vid stormning derigenom kunna intränga i en belägrad fästning eller stad. *Skjuta b.*

BRESCHBATTERI, bräschbatteri, n. 3. (fortif.) Batteri, hvars ändamål är att skjuta bresch på mur eller vall.

BRESCHKNIFF, m. 2. pl. — *knifvar*. Ett slags vapen på långt skaft.

BRESCIANERSTÅL, bräschianerstål, n. 3. Ett slags förträffligt stål, som tillverkas i Brescia uti Italien.

BRESILJA, f. 1. sing. Rött färgämne, bestående af den raspade veden utaf åtskilliga trädslag. *Röd b. fläs* af Brasilieträdet (*Casalpinia brasiliensis*) jemte ett par andra trädslag, som växa i Vestindien. *Blå b.*, äfven Blåholts kallad, erhålles af Campechetträdet (*Hæmatoxylin campechianum*), som växer i Honduras och på Yucatan.

BRESILJTRÄD, se *Brasilieträd*.

BRESS, m. 2. sing. Bröstskärtlarne af kalv och lam, förväldade, lagda i kallt vatten och väl renade från alla hinnor. Jämvändas seden såsom tillsats vid tillredningen af flera olika slags maträtter.

BRETELL-LINA, brotall-lina, f. 1. (artil.) Draglina till lätta fältkanoner.

BREVIARIUM, --arium, m. 3. pl. --arier. Messbok hos katolikerna.

BRICKA, f. 1. 1) Flat, rund eller fyrkantig skifva af trä eller block (äfven stundom af silver, m. m.), med uppvikta kanter, och som begagnas att ställa eller sätta någonting på, såsom tallrikar, glas, buteljer, koppar, m. m. Ingår, allt efter det olika bruket, i flera sammansättningar, såsom: Tebricka, Buteljbricka, Glasbricka, Ljussaxbricka, m. fl. — 2) Rund plåt af någon metall, vanligtvis polerad eller målad järnbleck, och som begagnas: a) dels till något slags utmärkande tecken eller märke, t. ex. de, hvilka yrkshafvande officerare bära under hakan; de, som polisbetjenter tillföresnö hade till tjänstemärke; de, som månglerkor m. fl. måste bära på sig till tecken af ägande rättighet till sitt yrkes utöfvande; och slutligen de, hvilka som brandförsäkringsmärken uppsätts på hus; — b) dels, försedd med iteskiffl, för att gifva något slags anvisning, såsom t. ex. de, hvilka med angifvande af namn och karakter m. m. sätts på dörren till en persons boningsrum. Bildar sammansättningen Tjänstebrička. — 3) Liten rund, svartfärd skifva af trä, hvilken användes som pjäs i dam- och brädspel. *Taga, så en b. Vinna på sista b-n.* — 4) (sam. o. skämtv.) Bröst. *Taga någon i b-n, i kragen.*

BRIDONG, bridåong, m. 3. (fr. *Bridon*) Ett slags lindrigare betsel utan stänger.

BRIGAD, -åd, n. 3. Större afdelning af en armé, bestående af flera regementen. — *Se. B-chef.* [Brigade.]

BRIGADGENERAL, brigadjeneral, m. 3. General, som förer befälet öfver en brigad.

BRIGANTIN, --in, m. 3. Örlogsbrigg, som förer ifrån 10 till 20 kanoner.

BRIGG, m. 2. Tvåmastad fartyg med marsar på begge masterna, samt råsegel och ett gaffelsegel på vardera masten, men stagssegel endast på hogspröten.

BRIGGSEGEL, n. 5. Äktersta gaffelseglet på en brigg.

BRIGGTACKLAD, a. 2. Tacklad på samma sätt som en brigg.

BRIGGTTINERMUNK, m. 2. --NUNNA, f. 1. Munk, nunnas af:

BRIGGTTINERORDEN, m. 2. Ändlig orden i katolska kyrkan, stiftad år 1544 af den heliga Brigitta.

BRIKOLLSTÖT, brikållstöt, m. 2. (bilj.) Stöt, då bollen träffar genom återstudsning ifrån vallen.

BRILJANT, brilljånngt, a. 1. (fr. *Brillant*) Strålände, lysande, grann. — *S. m. 3.* Diamant, slipad spetsig både på ötra och andra sidan.

BRILJANTERA, brilljånngtöra, v. a. 1. Besätta med briljanter.

BRILJANTRING, brilljånngtrinnng, m. 2. Ring, infattad med briljanter.

BRILJANTSATS, brilljånngtsatts, m. 3. (syrv.) Blandning, bestående af groft mjölpulver 4 delar med jernfilspån, stålfilspån eller sönderstött tackjern 1 del.

BRILJERA, v. n. 1. Blänka, glänsa, lysa. — *Syn. Se Lysa.*

BRIMMA, v. a. 1. (skeppsb.) *Se Basa*, v. a. 3. **BRINGA**, f. 1. 1) Bröstat på större fyrfota djur, isynnerhet hästar, nöthoskar, hjortar, elgar och rådjur. *Denna häst är bred i b-n. Hästen sätter hufvudet i b-n.* — 2) (kok.) Bröstdelen af slagadt kreatur. *Vi ha b. till middagen.* — Ingår för begge bemärkelseorna i en mängd sammansättningar, såsom: Oxbringa, Lambringa, o. s. v. — 3) (sam. o. skämtv.) Bröst på människor. *Dar i b-n.* — *Syn. Se Bröst.*

BRINGA, v. a. 1. o. 2. Ind. pres. sing. *Bringa*. Impf. *Bringade* o. *Bragte*. Imper. *Bringa!* Sup. *Bringat* o. *Bragt*. Part. akt. *Bringande*. Part. pass. *Bringad* o. *Bragt*. 1) Föra. Brukas i denna ordets egentliga bem. sällan ensamt, utan för det mesta i förening med vissa partiklar. *B. mig min klädning. B. med sig. B. hit honom snart. B. ut, tillbaka. B. ihop, tillsammans, se Höpbringa, Sammanbringa. B. åter, se Återbringa.* (Fig.) *B. till ens kuskap, underrätta om.* — *Syn. Se Föra.* — 2) Medföra. *Hon b-r alltid lyckla, hvar hon kommer. B. olycka öfver någon, vara skulden till ens olycka.* — 3) Försätta i ett annat tillstånd (fysiskt eller moraliskt). *B. en metall i till smältning, glödning, hvitglödning. B. till förrättelse. B. i ordning, i oordning. B. ur sitt läge. B. till slut, till fullkomlighet, göra färdig, slut på, fullkomlig. B. till stånd, sätta i verkställighet. B. å bane, låta komma till tals, leda samtalet på; äfv. göra till föremål för överläggning, eftersinnande. B. någon åter på benen, (mest fig.) återställa till helsen; äfv. åter uppljelpa ens afärer. B. i olycka, på ohestånd.* (Fig.) *B. till tiggargastafven, göra till gäst, förstöra ens värfärd. B. derhån all t. t. t.*, göra så mycket, laga, att . . . *B. om lifvet, se Ombringa. B. någon på den tanken, att . . . B. någon till det yttersta, försätta honom i det läge, att han nödgas tilleripa förtvillade utvägar. B. någon på sin sida, göra någon till sin anhängare, medhållare, hjälpare. B. i misstänka (säges mindre väl), göra misstänkt. B. upp, se Uppbringa. B. sig upp, ifrån att vara fattig och ringa ansedd, genom eget hemödande på ett eller annat sätt uppstiga till rikedom och anseende. Detta har bragt honom upp, detta har förhjelpit honom till anseende, rikedom. — 4) Förmå. *Hans ursinniga vrede bragte honom till detta beslut, att falla detta beslut. B. någon till något, förmå till något. B. till lydnad, till bekännelse.* — *Syn. Se Förmå.**

BRINK, m. 2. Kort, men brant backe. *Tyska B-en.*

BRINKBAKE, m. 2. pl. — *hakar.* Jernbake i ändan af en kedja, fastad vid underradet på en vagn, och som, då man skall köra utför branta backar, sättes på ena bakhjulet, för att hämma farten.

BRINNA, v. n. 5. Ind. pres. sing. *Brinner*; pl. *Brinna*. Impf. sing. *Brann*; pl. *Brunno*. Imper. sing. *Brinn!* pl. *Brinna!* Sup. *Brunnit*. Part. akt. *Brinnande*. Part. pass. *Brunnen*. 1) Förtäras af eld. *Ett par vedträn brunno i spiseln. Denna ved b-ner icke bra, är*

svår att få att brinna. — Brukas ofta impersonellt, t. ex.: *Det b-ner i kakelugnen. Det b-ner redan ljus hos honom. Det har brunnit för honom, han har lidit förlust genom eldsvåda.* — *B. af, ihöp, se Åfbrinna, Hopbrinna. B. inne, omkomma i lågorna af ett brinnande hus. B. ned, öpp, ut, se Nedbrinna, &c.* — *Syn. Flamma, Låga, Blossa.* — 2) *Lysa. Ljuset b-ner dåligt.* — 3) (fig.) Vara belagen af någon häftig sinnserörelse eller känsla. *B. af kärlek, af vrede, af längtan, begär, åtrå, af otålighet, ifver, nit, o. s. v.* — 4) (om vissa ämnen; såsom t. ex. hö) Blifva starkt upphettad, råka i ett jäsningsstillstånd, under öfvergången till förruttelse. För denna bem. brukas ordet mest i part. pass. såsom adjektiv, t. ex. *Brunnen godsel.* Se f. 6. *Brunnen*.

BRINNANDE, n. 4. Verknigen, då något brinner. — *Syn. Brand.* — Adj. 1. (fig.) I högsta grad kraftig, våldsam, häftig. *B. ögon, högst eldiga, strålände. B. het, ytterst het. B. feber, ytterst stark feber. B. törst, smärta, hunger. B. nit, begär. B. af nit, ytterst nitisk. B. bön, andakt, af innersta själ och hjerta. Under b. krig, under det kriget som värst rasar. Skrika, springa, slåss för b. lifvet, ursinnigt, förtvilladt.*

BRIS, m. 3. (sjöt.) Lagom kultje att föra bram- eller toppsegel.

BRISLING, m. 2. En art af Silslåget. *Cinpea Alosa.*

BRIST, f. 3. 1) Frånvaro, saknad af någonting nödvändigt, behöfligt. *B. på lifsmedel, på penningar. Lida b. på något. Han lider b. på det nödvändiga, på allt. B. på uppmärksamhet, på god vilja.* — *I b. af, på, adverbialt uttryck, som betyder: Om det felar, t. ex.: I b. af, på något bättre, kan man nyttja träskor. Penningar, eller i b. deraf . . .* Ingår för denna bem. i en mängd sammansättningar, såsom: Sidesbrist, Penningbrist, Pappersbrist, Vattebrist, m. fl. — *Syn. Saknad.* — 2) Frånvaro af något anförtrödt, som borde finnas och hvarför man kan ställas till ansvar. *B. i kassa, räkning, inventarium. B. vid emottagning eller leverering. Det har i hans kassa yppat sig en b. på 100 R-dr. Fylla, ersätta, godtgöra b-en. Det fins tillgång att fylla b-en.* — Bildar sammansättningen Kassabrist. — *Syn. Balans, Deficit.* — 3) Saknad af det nödvändiga för lifvets uppehälle. *Lida b. Lefva i nöd och b. När b-en inställer sig, då faller något hvar moder.* — *Syn. Se Nöd.* — 4) Ofullkomlighet (i moralisk mening). *Hafva många b-er. Våra fel och b-er.* — *Syn. Se Fel.*

BRISTA, v. n. 3. Ind. pres. sing. *Brister*; pl. *Brista*. Impf. sing. *Brast*; pl. *Brusto*. Konj. Impf. *Bruste*. Imper. sing. *Brist!*; pl. *Bristen*. Sup. *Brustit*. Part. akt. *Bristande*; part. pass. *Brusten*. 1) Säges om fasta kroppar, då sammanhanget emellan deras delar på något ställe hastigt upphäves, antingen helt och hållet eller blott till någon del. *Grenen brast under tyngden af sin frukt. Repet brast. Äta dig, isen b-er under dina fötter.* B. ell. b. upp i sömnen, gå upp i sömnen. *Skeppet brast midt i tu.* (Fig.) *Våra nära all b. af skrott, skratta öfverdrifvet. Mitt hjerta vill b. vid den tanken, det är en hjertslitande, ytterst smärtsam tanke.* — *B. af, se Åfbrista. B. lös ell. löst, se Lossna. B. sönder, gå sönder. B. ut, med häftighet tränga ut igenom något; se Äfv. Utbrista. B. ut öfver,*

med häftighet fara ut öfver, öfversvämma, t. ex.: *Det inständga vattnet brast ut öfver fälten.* — *Syn. Brista sönder, Gå sönder, Gå af, Gå ito, Springa af, Springa sönder, Springa, Braka af, Bräckas, Braka sönder.* — 2) a) *Fattas, vara brist.* Brukas i denna bem. oftast impersonellt, t. ex.: *Det b-ter mig penningar. Godheten ersätter hvad som b-ter i antalet. Det b-ter honom nödig flit, uppmärksamhet, god vilja.* — *Syn. Fattas, Felas, Saknas, Tryta.* — b) *Låta komma sig till last fel, försummelse, underlåtenhet. Ålföljes alltid af prep. i med objekt. B. i ordhållighet, i trohet, bryta sitt löfte, visa sig otrogen, B. i sina skyldigheter, b. i uppfyllelsen af sina förbindelser, ej uppfylla dem. B. i aktning, i uppmärksamhet emot någon, icke visa sig skyldig a., u. B. i inställelse inför domstol, uteblifva derifrån. B. å sitt löfte, ej hålla det.*

BRISTANDE, n. 4. 1) Händelsen, då något brister (se *Brista*, a. 1. — 2) a) Omständigheten, att något brister, fattas. — *Syn. Brist.* — b) Underlåtenhet. *Detta var en följd af hans b. i åtagna skyldigheter.* — *Adj. 1.* Som brister, fattas, felas, uteblifver, ursäktlites. *B. betänning, verkställighet, tillsyn. B. ordhållighet. För b. leverering. Det b. beloppet.* — Substantivt säges äfven: *Det b., t. ex.: Han måste ersätta del b. Lihytigt med Brist.* — *Syn. Fglände, Ej verkställt, Försummad, Uraktlåten, Utblifven.*

BRISTFULL, a. 2. Full med brister (bem. 4). Brukas endast i retorisk och kyrkostil.

BRISTFÄLLIG, a. 2. Som har brister, ofullkomligheter. Säges icke gerna om människor. *Ett b-t arbete. B-a varor, möbler. Ett b-t hus, i dåligt stånd.*

BRISTFÄLLIGHET, f. 3. 1) Egenkapen att vara bristfällig. *B-en af ett arbete, ett arbetes b.* — *Syn. Felaktighet.* — 2) *Se Brist, 4.* — *Syn. Se Fel.*

BRITS, britts, m. 3. Simpelt stängställe, såsom i kaserner, vakthus, o. s. v.; fällsång.

BRO, f. 2. 1) Byggnadsverk, af sten, trä eller järn, som utgör fortsättning af väg öfver vatten. *Bygga en b. Slå en b. öfver en ström. I fält slås b-ar dels af timmer, dels förmedelst pontoner, båtar eller tomma tunnor, dels af fashiner, jordsäckar, m. m. Rيفا en b. Brukas äfv. stundom om väg, lagd öfver kärr, myror och sumpig mark, såsom i sammansättningarna: Kåvelbro, Qvistbro. Se f. 6. Tråbro, Stenbro, m. fl. — *Syn. Brygga.* — 2) Stråndrygga, Skeppsbro. *Gå upp af fartyget på b-n. Vid prinsessans ankomst var b-n alldeles full med folk.* — *Syn. Brygga.* — 3) a) Sammanslagna bräder, lagda öfver en rännsten utanför portar, o. s. v. — b) Beläggning med sammanfogade plankor utanför porten till en förstuga. Bildar sammansättningen Förstugubro. — c) Beläggning med hopslagna bräder på mark, gata, för en procession att gå på, vid stora högtidligheter. *En b. var lagd, utlagd ifrån stället till Storkyrkan.* — d) (jäg.) Underläggning för lappbuntar och nät i skållgatan.*

BROA, v. n. 1. Slå eller lägga bro. — *V. a. B. ett kärr, lägga b. (qvistbro, kåvelbro) öfver det.*

BROAFGIFT, f. 3. *Se Bropenningar.*

BROATTIRÄLL, broattiräll, m. 3. *Se Bro-material.*

BROBOCK, m. 2. Bock, hyrpa en mindre bro hvilat.

BROGGARE, m. 3. Person, hvars befattning är att besörja bryggors slående i fält.

BROBYGGNAD, f. 3. 1) Byggnaden af en bro, af broar. — 2) Bro (hem. 1). — *Ss. B-s-konst.*

BROBÅT, m. 2. Se *Ponton*.

BROBÅNK, m. 2. Hamn- eller strandbrygga, vid hvilken fartyg kunna lägga till, för att lastas, lossas eller köllhalas.

BROCAD, se *Brokad*.

BROCCOLI, bråccolli, m. Italiensk sommarkål, mycket lik blomkål.

BROCHE, bråsch, m. 3. (fr.) Smycke af guld eller silver, som nyttjas till bröstnål.

BROCHERA, bråschera, v. a. 1. 1) I tyger inväva figurer, blommor af guld, tråd, silke, o. s. v. — 2) Häfta (en bok). — Skrivet äfv. *Brochera*. — *Brocherande*, n. 4. o. *Brocher-ring*, f. 2.

BROCHURE, bråschyr, m. 3. Häfte, ströskrift. — Skrivet äfv. *Brochyr*.

BROCKAR, m. 2. pl. (jäg.) I fett inkokade brödbitar till lockmat för råfven.

BROCKFÄGEL, m. 2. Se *Spof*.

BRODD, m. 2. 1) a) (i allm.) Nyligen uppkommen säd. *Skjuta b., stå i b.* — Bildar sammansättningarna Sädesbrodd, Rågbrodd, m. fl. — b) (bot.) Den ytterst liggande delen af växtämnet (embryo) på ett frö, bestående af rotämnet, som vid groningen förslänger sig nedåt och blir rot, samt hjertbladstängeln, som utvecklar sig uppåt och blir den tillkommande växten. — 2) a) Hästkossom med utstående hvasst hufvud, som nyttjas vintertiden, då det är halt på marken. — b) Söm med kantigt, hvasst hufvud, som slås under klacken på skodon, när det är halt att gå.

BRODDA, v. a. 1. Förse med broddar (2). *B. en häst. B. en sko, en hästsko.*

BRODDGRÖNT, n. sing. (Egentl. neutrum af obrukliga adjektivet Broddgrön.) Ljusgrön färg, liknande den på sädesbrodd.

BRODDKAPPA, f. 1. (jäg.) Förvaringsmedel för hundarna mot vargar vid vinterjagter.

BRODDMASK, m. 2. Se *Åkersnigel*.

BRODDVÄLTA, v. a. 1. (Åkerbr.) Låta välten gå öfver den nyligen uppkomna sädesbrodden på en åker.

BRODER, m. 3. pl. *bröder*. 1) Den, som är född af samma föräldrar som en annan (Köttlig bröder, Helbröder), eller blott af samma far eller samma mor (Styfsbröder, Halvbröder). *Naturlig b., oäkta halvbröder. Adopterad b.*, som genom adaption kommit i ättnjande af broders namn och rättigheter. *Lefva tillsammans som bröder.* (Ordspr.) *Ingen annans bror i hafvet*, uti nöd eller fara söker hvar och en blott att rädda sig sjelf, utan att tänka på andra. — För denna hem brukas ordet, i dagligt tal och samtalsvis, vanligen sammandraget till *Bror*, men ej i den mera värdade och högtidliga stilen. För häraf sammansatta ord brukas ofta den sammandragna formen, t. ex. *Brorslott*. — 2) (i kyrklig och oratorisk stil) Hvarje människa, med afscende på andra människor, såsom alla födde af en och samma himmelska fader. *Älsker edra bröder! Hvarje människa är din b. Hvar helst en usling fins, är han min vän, min bror.* — Sammandrages icke gerna i denna bem., utom i poeti. — *Syn.* Medmänniska, Nästa, Like. — 3) Benämning, som ledamöterna af vissa samfund, isynnerhet andliga, gifva hvarandra, såsom t. ex.: munkar, ordensbröder, m. fl. *Tjenande b. i en munkorden.* — Kon i denna bem. icke sammandragas. Bildar sammansättningarna: Klosterbröder, Embetsbröder,

Yrkesbröder, Gillesbröder, Ordensbröder, m. fl. — 4) Förtrolig benämning, som vänner och närmare bekanta efter öfverenskommelse gifva hvarandra, för att i samtal eller bref ej behöfva bruka namn och titel. *Vara b. med någon. B. Movitz, bror, Spåm igen dina skor!* &c. *En lustig b.*, munter sällskapskumrat. — Brukas för denna bem. oftast i sammandragen form. — Ingår i sammansättningarna: Dryckesbröder, Sällskapsbröder, Supbröder, m. fl.

BRODERA, brådera, v. a. 1. 1) Utsy upphöjda figurer på tyg. *B. med silke, perlor, o. s. v.* — 2) (fig.) Utsmycka (en berättelse). — *Broderande*, n. 4.

BRODERARE, m. 3. (föga brukl.) En, som gerna utsmycker sina berättelser.

BRODERBARN, **BRODERDOTTER**, se *Brorsbarn*, *Brorsdotter*.

BRODERBÅGE, bråderbåge, m. 2. pl. — *bågar*. Ram af trä, hvarpå tyget spännes, då man broderar. — Äfv. *Stickbåge*.

BRODERI, bråderi, n. 3. 1) Se *Brodering*, 1. — 2) Utsydt arbete. — 3) (fig.) Tillsatser, hvarigenom en berättelse utsmyckas. — *Ss. B-sömmerska*.

BRODERIMÖNSTER, bråderimönstr, n. 3. Mönster att brodera efter.

BRODERING, f. 2. 1) Handlingen, då man broderar. — 2) Se *Broderi* (2 o. 3).

BRODERKYSS, m. 2. Kyss, som man gifver någon, till tecken att man anser honom som en bröder, eller att man derefter vill kalla honom så.

BRODERLIG, a. 2. Som utmärker bröder, bör finnas emellan bröder. *B. vänskap, tillgifvenhet, handling. B. kärlek*, äfv. kristlig kärlek, som alla människor böra hysa till hvarandra. **BRODERLIGHET**, f. 3. Broderlig vänskap, tillgifvenhet; broderliga fänksätt. *Lefva i all b. tillsammans, i all b. och endragt.*

BRODERLIGEN, **BRODERLIGT**, adv. Såsom bröder, på broderligt sätt. *Lefva b. tillsammans.*

BRODERLOTT, se *Brorslott*.

BRODERMORD, n. 3. Det brott, som den begår, hvilken mördar sin bröder.

BRODERMÖRDARE, m. 3. — *DERSKA*, f. 1. Den, som mördar eller mördat sin bröder.

BRODERPERGAMENT, bråderpergamänt, n. 3. o. 5. Ett slags pergament, som brukas af guld- och silverbroderare till underlag för guld- eller silvertrådarna.

BRODERRÄM, bråderrä, m. 2. Se *Broderbåge*.

BRODERSKAP, n. 3. o. 5. 1) Det ömsesidiga förhållande, som äger rum emellan bröder (i alla bem.). För Bröder i bem. 4 säges dock vanligen *Brorskap*; hvilket ord då gementligen brukas som feminin. Jfr. *Brorskap*. — 2) Se *Brödraskap*.

BRODERSKÄRLEK, m. 2. sing. Broderlig kärlek; se *Broderlig*.

BRODERSON, se *Brorson*.

BRODERSGY, brådersö, m. 2. Sådan slags söm, som brukas vid brodering.

BRODERSSÖMMERSKA, bråder---, f. 1. Qvinn, hvars yrke är att brodera.

BRODÖS, brådos, f. 3. Se föreg. ord.

BROFÖGDE, m. 2. pl. — *fogdar*. Uppsyningsman öfver broarna i en stad eller ett distrikt.

BROFYLLNING, f. 2. Fyllning, vanligtvis af sten, som tjänar till underlag för en bro.

BROFÄSTE, n. 4. Ändan af en bro, der hon är fästad vid land.

BROGÅNG, m. 2. Fältet på en bro, en brygga. **BROHUFVUD**, n. 3. 1) Yttersta ändan af en brobänk. — 2) (krigsk.) Skans eller förskansning vid en ändan af en brygga.

BROHVALF, n. 3. Hvalf, hvarpå en bro hvilat.

BROINSPEKTOR, bröinspektör, m. 3. Tjensteman, som tillser, att ankommande och afgående fartyg lossa och lasta i föreskrifven ordning.

BROK, m. 2. (sjak.) 1) Hvarje låg, som hindrar någon rörlig sak att flyttas ur sitt rätta läge. — 2) Hvardera af gårdingarna på ett gaffelsegel.

BROKAD, bråkåd, m. 3. (fr. *Brocade*) Siden-tyg, genomväft med guld eller silver. [Brocad.]

BROKAR, n. 3. Se *Brokista*.

BROKFÄGEL, se *Spof*.

BROKIG, a. 2. 1) Som har flera färger, hvilka passa illa tillsammans, hvilkas blandning gör en obehaglig verkan på ögat. *Arlekinstrojan* (Ordspr.) *Det fins flera b-a hvaras än prestens*, det fins väl flera andra af samma slag, halt, boskaffenhet, utseende, o. s. v. — 2) (fig.) Upplandad af flera olika slag; oordentlig, förvirrad, oredig. *En b. rad af folk. Se, hvilken b. mängd af folk!*

BROKIGHET, f. 3. Egenskapen att vara brokig.

BROKIGT, adv. På ett brokigt sätt. *B. klädd, utstofferad.* (Fig.) *B. utmåla.*

BROKISTA, f. 1. Timradt eller kringspålat rum i vattent under en bro, flykt med sten eller murverk samt påtimradt, för att tjena till underlag för själva bron.

BROKOLL, se *Broccoli*.

BROLÄGGA, v. a. 2. (höjes som *Lägga*) Se *Broa*.

BROLÄGGARE, m. 3. En, som i fält gör tjenst som arbetskarl vid broars byggande. Äfv. *Pontonier*.

BROLÄGGNING, f. 2. Broars läggande. Säges om flottbryggor, pontonbryggor, m. fl.

BROM, bråm, n. 3. sing. (kem.) Metalloid, som utgör radikalen i *Bromsyra*, f. 1.

BROMATERIAL, brömateriål, n. 3. Material, som begagnas till broläggning.

BROMBÄR, n. 5. Se *Björnbär*.

BROMS, m. 2. 1) Insekt af Tvåvingarnes Ordning, med stor sugman, honan med kniflika, häftigt stickande käftar. *Tabanus*. — 2) Se *Bröms*. [Bröms.]

BROMSKULA, f. 1. Se *Oabroms*.

BROMSTÄRE, se *Brygg- och Bromstäre*.

BROMS, bråms, n. 3. Förening af koppar med tenn, hvartil äfven ofta sättes zink eller bly; nyttjas till förfärdigande dels af flera slags gröfre husgeråd, såsom grytor, mortlar, m. m., dels äfven af flera lyxartiklar samt ringlockor. Kallas äfv. *Malm* eller *Klockmetall*. — *Ss. B-figur, -medalj, -mynt, &c.*

BROMSARBETÄRE, bråms ---, m. 3. Haudverkare, som tillverkar större förgyllna eller bronserade arbeten.

BROMSARBETE, n. 4. Arbeta, pjes, föremål, tillverkad af bron.

BROMSERA, v. a. 1. Gifva messing en grönkäkt, antika bronsarbetens färg liknande yta. — *Bronserande*, n. 4.

BROMSERING, f. 2. 1) Den behandling, som användes, för att gifva vissa metallarbeten utseendet af brons. — 2) Äsatt bronsfärg.

BROMSFÄRG, m. 3. Den färg, som antika bronsarbeten ägde.

BROMSFÄRGA, v. a. 1. Se *Bronsera*. — *Bronsfärgande*, n. 4. o. *Bronsfärgning*, f. 2.

BRO- OCH VÄGBYGGNAD, f. 3. Broars och vägars byggande och underhållande.

BRO- OCH VÄGBYGGNADSEMBETE, n. 4. Embete, hvars innehafvare det ättger att hafva högsta tillsyn öfver broars och vägars byggande och underhållande i ett land.

BROOMKÖSTNADER, f. 5. pl. Ömkostnader, som ett fartyg har vid hamn- eller strandbrygga.

BROPELÄRE, m. 3. Pelare, hvarpå en bro hvilat.

BROPENNINGAR, m. 2. pl. 1) Afgift, som erlägges vid passerandet af en bro. — 2) Afgift, som erlägges af fartyg, hvilka lägga till vid hamn- eller strandbrygga.

BROPLANKÅ, f. 1. Planka, som ligger tvärs öfver en brogång.

BROPÄLE, m. 2. pl. — *pölar*. Päle, som är nedslagen i bottnen af sjö eller ström, för att tillsammans med andra tjena till stöd för en bro.

BROB, sammandraget af *Broder*. Jfr. d. o. **BROSBARN**, n. 3. 1) Barn af ens bröder.

Han, hon är mitt b. — 2) Säges äfv. om dem, hvilka äro födda af bröder. *Han är b. med mig. Vi äro b.* — *Syn.* Kusin, Syskonbarn.

BROSDOTTER, f. 2. pl. — *döttrar*. Dotter af ens bröder. *Hon är min b.*

BROSKAP, f. 3. Det ömsesidiga förhållande, som äger rum mellan dem, hvilka druckit broskål. *Jag har sagt upp b-en med honom.* — Jfr. *Bröderskap*.

BROSKÅL, f. 2. *Dricka b.*, tömma ett glas, en bägere med någon, till bestående af öfverenskommelsen, att båda derefter skola kalla hvarandra »bror» eller »dus». *Dricka b. med någon. Vi ha druckit b.* — *Syn.* Duskål.

BROSLOTT, m. 3. 1) Större lott, som tillförene efter lag, vid arfskifte, tillföll bröder än systrar. — 2) (fig.) Större lotten, större aparten, det mesta. *Taga b-en. Han har fått b-en.*

BRORSÖN, m. 3. pl. — *söner*. Son af ens bror. *Han är hennes b., b. till henne.*

BROSE, brosk, n. 3. Böjligt och spänstigt ämne, hvarmed ändarne af benen i en djurkropp vid ledgångarna äro belagda, och som med tiden hårdnar.

BROSKÄKTIG, a. 2. Som till utseendet liknar brosk.

BROSKANS, m. 2. Skans, som försvarar en bro, hindrar fienden att passera den.

BROSKÄRTAD, a. 2. Som till ämne och beskaffenhet liknar brosk.

BROSKMUR, n. 5. Se *Anfibie*, 2.

BROSKLETT, broskleitt, n. 3. o. 5. Underlagstråk tillsammans med sträckbjelkarna (vid en lågbrygga).

BROSKFISK, m. 2. (nat. hist.) Fisk, hvars skelett består af mjuka eller broskaktiga ben och saknar tydliga reben. Brukas i plur., för att beteckna en hufvudsindelning af fiskarna.

BROSKHINNA, f. 1. (anat.) Hinna, som betäcker brosen i en kropp.

BROTT, n. 3. 1) (i fysisk mening) 1) Brytning. Förekommer i denna ursprungliga bem. endast i sammansatta ord, såsom t. ex. Skeppsbrott, Fredsbrott, Löftsbrott, Vänskapsbrott, o. s. v. — 2) Ställe, der en kropp är bräckt eller bruten; den afblottade inre ytan af ett mineral. *B. på tak*, stället, der ett tak är brutet. *B. på kläden*, o. s. v. *Slen*, som glänser i *b.-et. Grafhornig*,

musselformig i b-et. — 3) Se *Benbrott*. *Gamla b. värka vid väderskiften.* — 4) Ställe, der sten brytes. Ingår i sammansättningen Marmorbrott, Kätkbrott, Sandstensbrott, m. fl. — 5) (gam.) Fallandesjuka. — *B.* (i moralisk mening) 1) (i allmänhet) Öfverträdelse af lag (vare sig gudomlig eller mensklig). *Det är ett b. emot Gud. Otacksamhet är ett b.* — *Syn.* Öfverträdelse, Förbrytelse. — 2) (uti inskränkt mening) En lagstridig, med fri vilja begången handling, som antingen medelbart eller omedelbart innebär en kränkning af samhällsmedlemmarnes säkerhet. *Groft, svårt b. B. emot majestäten, emot staten, emot statens säkerhet. B. emot person, emot ägarvärlden, emot lagen. Begå b. Tilltalad för b.* — Bildar en mängd sammansättningar, såsom Lagbrott, Majestätsbrott, Sabbatsbrott, Edsörebrott, m. fl., hvilka ses på sina ställen. — *Syn.* Förbrytelse, Lagöfverträdelse, Lagbrott. — 3) (enskilt) Öfverträdelse af något, som blifvit öfverenskommet. *Begå ett b. emot fördraget. Det är ett b. emot kontraktet.* Hit höra sammansättningarna: Traktatsbrott, Kontraktbrott, Löftesbrott, m. fl. — *Syn.* Öfverträdelse. — 4) Sages om handlingar, hvilka icke kunna kallas öfverträdelse, men dem man ogillar. *Det är ett b. att hafva huggit ned all skogen.* — *Syn.* Orätt, illa gjordt. — 5) (jäg.) *Lägga på b.*, säges om björnen, då han i November ligger några dagar utanför idet, färdig till uppbrott, och liksom på försök, för att uttröna, om trakten är säker.

BROTTFÄRE, n. 4. Se *Brattning*.

BROTTFÄRE, m. 3. 1) En, som brottas med någon. — 2) En, som är mycket öfvad i att brottas.

BROTTFÄRE, v. d. 1. Hålla någon om livet eller i kragen och anstränga sig ett så honom till marken. *B. med någon. De b-tades.*

BROTTFÄLL, n. 3. (gam.) Se *Fallandesot*.

BROTTFÄLLING, m. 2. (gam.) En, som lider af fallandesot.

BROTTFÄMPE, m. 2. pl. — *kämpar.* (föga brukl.) Kämpa, öfvad i konsten att brottas.

BROTTFÄMPE, n. 3. Rättegångsmål, som angår begången öfverträdelse af brottmålslagen. *Groft b. Tilltala, anklaga för b.*

BROTTFÄMPE, m. 2. Dom, fälld i ett brottmål.

BROTTFÄMPE, m. 3. Domare, som endast dömer i brottmål.

BROTTFÄMPE, m. 2. Domstol, som endast upptager och afdömer brottmål. — *Syn.* Kriminaldomstol.

BROTTFÄMPE, m. 2. Lag, som handlar om brott emot allmänna säkerheten. — *Syn.* Kriminallag.

BROTTFÄMPE, f. 3. pl. — *böcker.* Lagbok, som innehåller alla de särskilda i ett samhälle gällande lagbestämmelserna rörande brott emot allmänna säkerheten.

BROTTFÄMPE, f. 3. Den del af lagfarenheten, som handlar om brottmål. — *Syn.* Kriminallagfarenhet.

BROTTFÄMPE, f. 2. Brottmålslagarnes handhavande i en stat.

BROTTFÄMPE, f. 2. 1) Lagars stiftande rörande brott emot allmänna säkerheten. — 2) Samteliga i en stat gällande lagar rörande brottmål. — *Syn.* Kriminalstiftning.

BROTTFÄMPE, f. 2. Rättegång, rörande ett brottmål. — *Syn.* Brottmålsprocess, Kriminalprocess, Kriminalsak.

BROTTFÄMPE, f. 2. Ransakning af domare i ett brottmål.

BROTTFÄMPE, m. 5. Den del af offentliga rätten, som handlar om brottmål. — *Syn.* Kriminalrätt.

BROTTFÄMPE, f. 3. Se *Brottmålsprocess*. **BROTTFÄMPE**, f. 5. Den del af statistiken öfver ett land, som uppgifver brottmålsens antal jemte dermed sammanknäckande ämnen.

BROTTFÄMPE, m. 2. Förekommer endast uti adverbiala uttrycket: *I b.*, såsom, i egenskap af, under rubrik af brottmål.

BROTTFÄMPE, m. 2. Häftig stöt af hafs vågorna. **BROTTFÄMPE**, a. 2. 1) (om person) Skyldig till brott, som begått brott. *En b. menniska. B. emot Gud och människor, emot fäderneslandet.* — 2) (om sak) som innefattar brott (se *Brott*, alla bem.). *B. handling, tanke. B-t lif, uppsåt. B. kärlek. B. otacksamhet, egenlytta, nyfikenhet. Det är b-t att löna en välgörare med otacksamhet. B-a blickar.* — *Syn.* Fördömlig, straffbar.

BROTTFÄMPE, f. 3. Egenskapen att vara brottslig. a) *Hans b. är bevisat.* — b) *B-en af denna handling kan icke bestridas.* — *Syn.* Fördömlighet, straffbarhet.

BROTTFÄMPE, adv. På ett brottsligt sätt. *Handla, tänka b. Det är b. handladt af honom.* — *Syn.* Fördömligt, straffbart.

BROTTFÄMPE, c. 2. En, som begått brott, förbrutit sig emot lagarna. — *Syn.* Förbrytare, Missgerningsman.

BROTTFÄMPE, f. 1. (prov.) Litet, i en jordskuttning uppfördt hus, hvaruti landmannen torkar, bråkar, skäktar och häcklar lin och hampa.

BROTTFÄMPE, f. 1. Ytan på ett ställe, der något blifvit brutet, t. ex. af ett ben, ett mineral, o. s. v.

BROTTFÄMPE, m. 2. (föga brukl.) Se *Bropenningar*.

BROTTFÄMPE, m. 2. pl. — *vasar.* Bjelke till underlag för en brogång.

BROTTFÄMPE, int. Brukas i komisk och skämtsamt ton, för att uttrycka en känsla af obehag, smärta, afsky, o. s. v.

BROTTFÄMPE, brus'n, n. 3. sing. (kem.) Ett växtalkali, som förekommer i vissa strychnos-arter, samt i barken af *Strychnos nux vomica*.

BRUD, f. 2. 1) Benämning på en qvinna, vid det tillfälle, då hon med högtidliga ceremonier förenas till äktenskap med en man (Brudgum). *Stå b., vara brud. Förä b-en i sång.* — 2) (egenligt) a) Förlovad qvinna, fästnö. — b) Måka. — Nytjas i begge dessa bemärkelser blott i poesi och oratorisk stil, som aldrig utan att åtföljas af en genitiv eller ett possessivt pronomen. **BRUDALÅT**, m. 2. (prov.) Brudspel, brudsång, brudvisa.

BRUDALÅT, f. 1. (fordom) Brudens högtidliga badning aftonen före bröllopsdagen. **BRUDBORSTE**, m. 2. pl. — *borstar.* Se *Borsttistel*.

BRUDBRÖD, n. 3. Ört med hvita, väluktande blommor. *Spiræa Filipendula.*

BRUDBÄDD, m. 2. Se *Brudsäng*.

BRUDBÄDD, m. 2. (gam.) Se *Brudstol. Sitta i b., stå brud.*

BRUDBÄDD, m. 3. Den afdelningen af dansen vid ett bröllop, då brudkronan hortdansas, hvilket tillgår på det sätt, att alla bröllopsflickorna dansa i ring kring bruden, som med förbundna ögon

står inom densamma, aftager kronan och sätter den på en af flickorna, hvilken då tros blifva den, som skall träda i brudstol näst efter henne.

BRUDFOLK, n. 5. Se *Brudpar, Bröllopslag*. **BRUDFRÄMA**, f. 1. (af *Främja*) Ogift qvinna, som (ihandagår) bruden före bröllopet med biträde att sätta ho, samt under själva bröllopet. Kallas äfv. *Brudsåta*. [Brudfrämja].

BRUDFÄRD, c. 3. Brudens följe, när hon föres till kyrkan, för att vigas. Äfv. *Brudskara*.

BRUDGUM, m. 2. pl. — *gummar.* (af *Brud* och gamla ordet *Gumi* (utålas Gumme), man). Benämning på en man vid det tillfälle, då han med högtidliga ceremonier förenas till äktenskap med en qvinna (Brud).

BRUDGUMSSKIFTA, f. 1. Fint utsydd skjorta, som brudgummen på bröllopsdagen begagnar.

BRUDGÅFVA, f. 1. Benämning på de gåfvor, dem gästerna, under bröllopsmåltiden, skänka bruden. — *Syn.* Brudskänk, Bröllopsgåfva.

BRUDGÅRD, m. 2. Se *Bröllopsgård*.

BRUDHUS, n. 5. Se *Bröllopshus*.

BRUDKÄMARE, m. 3. o. 5. Det rum, der bruden och brudgummen sova första natten efter vigseln.

BRUDKLÄDNING, f. 2. Den klädning, som bruden bär på sin bröllopsdag.

BRUDKRANS, m. 2. Krans, vanligtvis af myrten, som en brud bär på huvudet till prydnad.

BRUDKRONA, f. 1. Krona, vanligtvis af förgylt silver, som en förut ogift qvinna, då hon är känd för ärbärlighet och dygd, äger rätt att bära på sin bröllopsdag.

BRUDKÖP, n. 5. Äktenskapsaftal, hvarvid fastnämnen förband sig att till giftmannen erlagga ett visst belopp i penningar, varor, boskap, m. m.

BRUDMESSA, f. 1. Fordom bruklig messa, som sjöngs vid bröllop.

BRUDPAR, n. 3. Brud och brudgum.

BRUDELL, m. 2. Fyrkantigt täcke af kostbart tyg, numera vanligast en större schal, som af fyra ogifta personer hålles öfver brudparet under vigseln, då presten läser välsignelsen öfver dem.

BRUDPIGA, f. 1. Se *Brudtärna*.

BRUDRIDDARE, m. 3. Benämning på de unga ogifta män, som vid bondbröllop rida näst framför brudvagnen, på färdan till och ifrån kyrkan.

BRUDSKARA, f. 1. Se *Brudfärd*.

BRUDSKATT, m. 3. Se *Hemgift*.

BRUDSKRIFT, f. 3. Se *Bröllopskrift*.

BRUDSKUD, m. 3. En bruds klädnad och prydnader under bröllopshögtiden.

BRUDSKÄNK, m. 3. Se *Brudgåfva*.

BRUDSLÖJA, f. 1. Slöja, som en brud begagnar vid vigselceremonien och vid bröllopshögtidigheterna.

BRUDSMYCKE, n. 4. Smycke, hvarmed en brud är prydd.

BRUDSTASS, m. 3. (prov.) Brudskara.

BRUDSTOL, m. 2. En bred stol (äfv. kallad *Brudbänk*), hvari fordomdags brudparet satt, medan vigseln förträdades.

BRUDSVEN, m. 3. pl. — *svenner.* Benämning på de ogifta unga män, som vid bondbröllop rida på sidorna om brudvagnen, under färdan till och ifrån kyrkan.

BRUDSÄNG, f. 2. Säng, hvaruti brudparet sofver, första natten efter vigseln. — *Syn.* Brudbädd.

BRUDSÄTA, f. 1. Se *Brudfräma*.

Anm. Ordet härleder sig sannolikt af *Sät*, vänlig, tillgifven, och betyder således egentligen: Brudens vän.

BRUDTAL, n. 5. Se *Brölloptal*.

BRUDTÄCKE, n. 4. Täcke, som är utbredt öfver brudsjungen.

BRUDTÄRNA, f. 1. Benämning på de unga flickor, som på bröllopsdagen utgöra brudens sällskap och betjening, samt på afkonen föra henne till brudkammaren. — *Syn.* Brudpiga.

BRUDVÄGN, m. 2. Den vagn, hvaruti bruden åker, när hon föres till kyrkan, för att vigas.

BRUDVIGSEL, m. 2. sing. Den kyrkliga ceremoni, hvarigenom en man och en qvinna högtidligt genom presten förenas till äktenskap.

BRUDVISA, f. 1. Se *Bröllopsång*.

BRUK, n. 5. 1) Nyttjande. *B-et af ull till strumpor, af ett läkemedel emot en sjukdom. Göra b. af något. Göra ett godt, ett dåligt b. af sina rikedomar. B-et af detta ord är sällsynt.* — *Syn.* Brukande, Brukning, Nyttjande, Begagnande, Användande, Användning.

— 2) Häfande af jord. *Jorden på hemmanet är i godt b., är väl skött, häfdat. Ligga, vara i b., häfdas. Lägga i b., upptaga och odla. Hvarje särskild b. man ger en åker, hvar särskild gång, man brukar den. Första, andra b-et.* — Ingår i sammansättningarna Åkerbruk, Jordbruk, Vexelbruk, Cirkulationsbruk, Gärdbruk, Hemmansbruk, Sambruk, Häfstenbruk. — *Syn.* Brukning. — 3) Allmänt vedertaget sätt, allmänt nyttjande af något. *Det är ett gammalt, nytt, allmänt b. B. af tyll, spelsar, blonder. Det är b-et der i landet, der i staden, der på orten, i Frankrike. B-et fördrar det, vill så hafva det. Efter gammalt b. Vara, komma i b. Komma ur b., blifva obruklig. Vara ur b., vara obruklig.* — *Syn.* Vana, Sedvana, Sed, Sätt, Mod, Bruklighet. — 4) Inrättning, der råmnen förarbetas (brukas) i stort till fabriks- och manufakturvaror, isynnerhet sådan, till hvars drifvande eld- och vattenverk erfordras, och företrädesvis en verkstad, hvarvid stång- eller smidt jern af alla slag tillverkas. — Ingår i en mängd sammansättningar, såsom: Ålun-, Beck-, Glas-, Messings-, Svavel-, Socker-, Tegel-, Porslins-, Krut-, Jern-, Stångjerns-, Styckebruk m. fl., hvilka alla ses på sina ställen. — 5) Se *Merbruk*.

BRUKA, v. s. 1. 1) Nyttja. *Man b-r allmänt läder till skodon. B. siden till kläder. B. blommor i kåret. B. hatt, mössa, schallet på hufvudet. B. snus, tobak, brännvin, hafva den vanan att snusa, röka eller tugga tobak, suppa brännvin. B. peruk, vara van att bära peruk. B. medicamenter, diät, intaga läkemedel, iakttaga diät. B. ett ord i god bemärkelse. Detta ord b-s nu icke mera, b-s föga, blott i skämtsam stil. B. något till sin nytta, förädel, skada. B. någon som läkare, alltid, när så behöfvets, begagna någon vis läkares värd. Det b-s så, bruket är sådant. Det b-s icke i Sverige. B. sitt förstånd, sitt förnuft, i sitt handlingssätt låta leda sig af sitt förstånd, ej följa dåliga ingifvelser af människor eller af egna begär. B. allvar, med allvar gripa sig an med något; äfv. visa allvar emot någon. B. list, vidd. B. mun på någon, skymfa, öfverhoppa med skällsord. Låta b. sig till något, för penningar, af slem vinning, dåliga bevekelsegrunder biträda någon i utförandet af någonting vanhederligt. — B. till, bruka något (vanligtvis nytt), tills det med lätthet kan*

begagnas. — *B. upp*, se *Uppbruka*. — *B. ut* (foga brukl.), se *Utnöta*. — *Syn.* Nyttja, Begagna, Betjena sig af, Använda. — 2) Häfda, bearbeta (jord). *B. jorden*, gifva den sin tillhöriga skötsel. *B. ett hemman*, en gård, en lägenhet, använda arbete på skötseln af ett hemman, o. s. v. *B. en åker första, andra gång*, plöja den första, andra gång. 3) *B. ler*, arbeta lera med sand och vatten. — *V. n.* Pläga. *Han b-r så göra, b-r ofta gå dit. Man b-r säga, att . . . Hon b-r ljuga.* — *Syn.* Se *Pläga*.

BRUKAD, a. p. 1. 1) Bruklig. *Ett mycket b-t ord.* — *Syn.* Se *Bruklig*. — 2) Nött. *B-e kläder. Soluariktler, som äro något b-e.*

BRUKANDE, n. 2. Se *Bruk*, 1.

BRUKARE, m. 5. En, som brukar något. Nyttjas föga, utom i sammansättningarna Åkerbrukare, Jordbrukare, Hemmansbrukare, m. fl.

BRUKBAR, a. 2. 1) Som kan brukas, nyttjas, begagnas. *B-a klädespersedlar. Alla b-a medel. En b. menniska*, som kan användas till hvarjehanda, skicklig, slug, förslagen person (såges ofta i dålig mening). — *Syn.* Användbar. — 2) (om jord) Som kan upptagas till odling. — *Syn.* Odelbar.

BRUKBARHET, f. 5. Egenskapen att vara brukbar.

BRUKLIG, a. 2. Som allmänt brukas. *Ett mycket b-t ord. Det är b-t, att . . . Det är icke mer b-t hos oss.* *Det är så b-t. Såsom b-t är. Blifva b.* — *Syn.* Sedvanlig, Vanlig, Öfelig, Vedertagen, Brukad.

BRUKLIGHET, f. 5. Egenskapen att vara bruklig. *B-en af ett ord.* — *Syn.* Se *Bruk*, 3.

BRUKNING, f. 2. 1) Se *Bruk*, 1 o. 2. — 2) Handlingen, då man brukar ler.

BRUKNINGSSÄTT, n. 5. Sättet att bruka (jord, ler).

BRUKNINGSTID, m. 5. 1) Den tid på året, då man plägar bruka jorden. — 2) (krigsadm.) Den bestämda tid, hvarunder enligt gällande författningar bekännads- och utredningspersedlar böra begagnas.

BRUKSANLÄGGNING, f. 2. Anläggning af ett bruk (hem. 4).

BRUKSARBETARE, m. 5. Arbetare vid ett bruk (hem. 4).

BRUKSARBETE, n. 4. Sådant arbete, som förefaller vid ett bruk (hem. 4).

BRUKSBOK, f. 5. pl. — *böcker.* Räkenskapsbok, som föres vid ett bruk (hem. 4).

BRUKSDRIFT, f. 5. Drifvande af ett bruk (hem. 4), isynnerhet jernbruk. — *Syn.* Bruks-handtering, Bruksrörelse.

BRUKSEGENDOM, m. 2. Egendom, bestående i ett bruk (hem. 4), helst jernbruk.

BRUKSFOLK, n. 5. Sägnes om arbetare vid ett bruk (hem. 4), med hustrur, barn och tjänstfolk.

BRUKSHANDTERING, f. 2. Se *Bruksdrift*.

BRUKSIDKARE, m. 5. En, som äger och själf driver ett bruk (hem. 4), helst jernbruk. — *Syn.* Se *Bruksägare*.

BRUKSLÅ, v. a. 3. (böjes som *Slå*) Beslå med murbruk, rappa.

BRUKSPATRON, brucksspatron, m. 5. Se *Bruksägare*.

BRUKSPREDIKANT, bruckssprädikant, m. 5. och

BRUKSPREST, m. 5. Prest, som tjänstgör vid ett bruk (hem. 4), isynnerhet jernbruk.

BRUKSRÖRELSE, f. 5. Se *Bruksdrift*.

BRUKSÄGARE, m. 5. Ägare af ett bruk (hem. 4), isynnerhet jernbruk. *B-s hypoteksskassa*, kassa, grundad genom aktieöckning, och hvar-ur hvarje ägare af jernbruk, masugn eller jernmanufakturverk, som i densamma blifvit delägare, är berättigad till erhållande af lån. — *Syn.* Bruks-patron, Bruksidkare.

BRUKSÄGARE SIG, v. r. 1. (fr. se *Brouiller*) *B. sig med någon*, blifva osams med någon. — *Bruljerad*, a. p. 1. Osams.

BRUKJERL, --ri, n. 5. (fr. *Brouillerie*) Missbillighet, tvist.

BRUMBAS, m. 2. o. 5. 1) Brummande, entonig bas på vissa instrument, t. ex. lira, säckpipa, m. fl. — 2) (fig. fam.) Se *Brumbjörn*.

BRUMBJÖRN, m. 2. (fig. fam.) En, som alltjemt knotar och brummar. — *Syn.* Se *Vresig (meniska)*.

BRUMMÅ, v. n. 1. 1) Sägnes om det låte, som retade björnar, tordyrar, bin, humlor, groft ljudande kyrkklockor, grofva bästrängar eller orgelpiper m. fl. haiva. *Björnen kom b-nde mot mig.* — 2) (fig. fam.) Knota, Knorra. *B. emot*, på ett vresigt sätt emotsäga någon. *B. ut*, sluta att brumma, knota. *Låt honom b. ut.* — *Syn.* Se *Knota*. — *Brummande*, n. 4. o. *Brumning*, f. 2.

BRUMMARE, m. 5. Se *Brumbjörn*.

BRUN, a. 2. Benämning på en af gult, blått och rött (det sednare i öfvervägande proportion) sammansatt färg. De mest förekommande skiftningarne deval äro: Ljus-, Mörk-, Röd-, Svart-, Nöt-, Oliv-, Kastanie-, Chokolad- och Kaffebrunt, jemte här nedanför upptagna: Brungul, Brunröd, m. fl. *Den b-a färgen hör icke till grundfärgerna. B. i ansigtet, i hyn. B. af solbränna, af stickning. B-a ögon. B-t kläde. B. häst. Slå b. och blå*, slå någon så, att han får bruna och blå märken på huden.

BRUNAKTIG, a. 2. Af en färg, som stöter i brunt. — *Brunaktighet*, f. 5.

BRUNDA, v. n. 1. (foga brukl.) Vara i brunst. Sägnes om bocker och gumsar.

BRUNDÖCK, m. 2. Öck, som är i brunsten.

BRUNDGUMSE, m. 2. pl. — *gumsar.* Gumse, som är i brunsten.

BRUNNING, f. 2. Se *Brunst*.

BRUNELL, -näll, m. 5. Benämning på ett slags plommon, skalade, torkade och med uttagna kärnor, från fransyska staden Brignoles, der de bästa ännas.

BRUNELL, -näll, f. 5. Örsläktet Prunella.

BRUNERA, v. a. 1. (tekn.) Med agat eller blodsten polera förgyllt metall. — *Brunerande*, n. 4. o. *Brunering*, f. 2.

BRUNETT, -nätt, a. 1. Som har brunt hår och bruna ögon. — *S. f.* En kvinna med så beskaffade hår och ögon.

BRUNFJÄLLIG, a. 2. (nat. hist.) Som har bruna fjäll.

BRUNFLÄCKIG, a. 2. Som har bruna fläckar på enfärgad botten.

BRUNFOTAD, a. 2. (nat. hist.) Som har bruna fötter.

BRUNFÄRGA, v. a. 1. Färga (tyger o. d.) brunt. — *Brunfärgande*, n. 4. o. *Brunfärgning*, f. 2.

BRUNGRÅ, a. 2. 1) Grå, skiftande i brunt. — 2) Af en färg, som utgör en lika blandning af brunt och grått. — *Brungråhet*, f. 5.

BRUNGRÖN, a. 2. 1) Grön, skiftande i brunt. — 2) Af en färg, som utgör en lika blandning af brunt och grönt. — *Brungrönhet*, f. 5.

BRUNGUL, a. 2. 1) Gul, skiftande i brunt. — 2) Af en färg, som utgör en lika blandning af brunt och gult. — *Brungulhet*, f. 5.

BRUNHET, f. 5. Egenskapen att vara brun.

BRUNHÄLIG, a. 2. Som har brunt hår.

BRUNKALK, m. 5. Ett mineral, bestående af kolsyrad kalk med kolsyrad jernoxid och talkjord.

BRUNKOL, n. 5. Organiskt mineral, som håller kol, jemte väte, syre och något kväve. Till dess arter hörer Gagat.

BRUNKULLA, f. 1. Ört af släktet *Satyrium*, med svarbruna, väluktande blommor. *Satyrium nigrum*.

BRUNKÅL, m. 2. sing. 1) Ett slags högväxt kål med stora, brunaktiga blad. *Brassica rubra*. — 2) Maträtt af denna växt.

BRUNKÄRA, f. 1. Ört af släktet *Brunskära*, med gula blommor och stråblommig kant. *Coccyopsis bidens*.

BRUNLETT, a. 1. Se *Brunell*.

BRUNMÅLA, v. a. 1. Måla brun. — *Brunmålade*, n. 4. o. *Brunmåling*, f. 2.

BRUNN, m. 2. 1) Djupt hål, gräddt i jorden och inna till på sidorna vanligtvis omgifvet af stenmur, gjordt enkom i ändamål att derur hämta dricksvatten. *Artesisk b.*, se *Artesisk*. — 2) a) Helsebrunn. *Dricka b.*, en längre tid, under iakttagande af diet, dricka på morgnarna vissa glas vatten ur en helsebrunn, eller äfven af ett artificiellt helsevatten. Se *Helsebrunn*, *Svbrunn*. — b) Ställe, der en sådan helsebrunn finnes, och der sjuke sommartiden vistas, för att begagna dess vatten. *Medevi, Porta, Ramlösa b.*

BRUNNÄCKE, m. 2. pl. — *nackar.* En fågelart af Andsläktet. *Anas Glauco*.

BRUNNEN, a. p. 2. neutr. — *ef. Vål b. gödsel*, som legat tillräckligt länge, för att vara väl användbar till åkers gödning.

BRUNNING, f. 2. (i pergamentsmakeri) Blötning i svagare kalkmjölk.

BRUNNSÅL, m. 5. Sal, som anställles vid en helsebrunn.

BRUNNSBÄCKEN, n. 5. Kringmurad fördjupning, hvari brunnsvatten hålles samlat, eller hvaruti vattnet från en springbrunn faller.

BRUNNSDOKTOR, brunnsdöktör, m. 5. (ut-talas i pl. — *däcktörarr.*) Se *Brunnsläkare*. [-doctor.]

BRUNNSDRICKNING, f. 2. 1) Begagnande af en helsebrunn eller af artificiellt helsevatten. *B. är ofta ganska välgörande.* — 2) Tiden, hvarunder någon dricker brunn. *Under hennes b. hände en dag, att . . .*

BRUNNSGRÄFVARE, m. 5. 1) En, som är sysselsatt med att gräva en brunn. — 2) En, som äger mycken erfarenhet i brunmars grävande.

BRUNNSGYTTJA, f. 1. Mineralisk gyttja, som finnes vid vissa brunnar, och som begagnas för helsebad.

BRUNNSGÅRD, m. 2. Inhägnad gård vid en helsebrunn.

BRUNNSGÄST, m. 5. Person, som vistas vid en helsebrunn, för att begagna dess vatten för sin hells.

BRUNNSHINK, m. 2. Brunnsåmbär, fastgjordt vid nedra ändan af en lång stång, som hänger ned ifrån brunnsvängeln.

BRUNNSHJUL, n. 5. Hjul med en kring-löpande jernkedja eller lina, vid hvars ända ett åmbär är fästadt, som nedsänkes eller uppdrages ur brunnen, då man kringvänder hjulet åt ens eller andra sidan.

BRUNNSHUS, n. 5. 1) Öfverbyggnad öfver en brunn. — 2) Hus, uppbyggt öfver en helsebrunn, der brunns-gäster samlas, under det de dricka af helsevattnet, der gudstjänst hålles och äfven nöjen, såsom baler, konserter, tillställas.

BRUNNSHÅL, n. 5. Det grädda och kring-murade hålet till en brunn.

BRUNNSINTENDENT, brunnsintendänt, m. 5. Person, som har öfveruppsendet vid en helsebrunn.

BRUNNSKÄNT, m. 5. Inre kanten af ett brunnskar.

BRUNNSKAR, n. 5. Stenbeläggning öfvan till omkring brunns-hålet.

BRUNNSKEDJA, f. 1. Kedja, vid hvars nedre ända brunnsåmbäret är fästadt, hvaruti vatten upphämtas ur en brunn.

BRUNNSKRANS, m. 2. Se *Brunnskar*.

BRUNNSKROK, m. 2. Krok, hvari ett brunns-åmbär hänger.

BRUNNSKUR, m. 5. Nyttjandet af mineral-vatten till någon viss sjukdoms botande eller till en svagare hells återställande.

BRUNNSLINA, f. 1. Lina, groft tåg, som användes till vattnets upphinkning ur en brunn.

BRUNNSLOCK, n. 5. Lock öfver ett brunns-hål.

BRUNNSLÄKARE, m. 5. Läkare, som sköter helsevården vid en helsebrunn.

BRUNNSMÄSTARE, m. 5. Underordnad person, som har närmaste tillsyn öfver sjelfva brunnen vid en helsebrunn, upphämtar och håller i glaset vattnet, när brunns-gästerna vilja dricka, o. s. v.

BRUNNSNÖJE, n. 4. Förlustelse, tillståld för brunns-gäster.

BRUNNSORT, m. 5. Ort, ställe, der en helsebrunn är belägen.

BRUNNSPUMP, m. 2. Pump, hvarmedelst brunns-vatten uppfördras.

BRUNNSRENSARE, m. 5. En, hvars yrke är att rensa brunnar.

BRUNNSREPP, n. 5. Se *Brunnslina*.

BRUNNSRÖR, n. 5. Rör af trä, jern, bly, sten eller lera till ledning af brunns-vatten.

BRUNSSÅL, m. 2. eller

BRUNSSÅLÖNG, brunssålong, m. 5. Stort rum i ett brunns-hus, beläget närmast intill sjelfva brunnen, och der brunns-gästerna samlas, när de dricka af helsevattnet.

BRUNSSÅLT, n. 5. Salt, som finnes i brunnar eller i någon viss brunn. Sådana äro kalå och talksalter, kolsyradt och svafvelsyradt natron, m. fl.

BRUNSSKRANK, n. 5. Skrank omkring en brunn.

BRUNSSVÄNGEL, m. 2. pl. — *svänglar.* En i ens ändan gröfre och tyngre svängel eller balk, fästad upptill i en stark ståndare eller stolpe, och vid hvars lättare och smaltare ända en lång stång hänger, med en jernkrok i nedra ändan, hvarvid brunnsåmbäret är fästadt.

BRUNSSÄLLSKAP, n. 5. o. 5. Sällskap af brunns-gäster.

BRUNNSTAK, n. 5. Tak öfver en brunn (hem. 1 o. 2).

BRUNNSTÄPP, m. 2. Tapp, vid hvars kring-vridande vattnet rinner fram ur röret på en brunn.

BRUNNSTÄRMEN, brunnsstärmén, m. 5. Viss bestämd tid under sommaren hvarje år, då helse-brunnar få besökas af brunns-gäster. *B-erna äro för hvarje år vanligtvis två.*

BRUNNSTID, m. 3. 1) Den tid på året, då man dricker brunn. — 2) Se *Brunnstermin*.
BRUNNSTRUMMA, f. 1. Se *Brunnsrör*.
BRUNNSVAGN, m. 2. Lång vagn, som kan rymma ganska många personer, och der man siter på tvären, å ömse sidor af vagnen, med undantag af dem, som sitta på fram- och baksätet.
BRUNNSVATTEN, n. 5. Dricksvatten, som hämtas ur brunnar.
BRUNNSÅDER, f. 1. pl. — *ådror*. Vattenåder, som förser en brunn med vatten.
BRUNNSÄMBAR, n. 3. Ämbar, som begagnas att upphämta vatten ur en brunn.
BRUNNSÖPPNING, f. 2. Se *Brunnshål*.
BRUNOCKRA, f. 1. (mineral.) Brun jernockra.
BRUNPRICKIG, a. 2. Som har bruna prickar på en botten af annan färg. — *Brunprickighet*, f. 3.
BRUNRANDIG, a. 2. Som har bruna ränder på en botten af annan färg. — *Brunrandighet*, f. 3.
BRUNROT, f. 3. pl. — *rötter*. (bot.) Benämning i Vester götland på Allmän Gräbo. *Artemisia vulgaris*.
BRUNRÖD, a. 2. Röd, med skiftning i brunt. — *Brunrödhet*, f. 3.
BRUNSCHÄCK, m. 2. Schäck (se d. o.) med bruna fläckar.
BRUNSCHÄCKIG, a. 2. (om hästar) Hyvt med stora bruna fläckar.
BRUNSKÄGGIG, a. 2. Som har brunaktigt skägg.
BRUNSKÄRA, f. 1. Örtslägte af klassen Syn-genesia. Bidens.
BRUNSPAT, m. 3. Ett mineral, som består af kolsyrad kalk med kolsyrad talkjord och manganoxidul. Kallas äfv. Mangankalk.
BRUNST, f. 3. (af *Brunna*) Begäret till parning. Säges om djur af get- och hjortsläget. *Vara, komma i b.*
BRUNSTEKA, v. a. 2. Steka någonting så, att det blir brunt utanpå. — *Brunstekande*, n. 4. o. *Brunstekning*, f. 2.
BRUNSTEN, m. 2. Mineral af släktet manga-n, bestående hufvudsakligen af mangansuperoxid; förekommer dels i strålig eller blodig form, dels derb eller jordartad, dels kristalliserad, med jerngrå färg, metallglänsande, ogenomskönlig, spröd och ojemn i brottet. Kallas äfven Pyrolucit.
BRUNSTIG, a. 2. Som är i brunst (se d. o.).
BRUNSTTID, m. 3. Den tid på året, då djur af get- och hjortsläget äro i brunst.
BRUNTE, m. 2. pl. *bruntar*. (fam.) Brun häst.
BRUS, n. 5. Se *Brusande*, n. 4.
BRUSA, v. n. 1. 1) Ljuda som vatten, i haf, sjö, hvilket är upprördt af stormen, eller som vatt-net i en starkt forsande elf, å, bäck. *Hafvet, sjön, floden, forsen b-r. Vågorna b.* — 2) Säges äfv. om ett af något slags fel i hörselorganen härrörande ljud i örat, liknande det af brusande vatten, och hvarof meniskor stundom äro besvärade. Nyttjas i denna mening impersonelt. *Det b-r förfärligt i mina öron.* — 3) Säges äfv. i högre stil om ljudet af en orgel. *Orgeln b-r.* — 4) (fig.) *B. upp, ut*, se *Uppbrusa, Utbrusa*.
BRUSANDE, n. 4. Ljudet, då något brusar (hem. 1, 2 o. 3).
BRUSHANE, m. 2. pl. — *hanar*. Flytflugel af Vadarnes ordning, omkring 12 tum lång, näb-ben af hufvudets längd, tunn och rak, benen höga, smala, stjerten med 12 pennor; färgen på fjädrarna skiftande mellan svart, vitt, rostgult och rödbrunt; om våren utväxer på hanarna ett slags

halskrage, som efter höstruggningen affaller. Ma-chetes pugnax.
BRUSHUFVUD, n. 3. pl. — *hufvuden*. (fam.) Menniska af ganska häftigt lynne; en, som lätt fattar eld.
BRUSK, se *Brosk*.
BRUSNING, f. 2. Se *Brusande*. *Orgeln b.*
BRUSTEN, a. p. 2. neutr. — *et*. (af *Brista*) *Brustna ögon*, säges om de ytterst matta, stock-nande ögonen på en döende.
BRUTAL, -äl, a. 2. (fr.) Grof, plump, vild-sint. *B-t handlingssätt, väsende.* — *Syn.* Se *Grof.* — *Brutalt*, adv.
BRUTALITET, ---ët, f. 3. Grofhet, vild-sinhet. — *Syn.* Se *Grofhet*.
BRUTEN, a. p. 2. neutr. — *et*. (af *Bryta*) *B-et lak*, som mellan åsen och takfoten bildar en trubbig vinkel. *B-ina dörrar, fönsterluckor*, som kunna vikas in. *B-et tal*, se *Bråk*. *B. väst, stämna*, med uppehåll emellan orden eller staf-velserna, till följe af mathet eller sinnesrörelse. *Tala b. svenska*, med ordens främmande och orik-tiga betoning.
BRUTO, a. indekl. o. adv. (handelst.) Utan afdrag af hvad som bör afdragas. *B. vikt*, vigen af varan jemte det, hvaruti den är inpackad. *Detta lat kaffe väger 50 löspund b.*, d. v. s. med inbegrepp af sjelfva fatets vikt. — *B. be-tecknar äfven hela inkomsten af en försäljning, ett företag o. s. v., utan afdrag af kostnader, m. m.* — *Motsats: Netto*.
BRY, v. a. 2. 1) (egendl.) Oroa, plåga. Bru-kas i denna bem. sällan, utom i uttrycket *B. sitt hufvud med*, mycket tänka på, bråka sin hjerna med. — 2) Skämtande gäckas med någon, göra förlägen. *B. en för något.* — *B. sig*, v. r. *B. sig om:* a) (om sak) bekyrna sig om, göra sig besvär med; b) (i fråga om person) värda sig om; gifva akt på någons yttrade tankar, vilja, önskan. Brukas endast med negation eller i frågor. a) *Jag b-r mig icke om andras affärer. Han b-r sig icke om anständighetens fordringar. Det b-r han sig icke, alls icke, föga om. Hvad b-r jag mig om det? Jag b-r mig föga om. antingen han är ond eller god. Hon b-dde sig icke om att göra det. Icke b. sig om, hvad man säger. Det är hvad jag minst b-r mig om.* — b) *Han b-r sig icke om hvarken hustru eller barn. Han har ytrat sin vilja, sina önsknin-gar, han har till och med hotat; men ingenting hjälper: man b-r sig icke om honom. Han är alltid tillhands med goda råd, men ingen b-r sig om honom.* — *Syn.* Värda sig om. Bekymra sig om. Sköta om. Akta. Gifva akt på. Lägga märke till. Låna uppmärksamhet åt. Lyssna till. Fråga efter.
BRYDD, a. p. 1. Förlägen. *Se b. ut. Jag blefve mycket b., om lånet uppsades.* — *Syn.* Se *Förlägen*.
BRYDERI, n. 3. Förlägenhet, vilrådhighet, hufvudbry. *Jag är i mycket b., huru jag skall göra. Sätta någon i b. Hafva mycket b.*
BRYDSAM, a. 2. Som förorsakar bryderi. *En b. affär. B-t läge. B-ma tider.* — *Syn.* Se *Soär*.
BRYDSAMHET, f. 3. Egenskapen att vara brydsam. — *Syn.* Se *Svärighet*.
BRYGD, f. 3. 1) Benämning på samtliga de operationer, hvarigenom isynnerhet olika slags maltdrycker, såsom öl, porter och dricka, erhål-las. — 2) Allt det dricka, öl, o. s. v., som på en gång brygges eller blifvit brygd. Brukas i

afseende på beskaffenheten. *Denna b. är ganska god.* — *Jfr. Brygg*, 2.
BRYGG, n. 3. 1) Handlingen, förrättningen, då man brygger. — 2) Allt det dricka, öl o. s. v., som på en gång brygges eller blifvit brygd. Brukas mest i afseende på sort och kvantitet. *Lu b. öl, porter. Allt ansenligt b. Ett b. på två tun-nor malt.* — *Jfr. Brygg*, 2.
BRYGGA, f. 1. 1) Brygnadsverk, som utgör fortsättning af väg öfver vatten. Är liktydigt med Bro, men brukas icke gerna om fasta broar med bropelare eller bro-kar. *Stå en b. öfver en flod.* Bildar en mängd sammansättningar, t. ex. *Flott-brygga, Vindbrygga, m. fl.*, hvilka ses på sina stäl-len. *Jfr. Bro*, 1. — 2) Strandbrygga, för fartyg och båtar att lägga till vid, eller för tvättning, o. s. v. Äfven för denna bem. är Bro i allmänhet liktydigt, men säges dock icke om de snärrer, såsom tvätbryggor, eller sådana som äro utlagda till vattenhämtning, o. d. För benämningen Bro for-dras ett fastare byggnadsätt.
BRYGGA, v. a. 2. 1) Tjillreda dricka af alla slag (äfv. mjöd, ättika, m. m.). *B. dricka, öl, porter, mjöd, ättika.* Brukas ofta absolut, t. ex.: *Hon håller på att b.* (Fig. fam.) *B. ihop något emot en*, skaffa någon förtret, tillrättvisning, o. s. v. — 2) (fam.) Säges på skämt om tillredning- en af vissa starka drycker, isynnerhet punsch. *B. en bål punsch.*
BRYGGANDE, n. 4. Beredningen af dricka, m. m. — *Syn.* Se *Bryggning*.
BRYGGARE, m. 3. Ägare till eller arrenda-tor af ett bryggeri.
BRYGGÄRDÄNG, m. 2. Person, i tjänst antagen hos en bryggare, för att biträda vid till-redningen af dricka.
BRYGGAREMBETE, n. 4. Förening af samt-liga bryggarna i en stad till befrämjande af deras gemensamma bästa. — *Syn.* Bryggarskrå, Bryg-gargille. [-ämbete].
BRYGGARFRU, f. 2. En bryggares hustru eller enka efter en bryggare.
BRYGGÄRGILLE, n. 4. Se *Bryggarembete*.
BRYGGÄRKÄRRA, f. 1. Enkom inrättad kär-ra för utkörande af dricka från ett bryggeri till enskilda kunder eller till försäljningsställen.
BRYGGÄRLÖN, f. 3. Afgift till en bryggare, då han för enskilt persons räkning brygger dricka af malt, som denne sjelf tillsläppt. — *Syn.* Bryg-garpenning.
BRYGGARPENNINGAR, m. 2. pl. Se *Bryg-garlön*.
BRYGGÄRRÄTTIGHET, f. 3. Rättigheten att brygga för allmänhetens behof och till för-säljning.
BRYGGARSKRÅ, n. 4. Se *Bryggarembete*.
BRYGGARTAXA, f. 1. Af vederbörande myn-dighet fastställd taxa för allt slags dricka, som af bryggare beredes.
BRYGGERI, n. 5. 1) Sammansättningen af alla de arbeten, som erfordras för beredande af dricka. — 2) Konsten att bereda dricka. — 3) En bryggares yrke. — *Syn.* Se *Bryggeriyrke*. — 4) Dertill hörande inrättning med nödiga redskap. — *Syn.* Bryggeriverk. — 5) Sjelfva stället med underlydande tillhörigheter, der en sådan inrät-ning befinnes.
BRYGGERIHANDTERING, f. 2. Se *Bryg-geriyrke*.
BRYGGERIVERK, n. 3. Inrättning, med dertill hörande redskap, till beredande af dricka. — *Syn.* Bryggeri.

BRYGGERIYRKE, n. 4. En bryggares yrke. — *Syn.* Bryggeri, Bryggerihandtering.
BRYGGERSKA, f. 1. 1) Qvinnu, enkom an-tagen i tjänst, för att förestå brygden på ett ställe. — 2) (fam. i värdslost tal) Bryggarfru.
BRYGGHUS, n. 3. Särskilt hus, eller särskilt rum i ett hus, der dricka brygges.
BRYGGKÄR, n. 5. Stort kar, som begagnas vid brygd.
BRYGGKITTEL, m. 2. pl. — *kitllar*. In-murad stor kopparkittel, hvaruti dricka kokas. Skrifves äfv. *Bryggkittel*.
BRYGGKONST, f. 3. Konsten att brygga dricka.
BRYGGKÄRL, n. 5. Kärl, som begagnas vid brygning.
BRYGGMÄSTARE, m. 3. Person, som före-står ett bryggeri.
BRYGGNING, f. 2. Beredande af dricka, m. m.; *Jfr. Brygga.* — *Syn.* Bryggande, Brygd.
BRYGG- OCH BROMÄSTARE, m. 5. Tjen-steman, som har tillsyn öfver bryggor och broar i en stad eller ett distrikt.
BRYGGPANNA, f. 1. Inmurad stor koppar-panna, hvaruti dricka kokas.
BRYGGPIGA, f. 1. Piga, som förestår bryg-den i ett hus.
BRYGGREDSKAP, m. o. n. 3. o. 3. 1) (neutr.) Redskap, som brukas vid brygning. — 2) (kollekt-ivt; maskulin) Samteliga redskap, som dervid be-gagnas.
BRYGGRODER, n. 3. Se *Måskroder*.
BRYGGSÅ, m. 2. Så, som begagnas vid brygg-ning.
BRYGGVED, m. 2. sing. Grof ved, som brän-nes vid brygning.
BRYGGVERK, se *Bryggeriverk*.
BRYLLING, m. 2. Benämning på dem, som äro faders hel- eller halfbroders, faders hel- eller halfsysters barn.
BRYN, n. 5. 1) Öfra ytan af något. Säges en-dast om jord och vatten, mest i sammansättnin-garna Jordbryn, Vattenbryn. — *Syn.* Se *Yta*. — 2) Yttersta kanten af något. Brukas endast om skog, floder och åar. Bildar sammansättningarna Skogsbryn, Flodbryn, Åbryn, Ögonbryn. — *Syn.* Se *Kant*.
BRYNA, v. a. 1. o. 2. I. (af *Brun*) 1) Göra eller förorsaka, att något blir brunt, antingen genom solens inverkan eller genom stekning, rost-ning. *B. i solen. B. en stek. B. smör, ost.* — *B. sig*, v. r. Blifva brun.
BRYNA, v. a. 1. o. 2. II. (af *Bryne*) Göra hvass medelst bryne. *B. en knif*.
BRYNANDE, n. 4. Handlingen, då man bry-nar (för begge verberna).
BRYNE, n. 4. Benämning på föremål, hvar-medelst skärande verktyg kunna hvassas.
BRYNING, f. 2. 1) Se *Brymande*. — 2) Hvad som genom brynande uppkommit: brun yta på stekt, o. s. v. — 3) Sättet, huru något blifvit brynt. *Den der b-en på steken kan ingen klandra.*
BRYNJA, f. 1. Fordom brukligt försvars-va-pen, som omslöt hela lifvet, och antingen bestod af ringar eller flätad ställtråd (Ringbrynja, Spång-brynja), eller och af små plåtar, fästade vid hvar-annan som fjäll.
BRYNST, m. 2. Brynt eller rostad ost.
BRYNSTEN, m. 2. Sten, hvarmedelst skäran-de verktyg kunna hvassas.
BRYNSTENSKIFFER, m. 3. sing. En art lerskiffer, som kan användas till brynen.

BRYNSTÅL, n. 5. Särskilt beredt stycke af stål, hvarmed skärande verktyg kunna hyvässas.

BRYNT, part. af *Bryna*. Brukas nästan adjectivt i uttrycken: *B. smör*, *b. socker*, m. fl.

BRYTA, v. a. 5. Ind. pres. sing. *Bryter*; pl. *Bryta*. Imperf. sing. *Bröt*; pl. *Bröto*. Imper. *Bryt*. Konj. Impf. *Bröte*. Sup. *Brutit*. Part. akt. *Brytande*; part. pass. *Bruten*. 1) a) Trycka hårdt åt samma håll på ändarna af en sak, så att sammanhanget emellan dess delar på ett eller flera ställen upphäves; äfv. trycka något våldsamt vid ändan, så att det antingen helt och hållet eller till en del brister af. *B. ett bröd*, en brödkaka. *B. bröd i mjölken*. *B. något midt i lu*, på flera ställen. *B. löf*, *qvistar*, genom brytning afskilja löf, qvistar ifrån trädet. *B. halsen af någon*. *B. halsen af sig*. *B. en arm*, ett ben, genom olyckshändelse bryta benpinan i arm, ben. *B. ett sigill*. *B. ett bref*, bryta sigillet på ett bref och öppna det. *B. en försigling*, bryta lacket, hvarmed något blifvit förseglat. *B. ur led*, bryta en lem, så att han går ur led. Neutralt säges: *B. på något*, hålla på att bryta något. (Fig.) *B. sina bojar*, *kedjor*, sitt fångsel, bestå sig ur fångelse, fångenskap, ifrån irraldom, tvång, förtryck. — I utträkt mening sadet fordom; *B. en lams med någon*, rida spärr emot någon vid ett tornerspel; (fig.) mäta sig, tälla med någon i en sak. — *B. af*, se *Afbryta*, v. a. 1. — *B. sönder*, se *Sönderbryta*, m. fl. — *Syn*. Bryta i tu, i stycken, *Afbryta*, *Sönderbryta*. — b) Med våld genomtränga, nedbryta, lossa. *B. ett stängsel*, ett hinder. *B. isen*, bryta väg genom is; (fig.) taga första steget, öfvervinna första och värsta svårigheterna af en sak, ett företag. — *B. af*, se *Afbryta*, v. a. 2. *B. bort*, ifrån, *igénom*, se *Bortbryta*, 5c. *B. lös* eller *löst*, se *Lösbryta*. *B. ned*, ändan, *öpp*, *ut*, *ur*, se *Nedbryta* &c. — c) Arbeta lös genom gräfning, sprängning, o. s. v. *B. malm*, *sten*. — *B. bort*, bryta och bortföra. *B. fram*, bryta och framföra, framskaffa. *B. öpp*, bryta och upptaga, bortföra, t. ex.: *B. upp malm*. *B. upp isen på en gata*. *B. upp en gata*, taga upp stenläggningen på en gata. *B. upp mark*, äfv. *b. mark*, genom sprängning, grävning och medelst begagnande af jornspeit m. m. d. göra mark fri från stenar, stubbar och rötter, så att den kan odlas. Äfv. säges: *B. åker*, d. v. s. rödja mark till åker. Likaledes: *B. väg*, rödja och jemna mark till väg. *B. upp munnen*, *länderna på någon*, med våld, genom något dertill passande ämne, skilja i sär tänderna på någon, t. ex. på en, som fått anfall af fullandesjukan. — d) Vika. Säges i fråga om starkt linne, hårdt koteradt kläde, serveter m. m. *Den nyss stärkta kragen har genom vådråslöshet af pigan blifvit bruten*, så att den icke kan begagnas. *Det der klädet är icke godt: det låter b. sig*. *B. serveter*, vika dem så, att de antaga ett prydligt utseende, för att begagnas på ett dukadt bord eller att läggas öfver ett nattdukabord, ett kaffebord, o. s. v. — *Syn*. Se *Vika*. — e) (fys.) Säges om ett medium, då det ger annan riktning åt ljuset. *Vattnet b-ter ljustrålarna*. — f) (mål.) *B. en färg*, blanda upp den med en annan, för att deråt gifva en ljusare avstrykning, skiftning. — g) (ridk.) *Sadeln b-ter hästen*, skafver honom på skinet, särar, skadar honom. — 2) (fig.) 1) a) Låta upphöra. *B. vänskapen med någon*. *B. freden*. *B. lystnaden*. *B. en förtrollning*. *B. laget*, vara den förste, som tar afsked och lembar ett sällskap. (I brädspel) *B.*

ett band, flytta bort en eller flera brickor ifrån ett band, så att en blottad står kvar. — *B. af*, se *Afbryta*, 3. — *Syn*. *Afbryta*. — b) Antingen tillfälligtvis eller för alltid upphöra att iakttaga, att upplösa (en förbindelse, en pligt, o. s. v.). *B. sin åkta trohet*, *sin ed*, *sitt ord*, *sitt löfte*, en förbindelse, ett kontrakt. *B. lagen*, öfvertråda den. *B. en dom*, ej ställa sig den till ett rättelsete. *B. sabbaten*, kränka sabbatens helgd. *B. fastan*, öfvertråda fastlagsregeln. *B. edsöre*, begå edsörebrott (se d. o.). — *Syn*. *Öfvertråda*, *Bryta* emot, *Kränka*, *Syika*. — c) Begå något lagstridigt, syndigt. Förekommer i denna bem. endast i negattiva eller frågande sätser. *Jag vet mig ingenting hafva brutit*. *Head har jag brutit emot dig*, *efter du så förföljer mig?* — *Syn*. *Begå*, *Förbryta*. — d) Hejda, göra mindre våldsam, minska, försvaga. *B. strömmens*, *vågornas våldsamhet*. *Deras hjeltemodiga motstånd bröt fiendens häftiga anfall*. *Denna svåra sjukdom bröt hans starka natur*, hans ovanliga kroppskrafter. *Motgången har brutit hans stolta sinne*, hans höghod. — e) Gifva annan riktning, vändning, förändra. *B. någons tur i spel*, *b. turen*, gifva spellycken annan vändning. *B. smaken*, genom någon tillsats göra smaken på en gång mer reotande och behaglig. — f) (boktr.) *B. om*, *på*, se *Ombryta*, *Påbryta*. — *Y. n. 1*) Våldsamt framtränga. Åtfoljes i denna bem. alltid af partiklar. *B. fram*, *igénom*, *in*, se *Frambryta*, *Genombryta*, *Inbryta*. — *B. löst*, med våldsamhet utbrista, t. ex.: *Ovädret b-ter snart löst*. *Syn*. Se *Eibryta*, v. n. — *B. öpp*: a) Se *Uppbryta*, v. n.; — b) Åter öppna sig. *Såret har åter brutit upp*. *Sjön har brutit upp*, isen på sjön har brustit sönder, så att dess vatten går öppet. — c) *B. upp med någon*, se *Bryta*, v. n. 2. — *B. ut*, se *Ulbryta*, v. n. — 2) I uttalet af ett språk gifva orden en oriktig tonvigt, i öfverensstämmelse med ett främmande språk. *B. i uttalet*. *Ehuru utlänning, talar han dock språket, utan att b. B. på tyska*, gifva orden en tonvigt, länad ifrån bruket i tyskan. — 3) Förbryta sig, fela (mot pligt, samvete eller emot en person). *Hvari har han brutit?* *Jag vet mig på intet sätt hafva brutit emot dig*. *Han har brutit emot både Gud och människor*. *B. mot lagen*, öfvertråda den. *Jir. Bryta*, v. a. 2, c. — *Syn*. Se *Fela*. — 4) *B. med någon*, *afbryta* sin förbindelse med någon, ej mer behandla någon som vän. *De hafva brutit med hvarandra*. — 5) (sjöt.) *B. i trumpet*, förkorta ett låg. — *B. sig*, v. r. 1) a) Genom olyckshändelse få honet i en kroppslig brutet eller bragt ur sitt rätta läge. *B. sig i armen*, *i benet*. — b) Häftigt tillbakakastas, hejdas, försvagas af styrka, möta motstånd. *Hafvet, våpen b-ter sig emot stranden*. *Klippan*. — c) Säges om tyg, kläde, som hastigt blir nött på ställen, der det lägges sig i veck. *Detta tyg b-ter sig*. — d) (fys.) Säges om ljuset, då det, vid öfvergången ifrån ett medium till ett annat med olika täthet, får en förändrad riktning. *Solstrålarna b. sig i zatten*. — e) Har i förbindelse med vissa partiklar betydelsen: våldsamt tränga sig, t. ex.: *B. sig fram*, med våld framtränga. *B. sig igénom*, med våld genomtränga. *B. sig in*, med våld intränga, t. ex.: *B. sig in i ett hus*. *B. sig ut*, med våld bana sig väg ut, t. ex.: *B. sig ut ur fångsel*. — 2) (fig.) a) Förändras, få annan vändning. *Sjukdomen b-ter sig*, har kommit till den punkt, då det blir bättre eller sämre. *Kölden har brutit sig*, mildrats. —

Syn. Se *Minskas*. — b) Förlora sin styrka, blifva utan verkan, vid ett motande motstånd. *Fiendens våldsamma anfall bröt sig emot Sveriges skarres orubbliga ståndaktighet*. *Det allmänna hatet bröt sig emot hans ståndaktighet*.

BRYTANDE, n. 4. 1) (aktivt) Handlingen, då man bryter, då något brytes (för alla bemärkelserna af *Bryta*, v. a.). *Brödets b. i nallcarden*. *Förseglingens b.* *Ett stängsels b.* *B. af malm*, *sten*. *Serveters b.* (Fig.) *Fredens*, *lystnadens*, *ett löfles b.* *Fastans*, *sabbatens b.* — 2) (neutralt) Omständigheten, att man bryter i uttalet. *B. på tyska*. — *Syn*. *Brytning*.

BRYTARE, m. 5. En, som bryter. Brukas blott i sammansättningar, såsom: *Salthytare*, *Malmbytare*, *Fredsbytare*, m. fl.

BRYTBÄR, a. 2. (votensk.) Som kan brytas.

BRYTBÄRHET, f. 5. (votensk.) Egenskapen att kunna brytas.

BRYTKÄM, m. 2. pl. — *kammar*. (klädesf.) Verktyg, hvarmed ull reds, bestående af ett öfver trä fastadt läder, i hvilket hakar af ståltråd äro radvis insatta.

BRYTNING, f. 2. 1) Handlingen, då man bryter, då något brytes (för alla bemärkelserna under bem. 1. af *Bryta*, v. a., dock helst för *c, d, e* och *f*). *B. af malm*, *sten*. *Serveters b.* *Färgers b.* — För de figurliga bemärkelserna af *Bryta*, v. n. kan Brytning icke väl nyttjas, utom för *a, e, t* o. ex.: *Smakens b.* *Turens b.* — Förekommer i åtskilliga sammansättningar, såsom: *Grufbrytning*, *Malmbytning*, *Stenbrytning*, *Färgbrytning*, m. fl., hvilka ses på sina ställen. — 2) Omständigheten, att man bryter i uttalet. *B. i uttalet*. *B. på tyska*. — 3) Vänskaps, förbindelses, öfverenskommelses upphörande. *Det har kommit till b. dem emellan*. *En b. har inträffat emellan hofsen i Berlin och Wien*. — 4) *B. i en sjukdom*, plötslig förändring i en sjukdom, hvarigenom den sjuka antingen blir bättre eller sämre. Se äfven *Feberbrytning*, *Prossbrytning*. (Fig.) *B. i tänkesätten*, förändring i tänkesätten, hvarigenom motsatt åsigt om person eller sak blifver rådande. — 5) Brutet ställe. — *Syn*. *Brott*. — 6) (fys.) *Ljustrålarnas b.*, deras afböjning ifrån rätta linien, vid öfvergången i sned riktning ifrån ett medium till ett annat af olika täthet. Kallas äfven *Refraktion*.

BRYTNINGSPUNKT, m. 5. (fys.) Den punkt, der en ljustråle, som öfvergår till ett annat medium, brytes.

BRYTNINGSTID, m. 5. Tiden för brytningen i en sjukdom.

BRYTNINGSVINKEL, m. 2. pl. — *vinklar*. (fys.) Den vinkel, som uppkommer vid ljustrålars brytning.

BRYTSTÅNG, f. 5. pl. — *stänger*. Se *Bräckstång*.

BRYTSÅR, n. 5. Skada, som en häst får, genom tryckning af sele eller sadel, eller genom annat slags tryckning.

BRÅ, v. n. 2. Se *Brås*.

BRÅBÄNK, m. 2. Se *Brobbänk*.

BRÅCK, n. 5. 1) Sjukdomstillstånd, då en uti en kavitet innesluten kroppsdels, till följe deraf att betäckningen på något ställe brustit, utträder ur sitt rätta läge. Bildar en mängd sammansättningar, såsom *Blodbräck*, *Bukbräck*, *Ljumskebräck*, m. fl., hvilka ses på sina ställen. — 2) Kroppsdel, som sålunda utträdt ur sitt rätta läge, eller åter blifvit införd och genom bräckband hindras att ytterligare utträda.

BRÄCKAKTIG, a. 2. och

BRÄCKARTAD, a. 2. Som liknar bräck.

BRÄCKBAND, n. 5. Enkom inrättadt bandage, hvarmed kroppsdelar, der bräck förefinnes, hållas i sitt rätta läge.

BRÄCKHÄLLARE, m. 5. Särskilt apparat med stålspjäder, hvarmedelst ett bräck af svårare beskaffenhet hålles uppe.

BRÄCKLÄKARE, m. 5. Läkare, som isynnerhet egnar sig åt behandling af bräcksjukdomar.

BRÄCKPLÅSTER, n. 5. Plåster, som begagnas att lägga på bräck.

BRÄCKPÅSE, m. 2. pl. — *påsar*. Se *Bräck-säck*.

BRÄCKSKÄRARE, m. 5. (fordom) Person, kunnig i bräckskärning, och hvilken som yrke utöfvade denna konst.

BRÄCKSKÄRNING, f. 2. Fordom bruklig operation, då medelst kirurgiska instrumenter öppningen, hvarigenom ett bräck utfallit, vidgades, så att det åter kunde införas.

BRÄCKSVULST, m. 5. Svulst, försäkad af ett bräck.

BRÄCKSÄCK, m. 2. Säckformig utvigning af bukhinnan, uppkommen derigenom, att inlvernna trängt bukhinnan nedåt genom någon naturlig eller tillfällig öppning.

BRÄCKÖRT, f. 5. Se *Väggört*.

BRÅD, a. 2. 1) Som försiggår fort, hastigt. *En allför b. utveckling af själens förmögenheter är icke nyttig*. — *Syn*. Se *Hastig*. — 2) Som inträffar plötsligt, öfvermodadt. *En b. död*, *afresa*. *B. skinnad*, se *Brådskinnad*. — *Syn*. *Öfvermodadt*. — 3) Som fordrar brådska, skyndsambhet. *Under b-aste tiden*, när man har som mest att göra. — Brukas för denna bem. oftast i förbindelse med verbet *vara*, *impersonellt*, t. ex.: *Det är mycket b-t dermed*. *När det var som b-ast*. — *Hafva b-t*, *b-t om*, hafva göromål, som fordra skyndsambhet. *Han har fastigt b-t om med det*, att göra det. *På b-t om*, lå något att göra, som fordrar skyndsambhet. *Du skall tro*, *han fick b-t om att taga till hatten*, när han fick se *J. inträda*. *Göra sig b-t*, *b-t om*, brådska. *Det är icke värdt att göra sig så b-t*, *så b-t om* (med den saken, att göra det), *vi kunna nog*. *Icke göra sig mycket b-t med att betala*, vara törst att betala. Uttrycket *B-t om* brukas ofta nästan adverbialt, t. ex.: *Det är ej b-t om*, *ej så b-t om med det*, *all göra det*. — *Syn*. *Brådska*.

BRÅDD, se *Brodd*.

BRÅDDJUP, a. 2. Som med ens, utan föregående slutning blir djup. *Ett b-t ställe*. *Det är b-t der*. — *S. n. 5*. Tvärbrant djup, djup med branta sidor. [Bråddjup.]

BRÅDKAST, n. 5. (fam.) *I b-et*, snart. *Det händer ej i b-et*. — *Syn*. Se *Snart*.

BRÅDKORN, n. 5. Ett slags korn, som mognar mycket tidigt.

BRÅDMOGEN, a. 2. neutr. — *et*. Som mognat allt för tidigt. *B. frukt*. Brukas äfven fig. i fråga om människor, då deras själsförmögenheter allt för tidigt utvecklats sig, t. ex.: *Ett b-et förstånd*.

BRÅDMOGENHET, f. 5. Egenskapen att vara brådmogen.

BRÅDRIK, a. 2. Som blifvit mycket hastigt rik.

BRÅDSKA, f. 1. 1) Skyndsambhet, hastigt verkställande, utförande. *Denna affär fordrar mycken b.* — *Syn*. Se *Skyndsambhet*. — 2) Behof af skyndsambhet. *Dermed har*, *är ingen b.* *Det är alldeles ingen b. att gå dit*. — 3) Iver att skynda sig, otålighet. *Han har mycken b. att få slut*

på sitt arbete. Alltjemt är han i b. Det är då en fastig b. på dig; kan du icke vänta litet? Det skedd i b-n. — Syn. Se Hastighet, Ifter.

BRÅDSKA, v. n. 1. 4) (om person) Halva bråd, göra sig brådt. Han b-r allt för mycket. B. med en sak. B. på, påskynda, t. ex.: B. på med något. — Syn. Se Hasta. — 2) (om sak) Fordra mycken skyndsamhet. Skörden b-r. Brukas isynnerhet ofta impersonelt, t. ex.: Det b-r ej dermed, med den saken, med att göra det. — Syn. Hasta, Skynda.

BRÅDSKANDE, n. 4. Se Brådska (helst i bem. 5). — Adj. p. 1. Som fordrar brådska, skyndsamhet. Ett b. göromål. En b. affär. Det är icke så b. dermed. — Syn. Bråd.

BRÅDSKILNAD, brådski lnad, f. 5. (äfv. Bråd skilnad) (lagt.) I b., adverbialt uttryck, som betyder: till följe af tillfälligtvis uppkommen tvist eller slagsmål, och utan öfverläggning. Nästan liktydigt med det gamla uttrycket: Af hastigo mode. Dröp i b.

BRÅDSPEL, se Brådspek.

BRÅDSTUPA, f. 1. Ett brant stupande ställe. — Syn. Se Brant.

BRÅDSTÖRT, adv. (sammandraget af Brådstörtad) Med allför stor brådska, öfveriladt. Brukas mindre ofta.

BRÅDSTÖRTA, v. a. 1. Plötsligt, utan förberedelse störta, kasta. Brukas mest i fig. bem., helst reflexivt, t. ex.: B. en nation i krigets elände. B. sig i förderfet. — V. n. Brådska allför mycket, handla med brådska bäftighet, öfveriladt. Det går icke än att b. med den saken. — Syn. Se Hasta. — Brådstörtande, n. 4. o. Brådstörtning, f. 2.

BRÅDSTÖRTAD, a. 2. Som sker eller skett med allför mycken brådska. En b. flykt.

BRÅDSTÖRTANDE, a. p. 1. Som brådskar allför mycket, öfveriladt. En b. ifter.

BRÅDT, adv. Snart. Det sker icke så b., icke ännu så b. Det kommer icke så b. på. — Syn. Se Snart.

BRÅDARTER, f. 5. pl. Ett slags arter, som blifva ovanligt tidigt mogna.

BRÅDÖD, a. 2. Sägtes om den, som dör helt hastigt, utan föregående sjukdom. — S. m. 2. Plötsligt inträffande, oförmodad död. [Bråddöd.]

BRÅGON, n. 5. (bot.) Se Brakved.

BRÅK, n. 5. 1) (utan plur.) Oreda af flera särskilda saker, göromål, som äro svåra att utreda, komma till rätta med, som försöraka hufvudbry. Handel har mycket b. med sig. Det är mycket b. med att bygga. Öfeerig affärlifets b. och sätt dig i tu. — Bildar några sammansättningar, såsom: Affärsbråk, Hushållsbråk, Flyttningsbråk, m. fl. — 2) (utan plur.) Hufvudbry i förening med besvär och möda. Det är ett fastigt b. med det här arbetet. Göra sig mycket b. med en sak. Göra sig onödigt b. Gör dig ej så mycket b. Han har så mycket b. för sig, han befattar sig med så många saker, som medföra besvär och hufvudbry. — Syn. Hufvudbry, Besvär, Möda. — 5) (utan plur.) Tvist, split, krängel. Det är en krängigt menniska; man måste jemt hafva b. med honom. — 4) (räknek.; har i denna hem. plur.) En eller flera delar af ett helt, som är deladt i ett visst antal lika stora delar, t. ex. $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{3}$, o. s. v. Räkna i b.

BRÅKA, f. 1. Verktyg, hvarmed lin, hampa eller ler bråkas. Se Lin-, Hamp-, Lerbråka.

BRÅKA, v. a. 1. 1) B. lin, hampa, medelst lin- eller hampbråken (se dessa ord) afsondra trä-

ämnet ur lin eller hampa. B. ler, älta, bruka ler. — B. sönder, se Sönderbråka. — 2) (fig.) B. sitt hufvud, göra sig hufvudbry, t. ex.: Hvad är det värdt att b. sitt hufvud med ett sådant loppri! — V. n. (fig.) 1) Göra sig mycket hufvudbry, besvär och möda. Hvad han b-r! B. med något. — 2) Gråla, tråta; idkeligen tala om ett och samma, om saker som försöraka hufvudbry. Tyst nu! b. icke mer om den saken. B. icke så mycket med honom om det der, han blir alldeles förbryllad.

BRÅKANDE, n. 4. Handlingen, då man bråkar (för v. a. 1. o. v. n. begge bem.).

BRÅKARE, m. 5. (fam. föga brukl.) En, som bråkar (v. n.) mycket, gör sig mycket bråk, har mycket bråk för sig.

BRÅKENHJELM, m. 2. (fam. skämtv.) Bråkig menniska. — Syn. Se Grålmakare.

BRÅKIG, a. 2. 1) (om sak) Som medför bråk. Ett b-t arbete. En b. affär. Ett b-t lif. — 2) (om person) Som mycket bråkar (v. n.). En b. menniska.

BRÅKNING, f. 2. Förrättningen, då man bråkar (lin, hampa, ler). — Syn. (för ler) Ältning.

BRÅKRÄKNING, f. 2. (räknek.) 1) Räkna med bråk. — 2) Konsten, sättet att så räkna.

BRÅKSAM, a. 2. Se Bråkig.

BRÅKTAL, n. 5. Räkmetal, som består af bråk.

BRÅNAD, f. 5. (af Brinna). Häftigt begär efter samlag, parning. Brukas både om menniskor och djur. — Syn. (för menniskor) Käntja; (för djur) Brunst. — 2) (med.) Se Inflammation.

BRÅNE, m. 2. sing. Inflammerad svulst hos hästar.

BRÅS, v. d. 2. (Impf. Brådes. Sup. Bråts) I afseende på kropp- eller själsförmågenheter likna förädrar eller någon af släkten i uppstigande linie. Han b. på fadern, på modern, på farfar, farmor, farbror, etc. Han b. på modern i girighet. B. på släkten. Det b. på (på) honom, det är en ärd höfelse, egenskap &c. hos honom. Jfr Påbrå.

BRÅSKILNAD, se Brådskilnad.

BRÅSPEL, n. 5. (på handelsfartyg) En emellan två stora betingar för om flocknasten horisontelt hvilande åttkantig vals, hvarpå ankartåget uppvindas, när man vill lyfta ankar.

BRÅTE, m. 2. pl. bråtar. (af Bryta) 1) (egentl.) Stor sammanförd hög af fälld skog. Fordom, i krig, fälldes b-tar i skogarna, för att hindra fiendens framsteg. — 2) Uppkastad hög af sämre virke, såsom grenar, rötter, m. m. — 5) (fig. fam.) Samling, massa, hög af hvarjehanda saker, vanligtvis af mindre värde. Jag lemnade från mig hela b-n. Der har du hela b-n. Hvilken b. af saker! — Man säger äfven: En stor b. folk, b. med folk, en stor samling af olika slags menniskor. — Syn. Massa, Hög, Röra, Smörja, Mörja, Tutt, Kodilj, Skräp.

BRÅTTAS, se Brottas.

BRÅCK, n. 5. 1) Se Bråcka, f. — 2) Se Brèche.

BRÅCKA, f. 1. Ställe, der något blifvit bråckt. Sägtes isynnerhet om sköra saker, såsom lerkärl, m. m. d. Krukan har fått en b. — Syn. Spricka, Rema. — 2) B. i jern, ställe, der sammanhanget emellan jernets fibrer blifvit upphädat.

BRÅCKA, f. 1. (mineral) En slags mycket hård bergart.

BRÅCKA, v. a. 2. I. 4) Genom inre inverkan (brytning, stöt, slag, tryckning, o. s. v.) försöraka, att sammanhanget emellan delarna af en sak på

ett eller flera ställen till någon del upphäfves, så att en ofta knäppt märkbar spricka uppkommer. Ej svårare, än att styckena ännu hålla tillhops. Sägtes om sköra saker. B. en tallrik, ett tefat, en fönsterruta. Glasat är b-ekt. — 2) Bryta sönder, krossa. Har denna bem. förnämligast i sammansättningarna med partiklarna af, sönder: B. af, afbryta; B. sönder, sönderbryta. — 3) B. af, bryta; B. af, trycka af, lossa skott, gifva eld. Bräck af! kommandoord, hvarigenom tillkännagifves, att gevären skola tryckas af.

BRÅCKA, v. a. 2. II. Sticka i panna, öfver eld, glöd. B. skinka, korf. — Syn. Se Steka.

BRÅCKANDE, n. 4. Handlingen, då man bräcker (för begge verberna).

BRÅCKBOM, m. 2. pl. — bommar. (sjöt.) Stor spak eller hästfång.

BRÅCKHAMMARE, m. 5. (mur.) Hammare, på ena sidan smal som en picka, på den andra bred som en hacka.

BRÅCKLIG, a. 2. 1) (om sak) Som lätt kan bräckas. Sägtes om sköra kroppar. B. som glas. Ett b-t kärl. En b. bäl. — 2) (fig., om person) Som är bekajad med krämpor och lätt blir sjuk. En b. gubbe. B. halsa, svag halsa. — Syn. Se Svag.

BRÅCKLIGHET, f. 5. 1) Egenskapen att vara bräcklig (håde egentl. o. fig.) Glasets, porslens b. (Fig.) Menniskonaturens b. — 2) (i plur.) Krämpor. Qvintliga b-er. Alderdomens b-er (sammandrages stundom till ett ord: Alderdomsbräckligheter).

BRÅCKNING, f. 2. Se Bräckande.

BRÅCKSTÅNG, f. 5. pl. — stänger. Se Kofot.

BRÅCKSTÖR, m. 2. Se Jernstör.

BRÅCKT, part. pass. af Bråcka. Brukas nästan adjektivt i uttrycken: B. skinka, korf.

BRÅCKTÅNG, f. 5. pl. — tänger. (tekn.) Stor tång, framtill med en krok, att framdraga den genom smältning vunna kopparn ur kratsugnen.

BRÅDA, f. 1. (prov.) Se Bråde, 2. a.

BRÅDBEKLÄDA, v. a. 2. Se Brådsfodra. — Brådbeklädande, n. 4.

BRÅDBEKLÄNNING, f. 2. Se Brådsfodring.

BRÅDBOTTEN, m. 2. pl. — bottnar. Botten af bräder.

BRÄDD, m. 2. 1) Yttersta gränsen af en vattenyta (mot land eller sidorna af ett kärl). B-en af en sjö, flod, å, dam. Flodens båda b-ar. Floden, sjön har stigit öfver sina b-ar. Gå utåt b-en af en å. Bildar åtskilliga sammansättningar, såsom: Åbrädd, Flodbrädd, m. fl. — 2) Kant. B-en af ett glas. Solens öfre b. B-en af ett djup, en asgrund. Kärlt, glasat är fullt ända upp till b-en. Vatnet står upp till b-en. B-en af en bok, den hvita kanten på det tryckta eller skrifna bladet i en bok, upptill, nedtill och emot mitten. Skrifva något i b-en af en bok. Anteckning i b-en. (Fig.) Stå på b-en af sin undergång, vara den nära. Stå på grafvens b., vara nära döden. — Syn. Se Kant. — 3) (bot.) Kanten af ett blad.

BRÄDDA, v. a. 1. Fylla ända upp till bräden. Brukas helst i part. pass. Bräddad, t. ex.: B-t glas, mått.

BRÄDDFULL, a. 2. Full ända upp till bräden. B-t glas. — Syn. Bräddad.

BRÄDDLAF, m. 2. pl. — lafnar. (bot.) Lafslaget Lecanora.

BRÄDDNOT, f. 5. Not i brädden af en bok eller ett manuskript.

BRÅDE, n. 5. o. 4. 1) (plur. bräder, uttalas: brä dr) Ett, icke öfver 1 $\frac{1}{2}$ tum tjockt, i en sågvarn eller på en sågställning, genom brådsåg ur en sågstock efter hela dess längd utskuret stycke trä. Tjockare än 1 $\frac{1}{2}$ tum kallas Plankor. Såga b-r. En tolf b-r. Få så och så många b-r ur en sågstock. — Syn. Sågbråde. — 2) (plur. bräden, uttalas: bräden) a) Stycke af ett sågbråde, antingen oarbetadt eller utgörande en del af något bohagsting eller redskap af trä. Lägga ett par b-n på botten af en ekstock, för att ej blifva våt om fötterna. Ingår i flera sammansättningar, såsom: Sångbråde, Fönsterbråde, Hyllbråde, m. fl. — Syn. Brädlapp, Bräda, Brädstycke. — b) Bricka af trä att sätta något på. Förekommer mest i sammansättningarna Tebråde, samt i några figurliga talesätt, t. ex.: Betala på ett b., på en gång; en vacker summa penningar på ett b.; han fick 10,000 Rdr på ett b., o. s. v. — Syn. Bricka. — c) Stycke af ett sågbråde, snickradt och inrättadt till något visst behof, isynnerhet för handverkare. Brukas mest i sammansättningar, såsom: Skårbråde, Torkbråde, Planbråde, m. fl. — 3) a) Se Brådspek (bem. 2, b). Brukas för denna bem. isynnerhet uti följande uttryck och talesätt: Spela b., spela verket. Vara i b-t, ej hafva någon bricka slagen; (fig.) vara i gunst, i anseende, hafva god framgång, lyckas. Komma i b-t igen, genom ett gynnsamt kast få en utslagen bricka insatt, så att man åter får spela; (fig.) åter komma i gunst, anseende, åter få lycka, framgång. Vara ur b-t, hafva en eller flera bricker utslagna; (fig.) hafva förlorat den saken, det anseende, hvari man fört stätt; röna motgång. Stå ur b-t, stå en bricka för motspelaren, så att han icke kan spela, förrän han åter fått den insatt; (fig.) uttränga någon ur en persons ynnest, sticka ut någon. — b) Hvarje af de fyra afdelningarna i ett bråden. Första b-t, det, hvarst man har hus, hvarifrån brickerorna utspelas; kallas äfv. Utspelesbrådet. Andra b-t, det nästa derintill, hvarst sista tungan kallas Huken. Tredje b-t, det första på andra sidan, midt emot andra brådet. Fjerde b-t, det hvarifrån brickerorna åter spelas upp till hus, eller Uppspelsbrådet. — c) Fyrkantig brådskiva med 64 rutor, hvarpå schack eller dam spelas. Förekommer nästan endast i sammansättningarna Schackbråde, Dambråde. — Se. Brådgolf, -låda, -lär, -plank, -skjul, -skrank, -vägg, &c.

BRÄDFODRA, v. a. 1. Betäcka med tätt påspikade bräder, till förvaring emot röta. — Syn. Brådbekläda, Brådså. — Brådfodrande, n. 4.

BRÄDFODRING, f. 2. 1) Betäckande med bräder, som påspikas. — 2) Påspikade bräder, som utvändigt betäcka någonting.

BRÄD GÅNG, m. 2. (skepp.) Brådkärm omkring däck, fastspikad på de ofvan relingen uppstänkande ändarna af toptimren.

BRÄDGÅRD, m. 2. Gård, der bräder förvaras.

BRÄDKOJA, f. 1. Kaja af hopslagna bräder.

BRÄDLAPP, m. 2. Stycke af ett bråde. — Syn. Bråde, (prov.) Bräda.

BRÄDSLÄGNING, f. 2. 1) Handlingen, då man brädsår. — 2) Brädena, hvarmed något är beslaget, beklädd.

BRÄDSLÅ, v. a. 2. (höjes som Stå) 1) Påspika bräder till betäckning. — 2) Se Brådfodra.

BRÄDSPEL, n. 5. 1) Fyrkantig mindre låda, afdelad i två delar, förenade genom ett gångjern, så att de kunna uppslås bredvid hvarandra på ett

bord o. s. v., hvardera afdelningen med sex tungor eller utskjutande kilformiga figurer på hvardera sidan, hvarjente till ett sådant brädspel höra två bricker för hvardera spelaren och två tårningar. — 2) a) Hvarje särskilt slags spel, som spelas sålunda med bricker och tårningar. Dit höra Verkeuren, Trietrac, Schuster, m. fl. — b) Se Verkeuren.

BRÅDPELARE, m. 3. 1) En, som håller på att spela bråde. När jag kom in i rummet, fann jag der ett par b. — 2) Person, som är öfverd i brädspelning. Är du schackspelare? Nej, men b. är jag.

BRÅDPELSBLOMMA, f. 1. Se *Kungsungstilla*.

BRÅDPELSBORD, n. 5. Bord, med löst lock och inuti inrättadt som ett vanligt brädspel (se d. o. 1.), när detta uppslås.

BRÅDPELSBRICKA, f. 1. Bricka (hem. 3), som användes till brädspel och ofta äfven till damspel.

BRÅDSPIK, m. 2. Spik, som begagnas för bräder, omkring 3 tum lång, med två smala och två bredare sidor, samt takformigt hufvud.

BRÅDSTAPEL, m. 2. pl. — *staplar*. Uppstaplade hög af bräder.

BRÅDSTUMP, m. 2. Stump, liten ända af ett bråde (hem. 4).

BRÅDSÄG, f. 2. 1) Sägblad till brädsägning. — 2) Se *Säggnarn*, *Sägverk*.

BRÅDSÄGARE, m. 3. 1) En, som är sysselsatt med att säga bräder. — 2) En, som är kunnig i brädsägning och utöfvar den som yrke.

BRÅDSÄGNING, f. 2. Handlingen, då man säger bräder.

BRÅDTAK, n. 5. 1) Hustak af bräder. — 2) Tak af bräder inuti rum.

BRÅKA, v. n. 2. 1) Sägdes om det naturliga låte, som får och getter höra. — 2) (fig. fam.) Sjunga illa, på ett sätt som liknar fårens bråkande; äfv. tala mycket bredt, med ett dylikt ljud. Han b-ker, när han talar. B. i stället för att sjunga. — *Bråkande*, n. 4. o. *Bråkning*, f. 2.

BRÅKEN, m. o. n. 2. sing. (bot.) Ett ormhukslägte. *Aspidium*.

BRÅKFÅGEL, m. 2. pl. — *fåglar*. Se *Bergfink*.

BRÅM, n. 5. 1) Med pelsverk eller dyrbart tyg beprydd bred kant på kläder. Sätta b. af pelsverk på en klädning. B. af purpur (vanligare Purpurbräm). — *Syn*. Se *Kant*. — 2) (bot.) En blomkronas öfre, på åtskilligt sätt utvidgade och figurerade kant. — 3) (ortil.) Se *Berm*.

BRÅMA, v. a. 1. Se *Bobräma*.

BRÄND, a. p. 2. (af *Bränna*) B. lukt, se *Brännluk*. Lukt b-t, halva lukt af något, som blifvit brändt. Vål b. aska, aska efter någonting, som blifvit fullkomligt utbrändt. B-a mandlar, sötmandel, kokat med socker, tills den blifvit öfverdragen med en brun sockerskorpa. (Fig. ordspr.) B-t barn skyr elden, af skadan blir man vis; män aktar sig för det, som en gång ädragit en skada. Här osar b-t horn, här vankas hugge slag, hårda ord.

BRÄNN, n. 5. 1) Se *Bränning*. — 2) Så mycket som på en gång brännes (af tegel, kalk, porslin, brännvin, o. s. v.). Ett b. på 200 kamnor.

BRÄNNA, v. a. 2. 1) Förtära, förstöra, döda, skada medelst eld. B. ved, torf. I äldre tider b-nde man de döda. B. någon lefvande. B.

till aska. Min rock har blifvit b-nd nedtill af en eldgnist. B. håll, bränna något så, att det blir håll, t. ex.: En eldgnist har b-nt håll på rocken. B. en stek, steka den för hårdt, så att ytan blir svartaktig. — B. af, bört, i inne, ned, upp, se *Afbränna*, *Bortbränna*, &c. B. igdenom, (om eld) förtära, förstöra ända igenom, t. ex.: Elden har b-nt igenom betäckningen. — B. ut, genom eld utdrifva, förtära, t. ex.: B. ut fuktighet. — B. vid, se *Vidbränna*. — *Syn*. Sveda, Svedja, *Afbränna*, *Bortbränna*, *Uppbränna*. — 2) Sägdes om den smärtsamma känsla, som man erfår, då eld eller någon mycket het kropp kommer i beröring med huden. En eldgnist kom flygande och b-nde mig i handen. Ni b-ner fingrarna på mig. Jag råkade att röra vid ett helt jern, som b-nde mig. (Fig. fam.) B. fingrarna på sig, få en minnesbete. Brukas äfv. i fig. mening om den smärta, nässlor förorsaka, t. ex.: Jag har blifvit b-nd af nässlor. — 3) Användes som bränste eller lysmedel. B. ved, kol, torf. B. ljus, olja. B. rökelse, för att uppfylla ett rum med vällykt; (fig.) b. rökelse för någon, smickra. (Fig. talesätt) Icke hafva något för de kol, man b-nt, icke vinna något med sitt försök att skada en annan. B. upp, genom bränning göra slut på, t. ex.: Jag har b-nt upp all min ved, all oljan. — B. ut ett ljus, låta det brinna, tills det blir slut. — 4) Sägdes äfven i fråga om ämnen, hvilka hafva den egenskapen att verka såsom eld, genom att fräta eller förtära djur- eller växtämnen. Flera syrur b. huden. B. bört, se *Bortbränna*, 5. — *Syn*. Fräta. — 5) Märka med brännjern. — 6) (kir.) Använda glödgadt jern eller frätmedel på något ställe af en djurkropp, för att bota någon skada, motarbeta något för kroppen skadligt ämnes inverkan. B. ett sår. B. sår efter bett af en vaxande hund. B. en kättrand med frätsten. B. ådern på en häst. — B. bört, se *Bortbränna*, 5. — 7) Starkt upphetta, förtorka genom stark hetta. Den starka solhettan b-ner växterna. Febern b-ner honom. Solen b-ner hyn, gör den brun. Lihöven var så stark, att den b-nde mig i halset. — B. bört, se *Bortbränna*, 2. — *Syn*. (om solen) Förtorka, (i fråga om hyn) Bryna. — 8) Medelst användande af eld bereda, tillaga. B. tegel, kalk. B. kol, genom eld förvandla ved till brännkol (jfr 3). B. kaffe, utsätta kaffeböner för eldens verkan, tilldess de blifva bruna och passande för malning och kokning. B. mandlar, koka sötmandel med socker flera gånger, tills den blir öfverdragen med en brun sockerskorpa. B. hår, med en upphettad hårtång frisera det. B. brännvin, tillverka b. B. brännvin af säd, potates, hötblor. B. säd, potates, af säd, potates tillverka brännvin. B. stål, göra stål genom cementation. — B. om, se *Ombräna*. — B. upp, genom bränning göra slut på, förbruka, t. ex.: Han har redan b-nt upp 200 tunnor spannmål. — F. n. 1) Öfverdrifvet starkt hetta; (i utsträckt mening) göra ett intryck liksom af någonting brännande. Solen b-ner i dag. *Pep-par b-ner på tungan*. *Vinet är så starkt, att det b-ner i halset på mig*. — 2) (foga bruk.) *Hafvet b-ner*, bryter sig emot en brant och klip-pig strand. — 3) B. vid, se *Vidbränna*. — *Anm*. B. i neutrum brukas stundom oriktigt i st. f. brinna, uppbrinna, afbrinna, t. ex.: Staden b-nde ännu, när posten afgick. — B-s, v. pass. o. v. dep. 1) v. pass.: Förtäras, förstöras, dödas, skadas medelst eld. *Dömd att b. B. eller*

blifva bränd, (om mat, som tillagas) blifva för hårdt kokt eller stekt. (Fig.) *Blifva b-nd på ett försök* eller blott *blifva b-nd*, lida förlust, skada, få en minnesbete. *Blifva b-nd* säges äfven om den, som smittas af veneriskt. — 2) v. dep.: Förorsaka en brännande känsla. *Nässlor, hafsnässlor b. Det bräns!* säges i blindbocksteken, när blundbocken kommer nära något föremål, som af honom kan skadas eller för honom själf är farligt; (fig. fam.) *akta er, det bräns!* tag er till vara! ni kan lätt blifva skadad, ni blottställer er för hugg, slag, hårda ord, o. s. v. — B. sig, v. r. 1) Frivilligt tillfoga sig döden genom för-bränning. Brukas endast i uttrycket *B. sig inne*, tända eld på ett hus, der man befinner sig, och låta sig förbrännas af lågan. — 2) Blifva skadad af eld eller af något frätande. *B. sig på ett helt jern*. *Han har b-nt sig i benet*. *Soppan var så het, att han b-nde sig i halsen*. *B. sig på nässlor*, erfara en smärtsam känsla deraf, att man tillfälligtvis råkat med blotta huden vidröra nässlor. — 3) (fig. fam.) På brun hy derigenom, att man utsätter den för stark solhetta. Brukas i denna hem. föga. — 4) (fig. fam.) Lida förlust, skada, få en minnesbete.

BRÄNNA, f. 4. Se *Halsbränna*.

BRÄNNANDE, n. 4. Handlingen, då man bränner; verketigen, då något bränner (se *Bränna*, v. a. o. n.). — *Adj. p. 1*. 1) Ytterst hetande, het. *Solen är i dag b.* *En b. sol, vind, ett b. klimat*. *En b. feber*. *B. het*, se *Brännhet*. *B. först, smärta*, ytterst häftig t., s. — *Jfr*. *Brännande*, a. 1. — 2) Frätande, kemisk.

BRÄNNARE, m. 3. 1) En, som bränner. Förkommer sällan utom i sammansatta ord, såsom: *Mordbrännare*. *Brännvinsbrännare*, *Tegelbrännare*, m. fl. — 2) (artil.) En med brännarensats ifylld, omkring en half alm lång, klistrad pappershylsa. — 3) Fartyg, fylt med brännbara ämnen, till att sticka andra fartyg i brand. — *Syn*. *Brännare-fartyg*, *Brännaresepp*. — 4) (fyrv.) Se *Tändljus*.

BRÄNNAREFODRAL, ---ål, n. 5. o. 3. (artil.) Fodral af bleck och med lock försedd, att bevara brännare (hem. 2) för rogn. Begagnas numera icke.

BRÄNNAREFARTYG, **BRÄNNARESEKPP**, n. 5. Se *Brännare*, 5.

BRÄNNAR, a. 2. Af egenskap att kunna förbrännas. B-a ämnen. (Gam. kem.) *B. luft*, se *Vätgas*.

BRÄNNBARHET, f. 5. Egenskapen att kunna förbrännas.

BRÄNNBARK, m. 2. Bark, beredd att användas som bränste.

BRÄNNBLÅSA, f. 1. Blåsa (hem. 2) i huden, uppkommen genom bränning.

BRÄNNBORST, m. 3. (bot.) Borst, som är ihåligt och fylld med en brännande saft.

BRÄNNE, n. 4. (prov.) Se *Bränste*.

BRÄNNERI, n. 5. Inrättning, ställe, der något brännes (hem. 3). Brukas isynnerhet om *Brännvinsbränneri*. — *Ss*. *B-redskap*.

BRÄNNFEBER, m. 2. pl. — *febrar*. (med.) Inflamatorisk gallfeber.

BRÄNNFLÄCK, m. 2. Fläck på huden efter brännskada.

BRÄNNGLAS, n. 5. Slipadt konvext glas, som bryter solstrålarna, så att de samla sig i en punkt bakom det och der antänds.

BRÄNNHET, a. 2. 1) Sägdes om det, som är så het, att det bränner. *Ett b-t jern*. — 2) Öfverdrifvet het. *B. luft*.

BRÄNNHETTA, f. 1. Brännande, öfverdrifvet stark hetta.

BRÄNNHUS, n. 5. Hus, der något brännes (kalk, tegel, o. s. v.).

BRÄNNING, f. 2. 1) Handlingen, då man bränner (hem. 6). *B-en af säret har varit ganska välgörande*. — *Syn*. *Brännande*. — 2) Samteliga arbeten, som förekomma, då man bränner (brännvin, kalk, tegel, o. s. v.). *B. af tegel, kalk*. — Brukas i åtskilliga sammansättningar, såsom: *Brännvinsbränning*, *Tegelbränning*, *Kalkbränning*, m. fl. — 3) Se *Bränn*, 2. — 4) Vågornas åter-svall ifrån stranden eller en klippa.

BRÄNNJERN, n. 5. 1) Enkom förfärdigadt jern, som glödgadt brukas till märkes inbrändning på sak eller (till straff) på person. — 2) (kir. o. djurläk.) Jernverktyg, som begagnas till bränning, för vissa skador.

BRÄNNJORD, f. 2. (mineral.) Ett slags kalk-jord.

BRÄNNKUR, m. 5. Sätt att medelst bränning bota yttre åkommor på kroppen.

BRÄNNLINIE, f. 5. (fys.) Den krokiga linie, på hvilken de från en yta återkastade eller brutna strålar samla sig.

BRÄNNLUKT, c. 5. Lukt af något brändt. *Hafva b.*

BRÄNNMATERIAL, ---ål, n. 3. pl. — *materialier*. Brännbart ämne.

BRÄNNMEDEL, n. 5. (kir.) Frätande medel. — *Syn*. *Frätmedel*.

BRÄNNMÄRKA, v. a. 2. 1) Märka någon med brännjern, till straff. — 2) Öfentligt utskämma, vanära. *B. någon*. *B. med vanära*. — *Brännmärkande*, n. 4. o. *Brännmärkning*, f. 2.

BRÄNNMÄRKE, n. 4. 1) Märke efter bränn-jern, åsatt dels, till igenkänningstecken, på saker, dels äfven på missöddare, till bestraffning.

BRÄNNMÄSTARE, m. 3. En, som förestår ett bränneri. — *Syn*. *Brännvinsbrännare*.

BRÄNNÄSSLA, f. 4. En art af Nässleslägte. *Urtica dioica*.

BRÄNNOFFER, n. 5. 1) Offring, hos Hebreerna och förnå hedniska folk, hvarvid kött och fett af offerdjuren brändes. — 2) Det, som sålunda brändes till offer.

BRÄNNOFFERSALTAR, n. 5. o. — *ALTARE*, n. 4. Ett större altare, hos Hebreerna, hvilket hade sin plats i förgården till templet, under har himmel, och hvarpå offerdjuren brändes.

BRÄNNOLJA, f. 1. Se *Lampolja*.

BRÄNNPLÅSTER, n. 5. Plåster, som användes emot brännskador.

BRÄNNPUNKT, m. 3. (opt.) Den punkt, framför brännspelar eller bakom brännglas, der strålarna samlas och antända. *Jfr*. *Brännspiegel*.

BRÄNNSALVA, f. 4. Salva af blyhvitt och linolja, eller af kalkvatten och linolja, som brukas för brännsår. [-salva.]

BRÄNNSUKA, f. 4. (pop.) Ihållande feber.

BRÄNNSKADA, f. 1. Skada på någon yttre del af kroppen, uppkommen genom bränning.

BRÄNNSKOLLA, f. 4. Se *Brännblåsa*. [-skälla.]

BRÄNNSPEGEL, m. 2. pl. — *speglar*. (opt.) Konkav spegel, som återbryter de anfallande strålarna så, att de framför ytan genomkorsa hvarandra i en punkt, kallad *Brännpunkt*, eller spegels Focus.

BRÄNNSTÅL, n. 5. Stål, som erhålles genom cementering (se *Cementera*). Kallas äfven *Cementstål*.